

JULY 2018

ПРИЧЕТНІ ДО КОРУПЦІЇ

Як компанії-мільярдери та уряди країн ЄС не справляються з проблемами українських лісів

КЛЮЧОВІ МОМЕНТИ	3
РЕЗЮМЕ	4
1. ПЕРЕДУМОВА	9
1.1 Передумова	
1.2 Масштаби, важливість та загрози для українських лісів	
1.3 Лісозаготівельна та деревообробна промисловість України	
2. КОРУПЦІЯ ТА БЕЗЗАКОННЯ У ЛІСОВОМУ СЕКТОРІ В УКР	14
2.1 Масштаби та зростання нелегальної вирубки лісу в Україні	
2.2 Передумова виникнення корупції в Державному агентстві лісових ресурсів України	
2.3 Корупція та нелегальна заготівля лісу	
2.4 Корупція в сфері продажу деревини	
СПРАВА №1 Таємнича підставна компанія у Великобританії, яка є найбільшим експортером лісу з України	26
2.5 Корупція в місцях експорту	
3. ІМПОРТ ЄС З УКРАЇНИ ДЕРЕВИНИ НЕЛЕГАЛЬНОГО ТА СУМНІВНОГО ПОХОДЖЕННЯ	30
3.1 Передумови	
3.2.1 Європейські фірми згадані в топ-справах про корупцію в лісовій сфері України Графік особа №4 – зв'язок компанії Schweighofer з корумпованою владою на вищому рівні (часи Януковича)	
СПРАВА № 2 Корупція дозволила потрапити до численних країн ЄС більше ніж 1 мільйону тонн українських пиломатеріалів	36
3.2.2 Закупівля лісу від державних постачальників, які були визнані винними або знаходилися під слідством українських прокурорів	
СПРАВА № 3 Корупція та нелегальний видобуток бурштину у Рівненській області пов'язані з великими компаніями ЄС	38
3.2.3 Імпорт колод, заборонених до вивезення	
СПРАВА № 4 Колоди були вилучені на шляху до целюлозних заводів в ЄС, які належать транснаціональним корпораціям	42
3.2.4 Компанії з ЄС зацікавлені в тому, щоб купувати українську деревину сумнівного походження	
3.2.5 Оцінювання масштабів проблеми	
4. ЯК ЄС ПРОГІАВИВ УКРАЇНУ	48
4.1 Використання посередників	
4.2 Втрата довіри до FSC	
4.3 Злочинна необачність	
4.4 Провал органів влади ЄС	
4.5 Лицемірство найвищого ступеня	
5. РІШЕННЯ	56
ПОСИЛАННЯ	58

ПОДЯКА

Earthsight дякує усім, хто допоміг у дослідженнях для цього звіту. Earthsight також висловлює подяку усім спонсорам. За зміст цієї публікації відповідальність несе виключно Earthsight, і ніяким чином вона не може бути використана для відображення думок наших партнерів або донорів

COVER ILLUSTRATION:
© Matt Hall

DESIGN:
www.designsolutions.me.uk

Earthsight є неприбутковою організацією, яка намагається за допомогою власних розслідувань та подальшого оприлюднення результатів цих розслідувань привернути увагу до актуальних питань у сфері дотримання прав людини та екологічної справедливості. Наша мета - дійти до суті проблеми, використовуючи широку низку методів розслідування, аби отримати достовірні, задокументовані та абсолютно неспростовні докази злочинів, направлених як проти людей, так і проти планети в цілому, які, до того ж, неможливо проігнорувати. Відслідковуючи транзакції та логістику поставок, наше розслідування також має на меті показати на загал, наскільки складними є взаємозв'язки між споживачами та особами, які відповідають за фінансування у формуванні цих злочинних схем.

email: info@earthsight.org.uk

www.earthsight.org.uk

 @earthsight

Турбуєтесь про конфіденційність? Завантажте додаток «Signal» безкоштовно на свій телефон та безпечно відправляйте повідомлення для нас на цей номер: +447391875237

КЛЮЧОВІ МОМЕНТИ

КЛЮЧОВІ МОМЕНТИ РОЗСЛІДУВАННЯ

Національний парк Сколівські
Бескиди у Львівській області

© Roman Baluk

- > Упродовж останніх двох років Earthsight розслідувала нелегальну вирубку лісу і корупційні схеми у сфері лісового господарства України, та відслідковувала шляхи незаконних поставок лісу на закордонні ринки. Ми виявили, що уся лісова галузь країни потопає у цілковитому беззаконні, причому однією з найбільших проблем є те, що до корупційних схем безпосередньо залучені держлісгоспи, які здійснюють левову частку лісозаготівель, та, власне, відповідальні особи з числа керівництва Державного агентства лісових ресурсів України (Держлісагентства). Ці корупційні схеми загрожують існуванню українських лісів – домівки для рисі, ведмеда та вовка – а також, у ширшому сенсі, є міною сповільненої дії для ослабленої держави, яка зараз страждає від військового конфлікту.
- > Польові дослідження Earthsight виявили численні порушення регуляторних актів, спрямованих на контроль вирубки лісу, у кожному із відвіданих лісових господарств. Найбільшу загрозу становить систематичне зловживання «лазіваркою» у законодавчих актах, яка унормовує так звану «санітарну вирубку лісу».
- > У своєму розслідуванні ми показуємо, яким чином один із попередніх голів Держлісагентства України Віктор Сівець потрапив під слідство за відмивання грошей і численні хабарі від імпортерів лісу за наданий доступ до сировини за смішними цінами, завдяки чому він отримав на свій рахунок у швейцарському банку понад 30 млн. євро. Ми маємо докази того, що ситуація із корупцією у вищих ешелонах влади в лісовому господарстві жодним чином не змінилась з часу його відставки.
- > Наразі у трьох областях України, які є найбільшими постачальниками лісу, тривають кримінальні провадження у справах за фактами корупційних дій. Керівник лісового управління ще однієї області, розташованої в українських Карпатах, було затримано «на гарячому» у ході спеціального слідчого експерименту у жовтні 2017 року, коли він намагався підкупити поліцейських, аби ті закрили очі на широкомасштабні правопорушення. Корупція на обласному рівні у сфері реалізації лісоматеріалів для внутрішньої переробки деревини, тим часом, живить стрімко зростаючу галузь «тінювих пиломатеріалів», основу якої становлять понад 12 тисяч нелегальних лісопилень.
- > Найбільше деревини Україна нині експортує до країн Євросоюзу – орієнтовно 70% від загального обсягу експорту лісу. Закупки лісу з боку ЄС за останні декілька років стрімко зросли, подолавши позначку у 1 млрд євро у 2017 році. Результати нашого розслідування свідчать, що, принаймні, до 40% деревини, що йде на експорт до ЄС, зрубано чи продано нелегально, із використанням корупційних схем. Також наше розслідування свідчить, що Україна наразі є найбільшим постачальником деревини з «темним минулим» до країн ЄС, випереджуючи у цьому навіть тропічні країни Латинської Америки, Африки та Південно-Східної Азії разом узятих. Серед переліку європейських покупців української деревини – значна кількість потужних міжнародних деревообробних корпорацій. Тож ми виявили, що багато з них фігурують у матеріалах кримінальних справ, які були відкриті за фактами нелегальної вирубки, експорту та пов'язаних з ними корупційних схем. Одна із цих корпорацій навіть безпосередньо включена до корупційної схеми, скомпільованої колишнім головою Держлісагентства України. Проте, усі ці корпорації продовжують закуповувати значні обсяги деревини у держлісгоспів, щодо яких тривають кримінальні провадження.
- > Продукція, вироблена цими корпораціями, вже має зіпсуту репутацію через використання у виробництві української деревини нелегального походження. Проте ці вироби продаються в усіх кутках ЄС, у тому числі – у підрозділах найбільших торгових мереж гіпермаркетів будівельних матеріалів, меблевих салонів та супермаркетів по усьому континенту.
- > ЄС вже давно визнав, що величезна потреба його ринків у дешевій деревині у минулому спричинила розвиток численних правопорушень у лісових господарствах країн-постачальників. У результаті 2013 року Європарламент ухвалив закон, що мав на меті перешкодити імпорту лісоматеріалів потенційно нелегального походження. Але результати нашого розслідування свідчать, що стосовно України цей закон не працює. Керівництво ключових країн-членів ЄС зазнало поразки у впровадженні робочого механізму цього законодавчого акту. Також його значимість постійно підривається необґрунтованою впевненістю покупців та представників влади у незалежній «сертифікації» лісів з боку FSC.
- > Українські еко-активісти, які борються проти корупції у лісозаготівельній галузі, часто діють на свій страх і ризик, втім, як і прогресивні урядовці. Деякі європейські чиновники вищої ланки так само докладають неабияких зусиль, аби допомогти подолати корупцію у лісовій галузі. Проте, під тиском компанії-гігантів, залежних від регулярних поставок дешевого українського лісу, ЄС скористався одним із найсильніших важелів аби змусити український уряд скасувати мораторій на експорт необробленої деревини.

Карпатський лісовий масив,
Україна

© Shutterstock

Наше розслідування розкриває, яким чином влада та найбільші деревообробні компанії країн ЄС пов'язані із корупційною кризою в лісозаготівельній галузі України

ВСТУП

Як ми вже згадували, Україна нині веде бій відразу на двох фронтах. Один фронт відкритий на східному кордоні країни, де вона протистоїть російській агресії.¹ А інший – у самісінькому її серці, де вона зітнулася з найстрашнішою серед усіх пострадянських країн корупцією. Українські ліси стали найбільшим полем битви, яка розгортається на цьому другому фронті.

На Заході України розташовані найбільші масиви пралісів Європейського континенту, які є домівками для останніх життєздатних популяцій бурого ведмеда, євразійського вовка, рисі та європейського бізона. Але ці ліси – на межі винищення, їх здоров'я та існування під загрозою через незаконну вирубку лісу, контрабанду деревини та корупцію у лісових господарствах. Деревина нині становить одну із найвагоміших експортних статей України, щороку приносячи понад 1,7 млрд доларів прибутків. Деревообробна галузь забезпечує роботою 350 тис. осіб, її частка у формуванні ВВП становить 4%. Корупція та злочини у цій галузі позбавляють країну стратегічно важливої частки податкових надходжень, водночас, у ширшому сенсі, зводить нанівець будь-які зусилля щодо реформування владних інституцій у країні, яку роздирають конфлікти.

Упродовж останніх двох років Earthsight розслідувала незаконну вирубку та корупцію у сфері лісогосподарства в Україні. Ми опитали представників як уряду, так і лісової галузі, провели польові дослідження, ретельно вивчили

митні документи та видобули сотні судових справ. Результати нашого розслідування яскраво показують розмах та глибину метастазів корупції в лісовій та деревообробній промисловості України. Ці ж результати також свідчать про причетність урядів країн ЄС, міжнародних інституцій, уповноважених «сертифікувати» ліс, та світових промислових гігантів у сфері деревообробки до формування кризової ситуації із корупцією у сфері лісогосподарства в Україні.

НЕЗАКОННА ВИРУБКА ТА КОРУПЦІЯ У СФЕРІ ЛІСОЗАГОТІВЛІ В УКРАЇНІ

Практично уся вирубка лісу в Україні здійснюється під контролем держави, через державні лісові господарства (SEFs), під егідою Держлісагентства України (SAFR). Хоча незаконну вирубку лісів самі лісівники намагаються списати на злочини місцевих мешканців, та применшити її масштаби, реальна ситуація полягає у тому, що переважна більшість незаконних вирубок лісу – справа рук самих держлісгоспів

Наше розслідування свідчить, що сотні українських лісгоспів системно та цілеспрямовано беруть участь у широкомасштабному порушенні цілої низки регуляторних актів під час вирубки лісу. Чого варта тільки незаконна «санітарна вирубка», яка є, фактично, цілеспрямованим знищенням лісових масивів. Екологічний підхід до вирубки лісу в Україні має здійснюватися через ретельне щорічне планування, де зазначається кількість дерев, що підлягають вирубці, проте практично

60 відсотків вирубки жодним чином не відповідають цим документам. Санкціоновані такі вирубки лісу переважно у рамках «санітарної вирубки», яка нібито має перешкодити поширенню хвороб у лісових масивах.

Зважаючи на звинувачення на адресу корумпованих лісгоспів у масовій експлуатації цієї законодавчої «лазівки» для вирубки абсолютно здорових дерев, у тому числі у заповідниках та на інших територіях із обмеженим доступом (навіть у враженій радіацією Чорнобильській зоні відчуження), українська влада посилила відповідні обмеження у 2016 році. Проте, проблему не було вирішено. Обстеження 18 ділянок, де проводилася вирубка лісу, яке Earthsight здійснила у чотирьох областях України, що є найбільшими постачальниками лісу, виявило, що від 67 до 78 відсотків вирубок є безпідставними, а тому – незаконними. Якщо ці обсяги екстраполювати на загальнонаціональний рівень, матимемо орієнтовно 38-44 відсотки незаконно вирубані «санітарної» деревини у загальному обсягові продукції та експорту. Наші польові дослідження також показали, що держлісгоспи систематично порушують й інші регуляторні акти.

Шлях на ринки деревини, заготовленої держлісгоспами, також позначений системною корупцією. Вище чиновництво у столиці особисто керує процесом продажів лісу-кругляку найбільшим іноземним покупцям, наплювавши на будь-які закони. Екс-голови Держлісагентства України Віктору Сівцю Генпрокуратура висунула звинувачення по факту того, що через складну мережу офшорів протягом 2011-2014 років він відмив понад 30 млн. євро, отримавши їх за рахунок незаконних обороток. Фірмам пропонувалося здійснювати такі платежі, аби отримати українську деревину, а натомість вони отримували колосальні знижки під час закупівель лісу-кругляку та пиломатеріалів у держлісгоспах. Процес купівлі-продажу Сівець контролював особисто. Сівець, довірена особа та спаринг-партнер по тенісу наскрізь корумпованого екс-президента України Віктора Януковича, втік до Росії і донедавна фігурував у числі осіб, яких розшукує Інтерпол. Прямі продажі лісу тривають і за керівництва його наступників, а експерти у галузі лісгосподарства зауважують й інші кричущі моменти, які свідчать, що корупційна схема продовжує активно функціонувати на загальнонаціональному рівні. Earthsight здобула додаткові свідчення того, що київські чиновники вимагали «відкати» під час закупівель деревини і після відставки Сівця.

Згідно із законодавством, держлісгоспи зобов'язані продавати усю заготовлену

деревину через систему аукціонів. Проте навіть там, де цих вимог дотримуються, аукціони, зазвичай, відбуваються не прозоро, і левова частка деревини опиняється у руках власників «тіньових лісопилень». За приблизними оцінками, 12 тис. нелегальних лісопилень розпилюють цю деревину переважно для експорту. Частково в результаті експорт пиломатеріалів перевищив легальне виробництво всієї країни, про яке було повідомлено, на 50%.

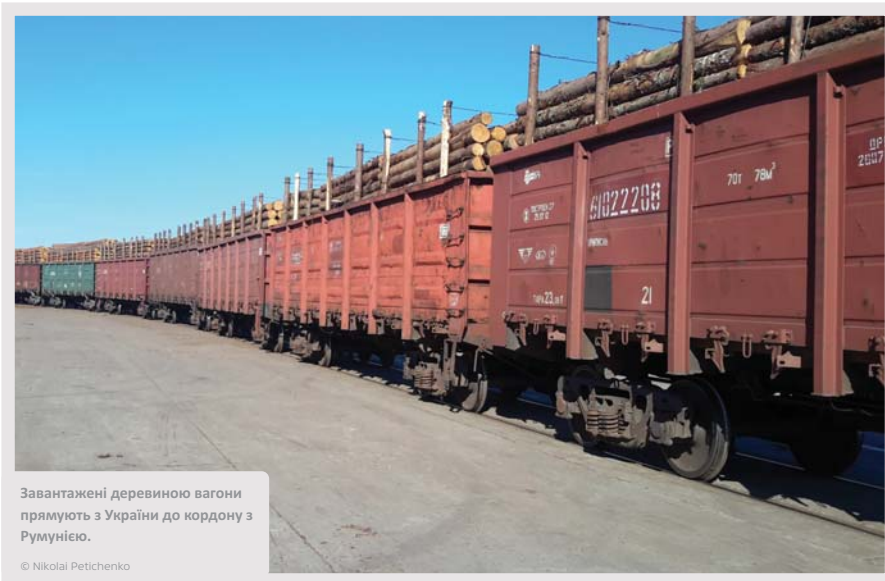
Вивчаючи томи судових справ, ми також виявили, що топ-чиновники у двох із трьох українських областей, які є найбільшими постачальниками пиломатеріалів, перебувають під слідством через підозру у нелегальних вирубках лісу та незаконних поставках деревини на експорт. Начальника обласного управління лісового та мисливського господарства однієї із карпатських областей також підозрюють у численних корупційних діях, а у жовтні 2017 року його було затримано «на гарячому», коли він пропонував щомісячну «зарплату» у 10 тис. доларів керівникам правоохоронних органів, аби ті закрили очі на правопорушення, які коїлися у підзвітних йому держлісгоспах. Коментуючи цю справу, один із українських прокурорів заявив, - якщо таких людей не притягнути до відповідальності, Карпати можуть незабаром стати «лисиими».

Один із начальників обласного управління лісового та мисливського господарства у Карпатах був затриманий у жовтні 2017 року після того, як запропонував щомісячну «зарплату» у 10 тис. доларів керівникам правоохоронних органів за те, щоб вони закрили очі на незаконну вирубку лісу.

Готівка, яку пропонував як хабар начальник Чернівецького обласного управління лісового та мисливського господарства, що розташоване в українських Карпатах, жовтень 2017 року

© National Police of Ukraine

Завантажені деревиною вагони прямують з України до кордону з Румунією.

© Nikolai Petchenko

Дочірнє підприємство «Schweighofer» безпосередньо замішане в кримінальній справі проти колишнього голови лісової галузі України.

Проте, український ліс не тільки незаконно вирубується, продається та переробляється. Він так само незаконно експортується, часто «за сприяння» корумпованої митної служби та чиновників з Держлісагентства.

ІМПОРТ КРАЇНАМИ ЄС

Європейський Союз наразі є найбільшим імпортером українського лісу. На країни ЄС припадає до 70 відсотків від загального обсягу експорту української деревини. За чотири роки експорт до країн ЄС зріс на 75%, перевищивши позначку в мільярд євро у 2017 році. Експортні поставки до країн ЄС зростали одночасно із рівнем правопорушень і корупції у галузі.

ЄС вже давно визнав необхідність боротьби із нелегальною лісогосподарською діяльністю на глобальному рівні. Причому визнав це із позиції одного із найбільших імпортерів лісу, який також несе відповідальність за закупівлю деревини сумнівного походження. Це слугувало основою для створення нового закону – директиви ради ЄС щодо лісогосподарської діяльності, де встановлюються критерії експорту деревини на ринок країн ЄС

(EUTR). Цей закон набрав чинності у 2013 році. EUTR забороняє імпорт незаконно зрубаної у країні деревини. Закон також вимагає від імпортерів вживати відповідних заходів задля того, аби звести до мінімуму ризик закупівлі нелегальної деревини. Щодо останньої мається на увазі деревина, зрубана чи продана із порушенням законодавства корумпованими чиновниками.

Однак, розслідування Earthsight виявило, що цей закон не працює, і що ліс потенційно незаконного походження продовжує постачатися до ЄС. Проте, найбільш вражаючим результатом цього розслідування є те, що серед покупців такого лісу було виявлено фірми-мільйонери, до яких входять три найбільших виробників дерев'яних панелей у світі, найбільша у світі паперова компанія та друга за розміром на європейському ринку компанія-виробник пиломатеріалів. Власники цих фірм – серед найбагатших людей Європи.

До введення Україною мораторію на експорт лісу-кругляка на початку 2017 року, найбільшим покупцем української деревини була австрійська лісопильня Holzindustrie Schweighofer, компанія, що «прославилась» закупівлею нелегального румунського лісу. На величезні деревопереробні підприємства, розташовані одразу за румунським кордоном, спрямовувалося до 70 відсотків української деревини, яка експортувалася до Європи. Earthsight виявила, що дочірня компанія концерну Schweighofer, яка здійснювала переважну більшість поставок до 2016 року включно, має безпосереднє відношення до кримінальної справи, відкритої проти колишнього голови Держлісагентства України, Сівця. Досудове розслідування з боку української Генпрокуратури виявило, що це була одна із чотирьох фірм, які загалом сплатили понад 13 млн.

євро за фіктивні «ринкові» послуги офшорним компаніям, підконтрольним Сівцю та його дружині. І хоча справа Сівця ще має бути допрацьована, та український суддя вирішив, що свідчень, аби винести рішення про арешт підозрюваного та його мільйонних рахунків у швейцарському банку, є достатньо.

Schweighofer далеко не єдиний покупець української деревини з ЄС, який згадується у судових справах стосовно незаконних лісоматеріалів. Румунська дочірня компанія концерну JAF, лідер центральноєвропейського ринку із гуртового продажу пиломатеріалів, причетна до однієї із найскандальніших українських кримінальних справ, пов'язаних з експортом деревини та відкритих у Львівській області у 2016 році. У цій справі йдеться про те, що корумповані українські можновладці сприяли вивезенню незаконно зрубаної деревини. Матеріали судової справи свідчать, що JAF отримувала деревину за сприяння одного із розробників кримінальної схеми. Після того, як Earthsight поінформувала про це керівництво JAF, компанія категорично відмовилася від подальшої співпраці із даним постачальником.

Із запровадженням мораторію на експорт лісу-кругляка обсяги закупівель знизилися, і найбільшим європейським імпортером української деревини стала компанія Egger, другий у світі виробник дерев'яних панелей (які використовуються у будівництві та для виробництва бюджетних меблів). Назва компанії Egger, так само, як і Schweighofer, фігурує у крупному кримінальному розслідуванні за фактом корупції у Житомирській області, одній із провідних за обсягами виробництва пиломатеріалів. Egger, тут, власне, згадується, як компанія, що закуповувала нелегально здобуту деревину, що її продавали посадовці державного лісового господарства за цінами, нижчими за ринкові, через мережу фіктивних фірм-посередників.

Хоча окремі крупні покупці деревини не називаються у таких кримінальних провадженнях, проте там фігурують назви їхніх постачальників. Найбільші міжнародні конкуренти Egger у галузі дерев'яних панелей, компанії Kronospan та Swiss-Krono, продовжували закуповувати величезні обсяги пиломатеріалів у держлісгоспах, керівники яких були суб'єктами кримінальних розслідувань. Так само чинив і целюлозний комбінат у Польщі, який входить до найбільшої у світі компанії із виробництва паперу International Paper. Третина імпорту деревини Egger у 2017 році, які і половина закупівель International Paper, припадає на такі нелегальні обладки.

Деякі з держлісгоспів, що постачають незаконний ліс згаданим компаніям, також опинилися у епіцентрі скандалу довкола нелегального видобутку бурштину, що буквально спустошує українське Полісся. При тому, наше розслідування свідчить, що найбільші покупці були більш схильні закуповувати деревину у держлісгоспах, чия діяльність далека від законної, аніж у їхніх конкурентів з меншими за обсягами поставками.

Переважає більшість справ, які ми згадали, все ще мають дійти до суду. Проте, це не має принципового значення. EUTR вимагає від імпортерів бути дуже обережними і закуповувати тільки ті пиломатеріали, де ризик того, що вони були здобуті у незаконний спосіб, зведений до мінімуму. Тому, власне, важко зрозуміти, як купівля деревини від вищезгаданих постачальників може відповідати цій вимозі.

На додачу до закупівлі лісу, що був легалізований через незаконні оборудки, свідчення, зібрані Earthsight, також показують, що європейські компанії закуповують деревину, яка є стовідсотково контрабандною, враховуючи мораторій на експорт лісу-кругляку, запроваджений Україною 2015 року. Аналіз, виконаний Earthsight, свідчить, що станом на грудень 2017 року європейські митні реєстри зафіксували майже мільйон кубометрів лісу-кругляку з України, який, власне, було заборонено експортувати, відповідно до діючого мораторію. При експорті з України цей ліс записувався як «дрова». І хоча такі «помилкові» класифікації експортної деревини траплялися ще до запровадження мораторію та часто впливали із особливостей української класифікації пиломатеріалів, також є свідчення того, що держлісгоспи цілеспрямовано і навмисне, у незаконний спосіб «перекласифікували» деревину, аби оминати дію мораторію та приховати контрабанду. У першому півріччі 2018 року, наприклад, українські митники в області, що межує із Румунією, викрили спробу незаконного експорту лісу на суму понад мільйон доларів. Цей ліс був класифікований, як «дрова». Наше дослідження висвітлює, яким чином крупні європейські покупці причетні до даних випадків. Один із найгучніших скандалів в Україні, пов'язаних із незаконними пиломатеріалами, включає і епізод із затриманням лісу-кругляку на українському кордоні. Ці колоди, за даними Earthsight, призначалися целюлозному комбінату у Чехії, що є складовою багатонаціональних корпорацій Mondi (найбільший у Європі виробник пакувального паперу) та Lenzing (один із найбільших у світі виробників віскози, також виробляв одяг). І хоча з більшої частини експортної

партії лісу арешт був знятий, постачальника звинуватили у завідомому неправильному декларуванні товару.

Попри великий розмір, мало хто чув про ці компанії. Але переважна більшість європейських споживачів, без сумніву, купували їхню продукцію. Пиломатеріали із румунської лісопилни, яка належить Schweighofer, пішли на виготовлення продукції, що продається у Ikea. Egger, Swiss-Krono та Kronospan також є постачальниками Ikea, а також постачають пиломатеріали, дерев'яні панелі та дерев'яне покриття для підлоги, які продаються у супермаркетах мережі системи «зроби сам» Wickes та Homebase у Великобританії, у Hagebau, Obi та Hornbach у Центральній Європі та французьких мережах супермаркетів Leroy Merlin та Castorama. International Paper виробляє фірмовий папір для використання у копіювальних машинах HP та Xerox, що продається у супермаркетах по усій Європі. Earthsight виявила, що фірмовий папір HP, вироблений на тому самому целюлозному комбінаті у Польщі, є у продажу провідної торгової мережі Staples у Німеччині. А продукція, вироблена із віскозних ниток Lenzing, продається у більшості торговельних мереж повсякденного одягу в стилі «casual», включаючи H&M.

Усі великі споживачі української деревини, які були перераховані вище, заперечують будь-які порушення зі свого боку, і наполягають, що вони здійснюють ретельну перевірку своїх постачальників. Наскільки ретельними є ці перевірки, залишається під питанням, зважаючи, власне, на ті корупційні дії, які нам вдалося задокументувати. Аби перевірити, наскільки високими є стандарти у європейських компаній,

Попри їх розмір, мало хто чув про ці компанії. Але більшість європейців хоч раз та купували їхню продукцію.

Earthsight здійснила експеримент, вдавши, що представляє українську фірму, і запропонувала європейським компаніям придбати сировину, включаючи ліс-кругляк, який заборонено експортувати. Три клієнти висловили бажання співпрацювати із нашою тіньовою, неіснуючою компанією, після того, як ми сказали, що про все вже «домовлено» з українською митницею.

Виходячи із зібраних нами доказів, ми дали завдання провідному досліднику провести повну повторну оцінку деревини, ймовірно, нелегального походження, яка направляється в ЄС, використовуючи вже визнану багатьма методикою оцінки, яку він сам розробив. Власне, контрабанда деревини, зазвичай, асоціюється із тропічними країнами. Проте, результати цього нового аналізу свідчать, що ЄС, швидше за все, імпортує незаконного лісу з України більше, аніж з країн Латинської Америки, Африки та Південно-Східної Азії разом узятих.

ПОШУКИ ВИННОГО

Європейські споживачі турбуються про ліси і не хочуть бути співучасниками злочинів. Визнаючи це, більшість деревообробних підприємств, згаданих у цьому звіті, зобов'язуються використовувати на своїх виробництвах винятково деревину легального походження та продажу. Тієї ж позиції дотримуються і мережі будівельних гіпермаркетів, меблевих салонів та решта роздрібних торговельних мереж. Водночас, усі ці компанії чомусь не можуть впоратися із дотриманням своїх принципів, коли це стосується України. Проте, ЄС визнав, що, коли йдеться про дотримання законності, тут не можна допускати подвійних стандартів. При

The screenshot shows the Leroy Merlin website interface. At the top, there is a navigation bar with the Leroy Merlin logo and various menu items like 'Budowa', 'Technika', 'Projekt', 'Dekoracja', 'Ogród', 'Okazje', 'Porady', and 'Forum'. Below the navigation bar, there is a search bar and a breadcrumb trail: 'Budowa / Konstrukcje drewiane i metalowe / Deski, płyty wykończeniowe, listwy / Płyty OSB / Płyta wykończeniowa OSB-3 18 SWISS KRONO GROUP'. The main content area features a large image of an OSB board. To the right of the image, the product name 'Płyta wykończeniowa OSB-3 18 SWISS KRONO GROUP' is displayed, along with a price of '27,20 zł/m²' and a rating of '3,8' stars. Below the price, there are two call-to-action buttons: 'Odbierz w sklepie' and 'Dostawa do domu'. At the bottom of the product page, there is a note: 'DSP płyta від Swiss-Krono продається на сайті Leroy Merlin, що входить до однієї з найбільших у Європі будівельних роздрібних мереж.'

чинному Регламенті ЄС, котрий встановлює критерії експорту деревини на ринок країн ЄС, компаніям не слід вирішувати все на власний розсуд. Їх необхідно примусити дотримуватися закону.

Чому ж EUTR не зміг перешкодити задоволенню європейських потреб у деревині, та що саме сприяло розгулу незаконності та корупції в українських лісах? Дослідження Earthsight показує, що частково проблема полягає у самому законі, і частково в його інтерпретації та механізмі виконання. По-перше, закон може бути застосованим лише до компаній, назви яких зазначені у супровідній документації при імпорті продукції. Хоча пиломатеріали напряму постачаються на виробництва, лєвова частка крупних покупців української деревини користуються послугами посередників, які і беруть на себе операції, пов'язані з імпортом деревини, що дозволяє компаніям-замовникам уникати відповідальності. Ці фірми-посередники, як правило, дрібні та непрозорі; часто це може бути лише одна людина, яка працює за комп'ютером вдома. Розслідування Earthsight свідчить, що у випадку, коли такі фірми викривають правоохоронці і їхні поставки перехоплюються, засновники просто закривають їх і реєструють нові товариства.

Велика провина лежить також на FSC, яка є світовим лідером із сертифікації лісу. Заснована на початку 1990-х еко-активістами та прогресивно налаштованими лідерами деревообробної галузі задля того, аби допомогти споживачам визначити легальну продукцію із деревини, FSC у останні роки все більше піддається критиці. Шквал критики зріс із поступовим зниженням стандартів та нескінченною низкою скандалів довкола сертифікованих FSC компаній, які не тільки були пов'язані з незаконною вирубкою лісу, але й були звинувачені у порушенні прав людини. Хоча принциповою метою створення FSC були зовсім інші завдання, до переліку її діяльності входить перевірка законності походження та ланцюгів продажу деревини.

Хоча жоден із серйозних покупців деревини, згаданих у цьому звіті, не вимагає сертифікатів FSC щодо «Управління лісгосподарством» для імпорту з України, більшість з них твердять що, передовсім, закуповують саме деревину, сертифіковану FSC. Власне, наявність таких сертифікатів та нижчих за стандартами сертифікатів FSC «Контрольована деревина» при імпорті сировини - це головний, якщо не єдиний момент, де компанії дотримуються директив ЄС. Директиви стали підставою для серйозної експансії FSC в Україні: наразі 90 % лісів, які підконтрольні SAFR в українських Карпатах, отримали

сертифікати. На жаль, цей звіт демонструє, що у роботі FSC є суттєві недоліки, у зв'язку з чим на експертні висновки цієї організації не можна покладатися, коли йдеться про питання дотримання законності в Україні. Про неспроможність FSC вплинути на ситуацію свідчать численні випадки, задокументовані у даному звіті, які аудиторські перевірки з боку організації не змогли виявити. Більшість незаконних «санітарних» вирубок лісу, які ми виявили у Карпатському регіоні, знаходяться у лісових масивах, сертифікованих FSC, і більшість держлісгоспів, які стали суб'єктами серйозних кримінальних розслідувань, досі не позбавлені сертифікатів.

Українські активісти ведуть нерівну та виснажливу боротьбу із корупцією, поки найбільші ринки для українського лісу залишаються відкритими для деревини нелегального походження.

Екс-голова одного із карпатських держлісгоспів, що є лідером у галузі виробництва пиломатеріалів, визнав у розмові із Earthsight, що знайшов спосіб, як легко обходити перевірки з боку FSC. Найбільша відповідальність, втім, лежить на урядах країн – членів ЄС. Адже саме робота урядовців полягає у впровадженні та виконанні закону. Якщо вони настільки віддані своїй роботі, вони мали би розробити шляхи притягнення до відповідальності фірм-посередників, і зобов'язати компанії дотримуватися букви закону. На жаль, як свідчить цей звіт, впровадження директив ЄС у країнах-провідних членах ЄС стосовно імпорту українського лісу знала поразки. Багато з цих країн навіть через три роки після набуття законом чинності не розробили механізми його впровадження на місцях. Та навіть зараз, коли такі механізми були введені в дію, наявні дані свідчать, що зроблено це було без особливого ентузіазму. Даний звіт демонструє, що більшість місцевих механізмів впровадження не виходять далі «загального» трактування закону. Крупні імпортери, згадані у цьому звіті, мають свої власні механізми «належного виконання», здебільшого схвалені місцевими офіційними особами, відповідальними за впровадження

директив ЄС. Проте, що стосується не сертифікованої FSC деревини, дотримання вимог закону зводиться не більше, аніж до обіцянок постачальників та перевірок на наявність «Сертифікату походження»: документу, який видається тими самими корумпованими держлісгоспами, які й здійснюють вирубку лісу та відомі через своє абсолютно вільне поведіння із законодавством.

ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ

Остаточне вирішення питання зі злочинами у лісовій галузі в Україні має визріти зсередини. Суттєво виправити ситуацію може і покращення роботи відповідних правоохоронних органів, але викорінення корупції у лісовій галузі також вимагатиме суттєвих змін у питанні регулювання лісового господарства, зведення до мінімуму можливостей та заохочень, які живлять корупцію. Експертні дослідження вже назвали основний перелік необхідних заходів, таких як розподіл відповідальності між суб'єктами, які ведуть лісозаготівлю та здійснюють контроль за її законністю, та підвищення прозорості у їх діяльності. Напрацьовано вже нові дієві форми регулювання, проте процес реформування галузі рухається вкрай повільно та болісно.

Тим часом, боротьба з розгулом корупції в галузі лісгосподарства триває, і ті, хто перебуває на передній лінії фронту, ведуть її із ризиком для власного життя. Корумповані охоронці лісу виводять незалежних громадських спостерігачів із лісів під дулом пістолетів. Корумповані співробітники Служби безпеки України відслідковують дії активістів-анти-корупціонерів. Посадовцям лісгоспів нижчого рангу, які доповідають про дії свого керівництва, палять машини та погрожують родинам.

Ці активісти та прогресивні посадовці ведуть нерівний і виснажливий бій, і він триватиме доти, доки найбільший ринок, що потребує української деревини, лишається відкритим до незаконної сировини. ЄС частково забезпечує фінансування та підтримку реформування лісової галузі в Україні. Проте значно більше ЄС посприяв, коли йшлося про вимогу скасувати мораторій на експорт лісу-кругляку. Ця вимога, як показує наш звіт, була підтримана більшістю деревообробних гігантів ЄС, які споживають незаконну деревину.

Якщо ЄС дійсно хоче допомогти, йому слід було б витратити значно менше зусиль на надання українському урядові підстав для скасування мораторію на експорт необробленої деревини, і значно більше – на контроль за дотриманням вимог власних законів країнами-членами ЄС.

1. ПЕРЕДУМОВА

Протест на Майдані Незалежності, грудень 2013 року.
© Sergiy Palamarchuk/Alamy Stock Photo

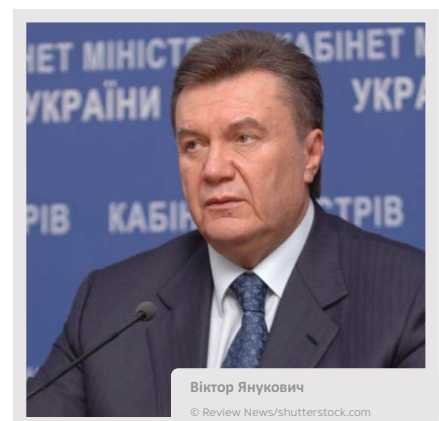
1.1 ПОЛІТИЧНІ ОБСТАВИНИ

В Україні постійно відбуваються якісь зміни та процеси. Зазнавши кардинальних змін після несподіваної революції у 2014 році, відтоді країна надломлена збройним конфліктом на Сході. Пост-революційна Україна укрій заклопотана виправленням помилок свого минулого і скиданням останніх оков радянської епохи. Країні вдалося здійснити досить успішні кроки у модернізації та реформуванні органів влади; уряд впровадив, та продовжує впроваджувати упродовж останніх років низку досить багатообіцяючих антикорупційних заходів. Та темп поступово сповільнюється.

Віктор Янукович, колишній Президент України, та його соратники грабували країну впродовж чотирьох років – із 2010 по 2014 – і підозрюються у привласненні понад 100 мільярдів доларів із державної скарбниці в цей період.² Лівова частка фінансових втрат країни досі лишається невідшкодованою. Попри те, що режим Януковича був суттєвим кроком назад для України, він же й зародив серйозний поштовх до змін. Зневіра та гнів, викликані непомірним зростанням масштабів корупції, організованої ним за часів правління, змусили тисячі українців вийти на вулиці та у соціальні мережі на знак протесту, хвиля якого була настільки потужною, що буквально знесла уряд. Євромайдан, що отримав символічну назву Революція Гідності, втілює потужне колективне бажання більшості українців, особливо молоді, покласти край корупції, приєднатися до ЄС та у довгостроковій перспективі – добитися, зрештою, спокою та процвітання для країни.

Протягом чотирьох років від початку Майдану розпочали свою діяльність багато груп активістів та журналістів, що сфокусувалися на протидії корупції. Вони самостійно перебрали на себе контроль за усією діяльністю влади – від призначення посадовців до бюджетних витрат. Ухвалені були нові антикорупційні закони, підготовані, передовсім, завдяки серйозному внескові громадянського суспільства.³ Того ж року, коли впав режим Януковича, Кабінет міністрів створив новий антикорупційний орган, Національне Антикорупційне Бюро, або НАБУ, наділивши його повноваженнями розслідувати корупцію у вищих ешелонах влади. Наступного року Україна ухвалила закон, який зобов'язав державних чиновників оприлюднювати свої річні декларації на відповідному сайті, що ще кілька років тому було на грані фантастики. Уряд, по великому рахунку, здійснив серйозні кроки у напрямку прозорості і наразі більш чутливо реагує на інформаційні запити громадськості, аніж навіть уряди багатьох країн Західної Європи. Амбітні прокурори та слідчі, які щиро бажали звільнити країну від хабарництва, порушили низку кримінальних справ стосовно корумпованих урядовців та бізнесменів. Здавалося що, корупційний спрут часів Януковича вже практично лишився у минулому.

Вочевидь, це неминуче, але зважаючи на серйозність завдання, яке постало перед новою владою, корупція в Україні і досі лишається міцно вкоріненою. Старі схеми почали торувати собі шлях у новій владі. Коли Петро Порошенко, досі олігарх - мільярдер, власник величезної шоколадної імперії, балотувався у президенти за декілька місяців по втечі Януковича у 2014 році, він присягнув

Віктор Янукович
© Review News/shutterstock.com

Корупція і надалі залишається надзвичайно поширеним явищем в Україні

Євразійський вовк.
Minden Pictures / Alamy Stock Photo

Серед лісових масивів на Західній Україні зустрічаються одні з найпрекрасніших та найбагатших на різноманітну флору та фауну природних ландшафтів у Європі

революціонерам Майдану, що відмовиться від свого бізнесу та «буде чесним» після обрання. Більш ніж три роки потому він все ще не виконав своєї обіцянки.

Ба більше – він розширив свою сферу впливу. Багато політиків в Україні все ще зберігають за собою бізнес, що веде до високої вірогідності того, що бізнес-інтереси впливатимуть на прийняття важливих для держави питань. Навіть у той час, коли націю роздирає виснажливий конфлікт із фінансованими Росією сепаратистами, керівники українського військового відомства крадуть мільйони у власного ж народу.⁴ Україна лишається найбільш корумпованою країною в Європі, з індексом корупції (CPI) вищим, аніж у 130 інших країнах, включаючи такі, як Пакистан, Сьєрра-Леоне та Гондурас – та на одному рівні з Росією.⁵ Слабка судова система, яка не може забезпечити винесення обвинувальних вироків, зводить нанівець ретельні журналістські розслідування та роботу правоохоронців. За стільки років по втечі Януковича український уряд ще й досі не вжив заходів із повернення викрадених ним активів. І сам Янукович ще й досі не засуджений за корупцію в Україні.

Корупція також є однією з основних перешкод приходу нових інвесторів до України. В опитуванні Американської Торговельної Палати переважна більшість – а це 98% бізнесменів – заявили, що вважають корупцію надзвичайно розгалуженою в Україні, у той час як 88% відзначили, що самі зіштовхнулися з проявами корупції під час ведення бізнесу в країні.⁶ Виконавчий директор Європейського банку реконструкції та розвитку у своїй доповіді в Лондоні в липні 2017 року зазначив, що в Україні без хабарів неможливо працювати.⁷ На думку решти коментаторів, основною причиною неефективності розслідувань та подальших покарань корумпованих чиновників після Революції Гідності були не брак чи невідповідність законодавчих норм, а «відсутність справжньої політичної волі у боротьбі з систематизованою та вкоріненою у вищих ешелонах влади корупцією»⁸ НАБУ досі видає слабкі результати: тільки чверть справ, по яких було завершено досудове розслідування, фактично дійшли до суду, причому по більшості з них судові розгляди відкладаються.⁹

Секретар Ради Національної Безпеки та Оборони України Олександр Турчинов назвав країну «епіцентром конфронтації між Західною демократією та авторитарними, тоталітарними державами».¹⁰ Попри височезний рівень корупції, в Україні існує свобода слова для громадян та ЗМІ, свідомі люди займають дуже активну позицію і не

готові мовчати, коли йдеться про викриття публічної брехні з боку політиків, а також ретельне вивчення будь-яких кроків, здійснених як з боку користолюбних «своїх людей» у владі, так і бізнесменів. Власне, активність ЗМІ та громадськості у подальшому є запорукою викорінення корупції та формування майбутньої України.

1.2 МАСШТАБИ, ЗНАЧИМІСТЬ ТА ЗАГРОЗИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ЛІСІВ

В Україні – понад 100 тис. квадратних кілометрів лісових масивів, що вкривають 17,6% території країни.¹¹ Близько половини цих лісів становлять лісопосадки.¹² Найбільше вкриті лісом території, які забезпечують основні обсяги деревини – це регіони довкола Карпатського гірського хребта на південному заході країни та Полісся на півночі (див. мал. 1). Від 30 до 50 відсотків землі у цих двох районах вкриті лісом.¹³

У лісових масивах у Західній Україні зустрічаються найгарніші у Європі та надзвичайно різноманітні природні ландшафти. Попри те, що територія країни становить усього 6 % Європейського континенту, тут мешкає приблизно 35% від різноманіття усіх європейських видів тварин завдяки розташуванню країни на перетині різноманітних екосистем та маршрутів міграції перелітних птахів.¹⁴ У південно-західній частині України простягнувся Карпатський гірський хребет, 1500 кілометрів гірського масиву та лісів, які пролягають у декількох Центральноєвропейських та Східноєвропейських країнах, передусім, у Словаччині, Польщі, Україні та Румунії. Те, що в Україні розташований саме центр Карпатського гірського масиву, підкреслює особливу значимість місцевих лісів¹⁶ як найкращого місця проживання для хижих тварин,¹⁷ серед яких нараховується декілька видів хижаків, які є під загрозою винищення. Також ці лісові масиви включають декілька пралісів, а також заповідників, які мають світове значення. Про Карпатські ліси часто пишуть, як про найбільшу територію, де збереглась дика природа у Європі. Лісові масиви Карпат містять понад 30% європейської флори¹⁸, та є останнім притулком для популяцій великих хижаків.¹⁹ Тут досі мешкають деякі характерні для Європи ссавці, як то рись, європейський бізон, майже половина популяції вовків,²⁰ на континенті, популяції норки²¹ яка знаходиться під загрозою винищення, а також популяції таких видів перелітних птахів, як беркут, або східний королівський орел, який знаходиться під загрозою винищення²² У тій частині, де Карпатський гірський масив пересікає територію України, він формує найвужчий шлях для видів тварин, які

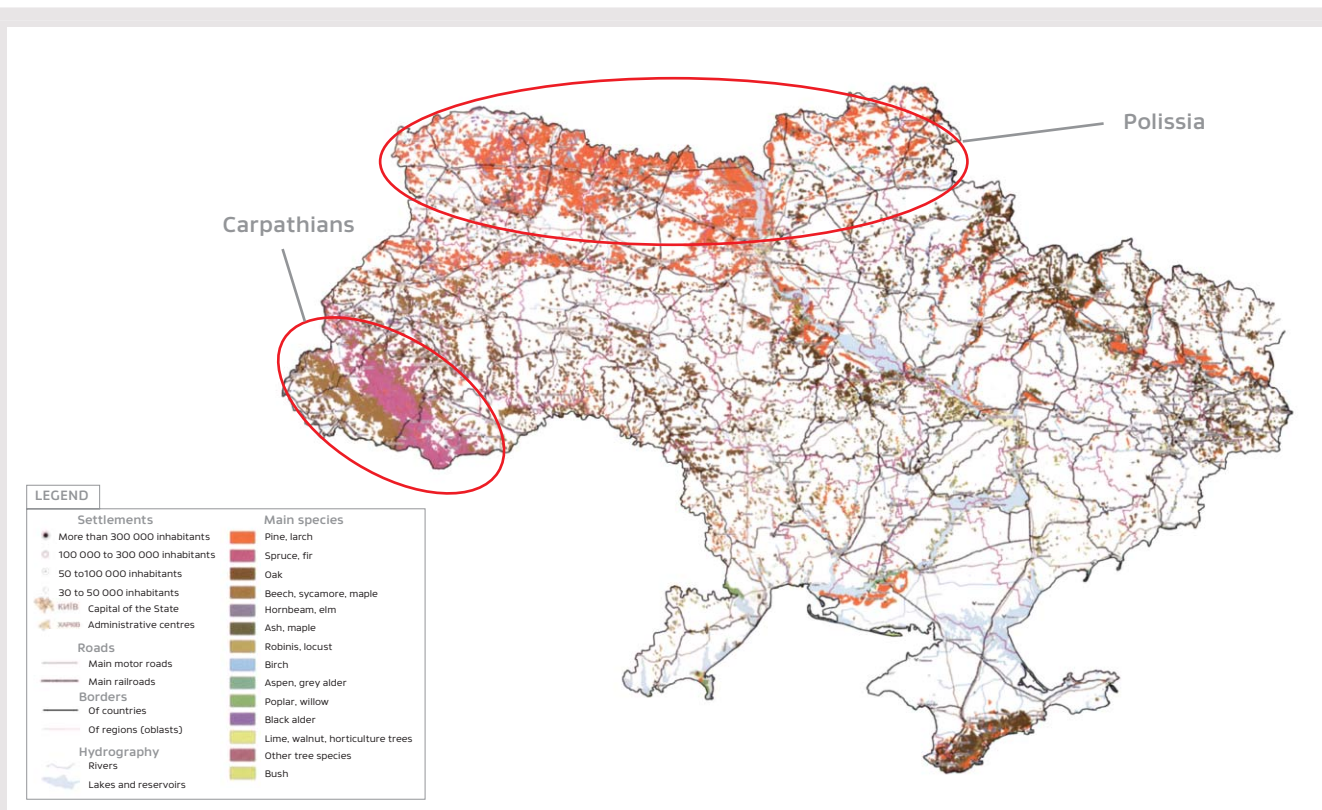

ФОТО 1

Карта України з територією вкритою лісом, з Поліссям та Карпатськими областями

Основними видами дерев, що зустрічаються в Україні, є сосна звичайна (*Pinus sylvestris*), дуб звичайний (*Quercus robur*), ялина звичайна (*Picea abies*), бук європейський (*Fagus sylvatica*), береза повисла (*Betula pendula*), вільха чорна (*Alnus glutinosa*), ясен звичайний (*Fraxinus excelsior*), граб звичайний (*Carpinus betulus*), а також ялиця біла (*Abies alba*). Хвойні ліси займають 42% лісової території країни, а ще 43% території - широколистяні ліси.¹⁴ Більшість соснових лісів в країні розподіляється по північних областях (Полісся), в той час як бук і ялина домінують на заході, та зосереджені в Карпатському регіоні та навколо нього. Невеликі дубові гаї зустрічаються по цілій країні, а особливо багаті на дуб та бук території знаходяться на півострові Крим, на півдні України.

Source: Regional Environment Center, 'Illegal Logging in Ukraine: Fact-funding Study, June 2010

мігрують на північ та південь вздовж хребта. І це, у свою чергу, дозволяє встановити взаємозв'язок між екосистемами північної та південної Європи. Українські Карпати простяглися вздовж чотирьох областей - Чернівецької, Львівської, Івано-Франківської та Закарпатської. Майже третина давніх та букових пралісів Карпат та інших регіонів Європи, що є під захистом ЮНЕСКО, є на території українських Карпат.²³

На півночі країни розташоване Полісся, яке охоплює Волинську, Рівненську, Житомирську, Київську, Чернігівську області та частину Сумської,²⁴ і Полісся є ще одним унікальним краєм, який утворюють змішані соснові та березові ліси, озера та болота. Полісся є частиною визначеного ЮНЕСКО транскордонного екологічного коридору, що поєднує Польщу, Україну та Білорусію²⁵ Тут перетинаються життєво важливі міграційні шляхи перелітних птахів,²⁶ що летять із півночі на південь, та із сходу на захід. Край є домівкою для декількох рідкісних видів рослин, а тутешні озера

та болота відіграють важливу роль у підтриманні популяцій різноманітних видів водоплавних, болотяних та перелітних птахів.²⁷ На Поліссі також мешкають великі популяції видів ссавців, які знаходяться під загрозою винищення, зокрема, вовків²⁸, рисі²⁹ та ведмеда.³⁰

Вирубка лісів та винищення лісу становлять найбільші загрози для екосистем західної України. Розмаїття флори та фауни Полісся перебуває під загрозою знищення через нелегальний видобуток бурштину та незаконні лісосіки, внаслідок цього величезні ділянки лісових масивів перетворюються на мертву пустелю.³¹ Різке посилення ерозії ґрунтів, спричинене винищенням лісу у Західній Україні завдало нищівного удару по головних водних артеріях та водних екосистемах краю. Дослідження ООН прогнозує, що зниження якості води та посилення поверхневого стоку і змиву ґрунтів та зміна русел річок означатиме, що життєво важливі запаси прісної води для Західної України опиняться під значною загрозою.³² Одна із найважливіших водних артерій Європи,

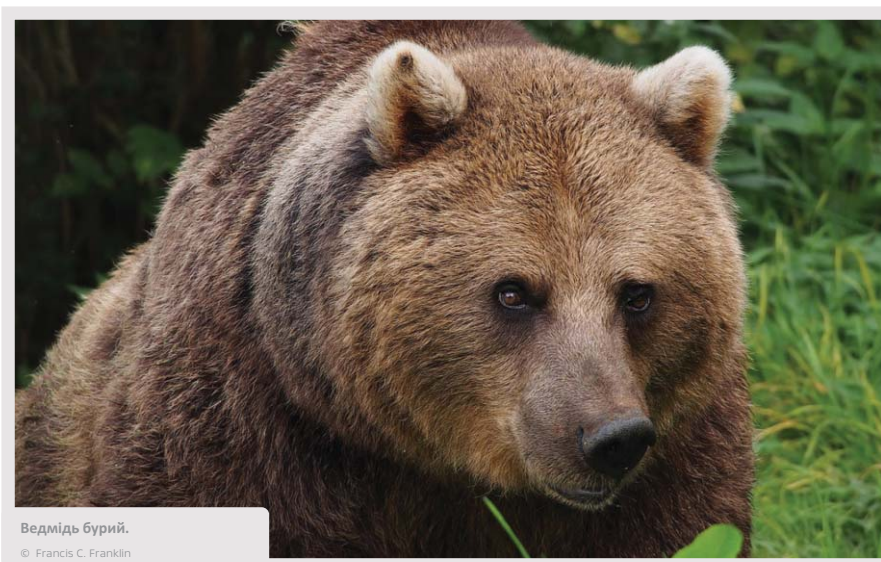
річка Дністер бере свій початок в українських Карпатах у Львівській області і протікає територією західної України до Молдови. У басейні річки Дністер проживає орієнтовно 7 млн. осіб і ріка також є джерелом питної води для ще 3,5 млн. осіб, які мешкають поза басейном.³³ Площа лісів в українській частині басейну Дністра протягом останніх ста років скоротилася майже вдвічі через нераціональну діяльність людей, зокрема, незаконну вирубку лісів та розчищення лісових ділянок для інших потреб.³⁴

Так само посилюється загроза втрати природного ареалу проживання для західноукраїнської фауни. Зокрема, критично скоротилась українська популяція рисі,³⁵ а решта популяцій інших видів перебувають під загрозою через людську діяльність. Попри захист з боку різноманітних державних та міжнародних програм, Карпати наразі є джерелом постачання незаконного лісу, тварин, хутра та відходів.³⁶ Брак найсвіжішої інформації щодо лісів та наслідків лісових злочинів у цих регіонах свідчить, що

Потяг, завантажений українським лісом-кругляком, на кордоні зі Словаччиною.

© Goloskarpat https://goloskarpat.info/society/5726409304902/?utm_content=03131%2%A2

Ведмідь бурій.

© Francis C. Franklin

наразі важко оцінити масштаби шкоди, завданої цим унікальним екосистемам, незаконною вирубкою та іншими видами діяльності. Хоча нещодавно був запроваджений мораторій на вирубку пралісів у Карпатах,³⁷ незаконна вирубка держлісгоспами та слабкий законодавчий механізм зводять дієвість таких заходів нанівець.

1.3 ЛІСОЗАГОТІВЕЛЬНА ТА ДЕРЕВООБРОБНА ПРОМИСЛОВІСТЬ УКРАЇНИ

Запаси лісу є надзвичайно важливими для нестабільної української економіки. Деревина є одним із найважливіших ресурсів країни після вугілля, нафти та газу.³⁸ У деревообробній промисловості України, за попередніми даними, зайнято близько 350 тис. осіб, або ж 500 тис. осіб, якщо враховувати галузі, пов'язані із деревообробкою.³⁹ Експорт лісу приносить понад 1,7 млрд. доларів (1,4

млрд. євро) у іноземній валюті.⁴⁰ Лісова промисловість відповідальна за 3,6 відсотка ВВП України.⁴¹

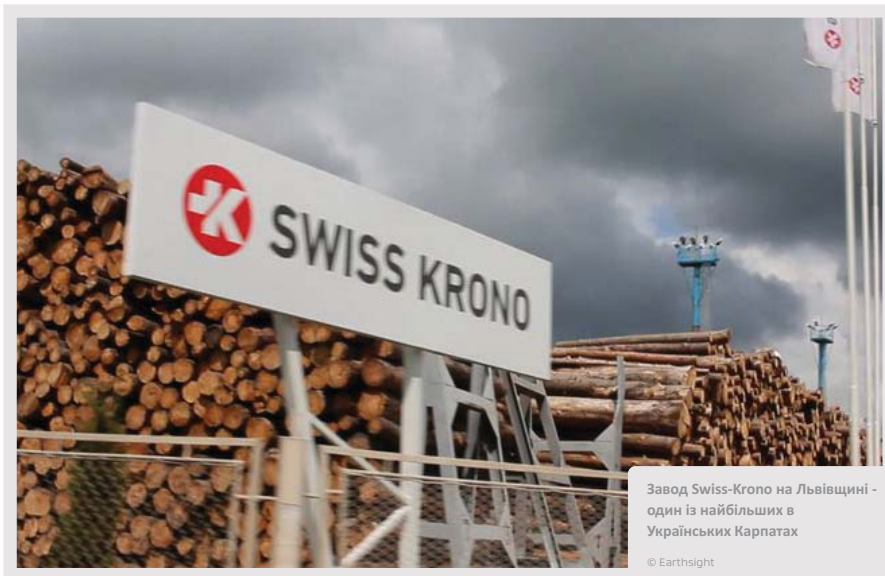
Майже всі ліси в Україні перебувають у державній власності та у державному управлінні. Більша частина лісових масивів країни, близько 73 %, підконтрольні Міністерству аграрної політики та продовольства через Державне агентство лісових ресурсів (Держлісагентство).

Ще 13% лісів розташовані на сільськогосподарських угіддях, і підпорядковуються регіональним та місцевим органам самоврядування. Інші 6% розділено між Міністерством оборони України, Державним агентством України з управління зоною відчуження, Міністерством з інфраструктури та Міністерством з захисту навколишнього середовища та природних ресурсів. 7% - це офіційно не зарезервовані ліси, які не підпорядковуються жодному

Майже всі ліси в Україні знаходяться у державній власності та у державному управлінні.

конкретному агентству. Менше 1% лісів України є у приватній власності.⁴²

Центральний офіс Державного агентства лісових ресурсів, розташованого в місті Києві, несе відповідальність за контроль над операціями в усіх лісогосподарських угіддях. Впроваджена Державним агентством лісових ресурсів політика контролюється на регіональному рівні управліннями лісогосподарства для кожного регіону. Ці управління називаються обласними управліннями лісового та мисливського господарства (RFMB) і несуть відповідальність за видачу ключової документації, такої як дозволи на вирубку та сертифікати походження, які необхідні для експорту деревини. RFMB є координаційним органом для різних підрозділів управління лісовим господарством, які називаються державними лісовими господарствами (SFEs) певного регіону. Державне агентство лісових ресурсів та Міністерство екології затверджують щорічні допустимі обсяги вирубки (AAC) для кожного окремого лісництва, та визначають, яку кількість лісу буде вирублено, де і коли рубка має відбутися. Державне агентство лісових ресурсів контролює в цілому 306 державних лісгоспів в Україні через 24 різних управління лісового та мисливського господарства.⁴³ Ці лісгоспи поставляють 83% усіх колод, зібраних в Україні.⁴⁴ 92% доходу з цих лісогосподарств йде з цієї лісозаготівлі.⁴⁵

Завод Swiss-Krono на Львівщині - один із найбільших в Українських Карпатах
© Earthsight

Більшість української деревини, яка експортується, це сировина - колоди, деревний брус, дрова і деревне вугілля.

Два основних типи видобутку деревини в Україні є суцільна та вибіркова вирубка. Вирубка цілих ділянок лісу є найбільш поширеним способом видобутку деревини⁴⁶, називається суцільною рубкою, тоді як вирубка лише окремих дерева або групи дерев у даному районі лісу називається вибірковою вирубкою. Санітарна вирубка означає вирубування мертвих чи хворих дерев для того, щоб запобігти поширенню хвороби чи шкідників на інші частини лісу; така санітарна вирубка може бути як суцільною, так і вибірковою.⁴⁷ Вирубка може здійснюватися власним персоналом лісогосподарств або шляхом найму підрядників. Лісогосподарства переробляють деяку частину самостійно, а решта передбачається для продажу через аукціони, хоча насправді багато продають відразу безпосередньо замовнику (див розділ 2.4.1 нижче).

Усі колоди, зрубані лісогосподарствами під керівництвом Державного агентства лісового господарства мають бути позначені пластиковою міткою, що має унікальний штрих-код. Цей штрих-код містить детальні відомості щодо походження деревини і типу вирубки, і така мітка чіпляється до колоди відразу після вирубки.⁴⁸ Найменші (діаметром менше 16 см) колоди класифікуються як "паливна деревина", окремі мітки цим колодам не потрібні, але мітка призначається для кожної партії такої деревини окремо. Мітки можна подивитися онлайн в базі даних із відкритим вихідним кодом, який теоретично повинен дозволити Державному агентству лісових ресурсів відстежити місце та обсяги вирубки лісу по всій Україні. Це позначення і система відстеження не охоплює деревину з лісів, підконтрольних іншим суб'єктам господарювання, таким як органи місцевого самоврядування або Міністерство оборони.⁴⁹

Сертифікат про походження є основним документом, необхідним для експорту сировини, а також інших виробів з деревини з України. Він містить інформацію про державне підприємство, з якого походять лісоматеріали, і підтверджує, що вирубка лісу даним лісогосподарством відповідає чинному законодавству.⁵⁰ Кожен тип підприємства, чи це є державне лісогосподарство, приватна компанія чи інші лісогосподарські підприємства, які знаходяться під контролем інших державних департаментів, повинні мати дійсний сертифікат про походження, виданий управлінням лісового та мисливського господарства, для експорту пиловника, паливної деревини та інших видів деревини. Обсяг заготовів деревини України останнім часом значно зріс, досягнувши 22,5 млн. куб метрів в 2016 році, збільшення відбулося на 27% від рівня, який був десять років тому.⁵¹

Лісозаготівельна галузь України слабозвинена, тільки невелика частина колод перероблюється у продукцію вищого рівня в межах країни. Більшість української деревини експортується в не переробленому вигляді або у вигляді продукції, яку легко обробляти, наприклад, колоди, деревний брус, дрова і деревне вугілля.⁵² Найбільш значущі та краще оброблені продукти, які експортує Україна – це дерев'яні панелі, такі як ДСП та ОСП (орієнтовано-стружкова плита), виготовлених на нечисленних великих заводах. У 2015 році експорт лісу-кругляку було заборонено, частково, щоб сприяти розвитку вітчизняної переробної галузі, так і для захисту лісів країни від нестримного вирубування через неконтрольований експорт (див. текст в рамці нижче).

ЗАБОРОНА НА ЕКСПОРТ ЛІСУ-КРУГЛЯКУ З УКРАЇНИ ВІД 2015 РОКУ

У квітні 2015 року український парламент прийняв закон № 325-VIII, який забороняє експорт лісу-кругляку з України (визначеного як товар, що підпадає під митний код 4403) терміном на 10 років.⁵³ Ця заборона набула чинності 1 листопада 2015 року для всіх видів деревини, окрім сосни, і вступила в силу для соснових колод з 1 січня 2017 року.⁵⁴

Прихильники законопроекту наводять ряд виправдань для цього, включаючи допомогу у стимулюванні вітчизняної лісопереробної промисловості, але також виникла потреба вирішити серйозну проблему, таку, як проблема неконтрольованого вирубування лісів в Україні, що підживлювалася шляхом експорту нелегальної сировини, і це стало проблемою, що викликає все більше занепокоєння серед громадян України.⁵⁵ Заборона не охоплює колоди, призначені для використання як паливо, бо вони підпадають під іншу категорію і мають інший митний код, 4401. Зіткнувшись із свідченнями широкомасштабного вивозу лісу-кругляку через неправильну класифікацію колод під цим кодом, 12 січня 2017 року голова Держлісагентства Христина Юшкевич підписала розпорядження про те, щоб лісогосподарства обмежували довжину будь-якої деревини, що експортується в якості паливної деревини, до двох метрів.⁵⁶

2. КОРУПЦІЯ ТА БЕЗЗАКОННЯ У ЛІСОВОМУ СЕКТОРІ В УКРАЇНІ

Ліс, який було незаконно вирубано через видобуток бурштину, Полісся

© Brendan Hoffman

переважна більшість правопорушень, що відбуваються в українському секторі лісового господарства пов'язана із порушенням закону самими чиновниками

Здатність України закріпити верховенство права та забезпечити ефективне управління багато в чому буде залежати від того, наскільки добре вона зможе управляти своїми природними ресурсами. Давно встановлено, що природні багатства країни, незалежно від того, чи це паливо, корисні копалини, рибна промисловість або лісогосподарство – можуть стати родючим ґрунтом для корупції,⁵⁷ та конфлікту інтересів,⁵⁸ а в країнах з ослабленими урядовими установами також сприятимуть підриву демократії.⁵⁹ Багаті природні ресурси також сприяють зростанню корупції та пошукам незаконних шляхів для збагачення,⁶⁰ що призводить до поганого управління природним капіталом та повільного економічного зростання.⁶¹ Те, що Україна страждає від цього злочасного "ресурсного прокляття", проявляється у високій ймовірності та частих випадках корупції у цій сфері.⁶² Хоча Україна досягла певних успіхів у викоріненні корупції в нафтогазовій промисловості, інший важливий природний ресурс залишився поза увагою, а саме деревина.

2.1 МАСШТАБИ ТА ІНТЕНСИФІКАЦІЯ НЕЛЕГАЛЬНОЇ ВИРУБКИ ЛІСУ В УКРАЇНІ

Оцінки масштабів незаконної вирубки лісу в Україні дуже різняться. Держлісагентство повідомило, що в 2016 році було зрубано 27 600 кубічних метрів нелегальної деревини, тобто лише 0,17

відсотка від загального обсягу деревини заготовленої агентством того року.⁶³ Однак, незалежні експерти припускають, що реальна цифра може бути в сорок разів вищою – 1,2 мільйона кубометрів.⁶⁴

Причину такої значної розбіжності даних можна знайти як у самому визначенні незаконної вирубки, так і в способах її вимірювання. Показники Держлісагентства враховують лише випадки нелегальної лісозаготівлі третьою стороною в лісах, що знаходяться під його контролем, і навіть тут вони фіксують лише ті випадки, які виявлені та офіційно задокументовані. Однак, як видно буде з цього звіту, переважна більшість правопорушень, що відбуваються в українському секторі лісового господарства, пов'язана із порушенням закону самими чиновниками, а факти таких порушень нечасто формально виявляються та фіксуються.

Один зі звичних методів, який використовується для виявлення реального масштабу незаконної заготівлі деревини в країні з масовими незаконними вирубками лісу – аналіз балансу деревини, в якому дані про легальну кількість деревини на ринку порівнюються з показниками фактичного споживання. Межа, до якої споживання перевищує легальну пропозицію, може використовуватися як засіб вимірювання масштабів та тенденцій незаконної заготівлі.⁶⁵ Цей метод охоплює

нелегальну заготовлю, що перевищує дозволені обсяги, а не незаконність у ліцензованій заготовлі (наприклад, корупцію), яка є найбільш поширеною формою правопорушень в Україні. Проте, якщо такий аналіз провести для України, він швидко дозволяє об'єктивно оцінити офіційні дані Держлісагентства, показуючи, що щорічно експортується 1 млн. кубометрів незаконно вирубані деревини (див. схему "Зростаючий експорт тіньової деревини з України").

Усі доступні дані свідчать лише про погіршення ситуації

Щоб спробувати розібратися в масштабах протиправних дій, які проводяться самими лісовими господарствами, Earthsight подав запити згідно з правилами доступу до публічної інформації до низки інших агентств, які виконують функції контролю за їх діяльністю. Найбільш корисною виявилася інформація Державної аудиторської служби України, яка виявила, що протягом лише перших п'яти місяців 2017 року вже мали місце масові нелегальні вирубки лісу лісогосподарствами по всій країні. Вони заявили, що спостерігали загальну нездатність Держлісагентства належним чином виконувати свої обов'язки зі збереження лісу, в тому числі й обов'язки щодо нагляду за заповідними територіями.⁶⁶ Як стверджує Державна аудиторська служба, «проведені перевірки показали, що однією з існуючих проблем для лісогосподарств залишається невідповідний контроль за збереженням та неефективне використання лісових ресурсів, про що свідчать факти несанкціонованої вирубки лісових ресурсів на суму понад 37 мільйонів гривень (1,4 мільйона доларів США), які спостерігалися майже у кожному регіоні».⁶⁷

ЕАналіз судових документів, який провів Earthsight, показує, що співробітники численних лісогосподарств, а також регіональних лісництв у Житомирській, Чернівецькій, Львівській, Закарпатській та Івано-Франківській областях також перебували під слідством, щодо них відкривалися кримінальні справи, відповідних посадових осіб було звільнено після перевірок іншими урядовими відомствами або ЗМІ через незаконну вирубку лісу, хабарі, звинувачення в корупції або інші правопорушення з червня 2016 року.⁶⁸

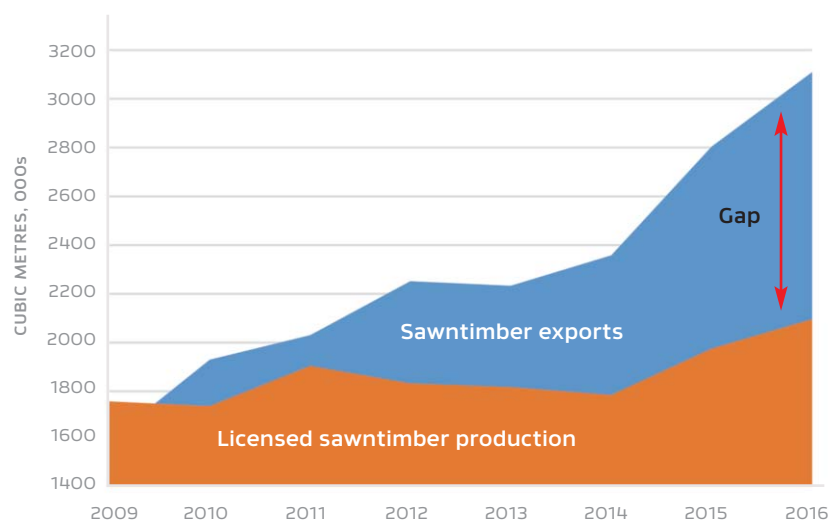
Незалежно від того, які запобіжні заходи застосовуються, єдине, про що свідчать всі доступні дані, це те, що проблема погіршується. У 2016 році в країні було

ЗРОСТАННЯ ЕКСПОРТУ «ТІНЬОВОЇ ДЕРЕВИНИ» З УКРАЇНИ

Українські фахівці, які вивчають дані про заготовлю та експорт спиланого лісу, помітили величезну і швидко зростаючу розбіжність. Як мінімум протягом останніх шести років, лише український експорт пиломатеріалів перевищив загальну легальну пропозицію на ринку (заготовляється імпортом), навіть не враховуючи внутрішнє споживання. До 2016 року Україна повідомляла про експорт на 50% більше пиломатеріалів, ніж було офіційно зафіксовано на лісопилень країни. Майже мільйон кубометрів деревини, яка не проходила за офіційними документами, було експортовано, що в десять разів більше ніж у 2011 році (див. мал.2).

МАЛЮНОК 2

Ліцензована лісозаготівля та загальний експорт деревини в Україні, 2009-2016 рр.

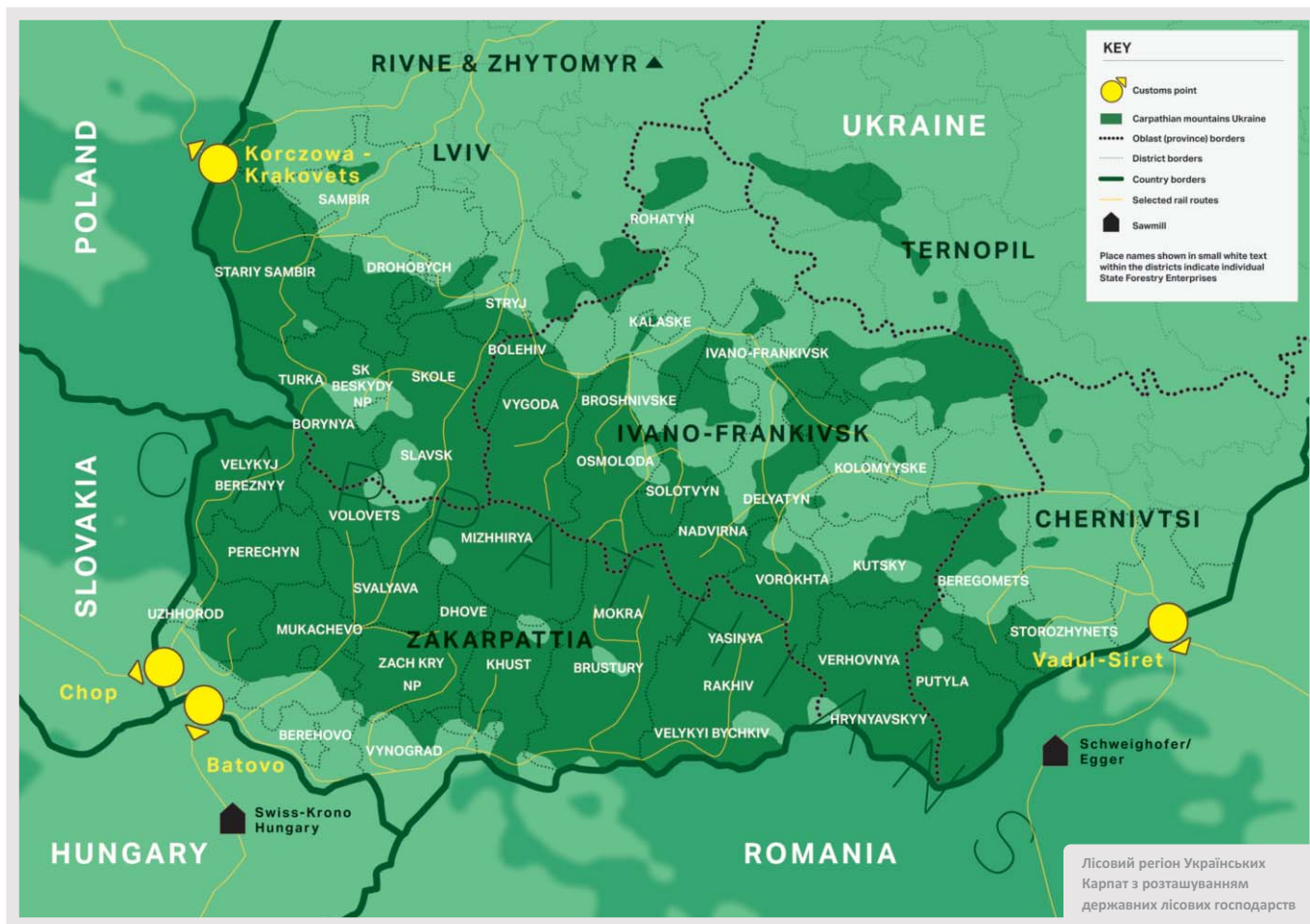
Source: Popkov, 2016; Popkov, 2017. Note: Ukrainian sawn wood import figures are negligible.

Хоча деякі неспівпадіння можна пояснити роботою невеликих приватних лісопилен, від яких не вимагають звітів про виробництво, експерти вважають, що це не може ні повністю пояснити такі величезні розбіжності, ні те, яким чином обсяг зріс настільки сильно. Ймовірно, що більшість надлишкової деревини – незаконно експортована деревина. Якщо це так, то це свідчить про те, що до 2016 року щонайменше третина експорту пиломатеріалів з України могла бути отримана незаконним шляхом.

А якщо взяти до уваги, що принаймні частина від легального запасу залишатиметься для споживання в Україні, то пропорція, ймовірно, буде ще більшою. Очевидне підтвердження незаконності експорту спиланого лісу зафіксовано у важливому документі про українську лісопромисловість, який видали у 2017 році. Аналіз, проведений Офісом ефективного регулювання (BRDO), показав, що в Україні працювали 12 тис. нелегальних лісопилен, що значно перевищує кількість легальних (9200)⁷³ Для порівняння, у 2001 році працювало лише 500 нелегальних лісопилен.⁷⁴

зареєстровано збільшення кількості злочинів проти навколишнього середовища на тридцять відсотків.⁶⁹ Більше половини цих злочинів припадають на незаконну вирубку лісу.⁷⁰ До 2016 року незаконна вирубка на найбільш лісистих територіях Карпат та Закарпаття зросла більш ніж удвічі порівняно з рівнем 2010 року, навіть згідно власних даних Держлісагентства,

наданих у відповідь на запит Earthsight.⁷¹ Найновіший основний звіт про українське лісове господарство засвідчив, що за шість років до 2017 року втрати, спричинені нелегальною вирубкою, зросли на 77 відсотків.⁷² Дані також свідчать про те, що за останні кілька років різко зросла й "тіньова вирубка" (див. текст у рамці).

Корупція лісоматеріалів в Україні широко розповсюджена, і починається від лісівників та закінчується найвищими посадовцями у Держлісагентстві

2.2 ПЕРЕДУМОВА ВИНИКНЕННЯ КОРУПЦІЇ У ДЕРЖЛІСАГЕНТСТВІ УКРАЇНИ

Корупція у сфері лісоматеріалів в Україні широко розповсюджена, і починається від особи, яка працює на найнижчій посаді у лісовому господарстві, і бере хабара за те, що закріє очі на вивезення вантажівок з незаконно спіляним кругляком, і поширюється на найвищих посадовців у регіональних лісомисливських управліннях, які підписують документи на нелегальну санітарну вирубку лісу, або фальсифікують місцеві аукціони, а також регіональних корупціонерів і корупціонерів на національному рівні, які отримують хабарі від потужних закордонних деревообробних підприємств за доступ до більших обсягів лісу. Вона також поширюється на митниці, де посадовці закривають очі на експорт нелегальної деревини або, як нещодавно відбувалося у Вінницькій, Волинській, Закарпатській, Івано-Франківській, Львівській та Одеській областях, де самі посадовці беруть участь у нелегальних корумпованих схемах з експорту деревини.⁷⁵

Коріння корупції в українському лісгосподарському секторі полягає в його регулюванні. Незважаючи на амбітні

спроби модернізації після революції 2014 р., державні підприємства України в поганому стані. Робота працівників державних лісгоспів погано оплачується; підрозділам бракує ресурсів і фінансування. На 1000 гектарів лісу працює лише один лісник.⁷⁶ Не існує незалежного контрольного органу, який би займався розглядом злочинів у сфері лісового господарства.⁷⁷ Виявленням та викриттям незаконної лісозаготівлі та корупції в українських лісах в основному займаються журналісти та громадянське суспільство, разом з місцевими органами прокуратури, Державною аудиторською службою та поліцією. Навіть якщо справи потрапляють до суду, звичними є випадки, коли їх розгляд триває протягом декількох місяців або років без винесення вироку. Штрафів явно недостатньо, адже вони є неспіврозмірними з серйозністю злочину, а часто їх ще зменшують після розгляду в апеляційних судах.⁷⁸

Серйозний аналіз ринку деревини України 2017 року виявив, що 50 відсотків існуючих норм в секторі лісового господарства країни сприяють розвитку корупції в країні, а існує лісове законодавство «нездатне зупинити незаконну вирубку лісу».⁷⁹ З цього можна зробити висновки про те,

що ризик виникнення корупції в даний час існує на кожному з основних етапів лісозаготівельної діяльності в Україні, від підготовки інвентаризації лісу та планування щорічної розрахункової лісосіки чиновниками до випуску дозволів на лісозаготівлю, продажу деревини на аукціонах та видачі державних дозволів на експорт деревини.⁸⁰ Зокрема, зазначено, що державні підприємства несуть відповідальність як за видачу дозволу на заготівлю деревини, так і за моніторинг цього процесу, що створює безперечний конфлікт інтересів, який можна легко використати для отримання незаконних прибутків та ухилення від сплати податків.⁸¹ Штрафи за незаконну вирубку лісу в Україні часто значно м'якші за штрафні санкції за схожі порушення в інших країнах Європи.⁸² Також у цьому документі йдеться про те, що практично неможливо простежити шлях деревини від місця походження до місця її кінцевого призначення, як того вимагає ЄС щодо імпорту деревини, і, що механізми продажу деревини, такі як аукціони, в основному недосконалі і непрозорі.⁸³

Ці проблеми, в поєднанні з тривалим високим попитом на українську деревину на заможних ринках Європи та інших країн, призвели до епідемії корупції в лісовому секторі, як буде показано в цій главі. Регіональні лісомисливські управління несуть відповідальність за моніторинг заготівлі через спеціально сформульовані комітети, але на практиці ці комітети часто складаються з друзів та родичів представників самих

лісогосподарств⁸⁴ і навіть людей, які раніше порушували лісове законодавство.⁸⁵ Цей тип кумівства поширюється дуже швидко і підриває законність процесів, внаслідок яких державні підприємства укладають контракти на лісозаготівельні та інші послуги, а також вирішують, кому продати деревину. Навіть там, де прокурори мають бажання боротися з нелегальною вирубкою лісу, обов'язок доказування покладається на чиновників, які відповідальні за те, щоб в принципі повідомляти про порушення, що створює серйозний конфлікт інтересів. Багато лісників сприяють розслідуванню справ лише для того, щоб самим уникнути звинувачення у недбалстві з боку прокурорів.⁸⁶

2.3 КОРУПЦІЯ ТА НЕЛЕГАЛЬНА ЗАГОТІВЛЯ ЛІСУ

2.3.1 Незаконна санітарна рубка лісу

Найпоширенішою і найбільш руйнівною формою нелегальної вирубки лісу, яка сьогодні є надзвичайно поширеною в Україні, є незаконна санітарна вирубка лісу. Як і в більшості систем лісового господарства у всьому світі, в Україні дерева, які дозволяється вирубувати у будь-якій конкретній місцевості, суворо контролюються. Оцінюється щорічна розрахункова лісосіка (ААС), яка в теорії гарантує сталу заготівлю, де кількість вирубаних дерев зрівноважена появою молодих здорових дерев. Молоді дерева, а також дерева, що ростуть на певних ділянках, таких як круті схили або близькі до річок місцини теж виключаються зі списку або їх кількість

Найбільш руйнівною формою нелегальної лісозаготівлі в Україні є незаконна санітарна рубка

Ділянка після нещодавньої вирубки лісу на Закарпатті

© Earthsight

Неправильне застосування правил санітарної рубки є наслідком надзаконними, що покликані забезпечити екологічну лісозаготівлю

жорстко обмежена. Ділянки, на яких недавно проводилась вирубка, під заборону, щоб вони встигли відновитися. Зони особливого екологічного значення повністю захищено від вирубки. Однак, українське лісове законодавство дозволяє вирубувати додаткові дерева у виняткових випадках, наприклад, якщо вони заражені шкідниками, пошкоджені вітром або вже вмирають через екологічну ситуацію. Хоча цей дозвіл спочатку застосовувався дуже рідко, корумповані державні лісгосподарства почали масово зловживати цією можливістю, цілковито нехтуючи законодавством, що покликане гарантувати екологічність лісозаготівель. Наприклад, аналіз деревини, заготовленої в Українських Карпатах у 2016 році, показав, що кількість деревини, заготовленої внаслідок санітарної рубки значно перевищила кількість деревини зрубаної відповідно до щорічної розрахункової лісосіки.⁸⁷ Аналіз деревини на базі документації, наданої самими підприємствами, показав, що майже половина деревини, заготовленої в Карпатах – 1,9 млн. куб. м – отримана внаслідок санітарної рубки, більшість якої була суцільною, і лише третина від загального обсягу заготовівлі деревини отримана за щорічною розрахунковою лісосікою.⁸⁸ Загальнодержавний обсяг вирубки деревини з інших – в основному "санітарних" причин – з 2000 р. збільшився більш ніж удвічі (див. мал. 3), досягши в 2017 р. 12,4 млн. куб. м, що значно перевищує 9,4 млн. куб. м. зрубаних в рамках планової заготовівлі.⁸⁹

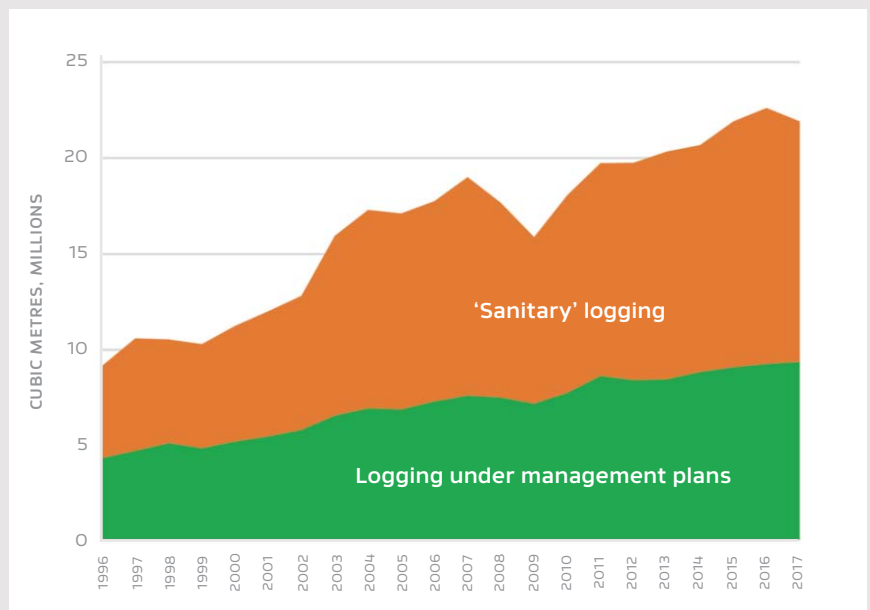
Лісгосподарства в кожному з регіонів України можуть пропонувати великі території вкриті лісом, що знаходяться під їхнім контролем, для вибіркової чи суцільної рубки, яка класифікується як санітарна; такі пропозиції вимагають схвалення від спеціалізованого підрозділу стану лісів у складі Державного агентства лісових ресурсів України. В принципі, регіональні лісомисливські управління та посадовці екологічної інспекції на обласному рівні зобов'язані проводити моніторинг цього питання, але часто вони використовують кумівство, хабарі та корупцію для одержання дозволів на збір лісоматеріалів під цією класифікацією.⁹⁰

Внаслідок цього, великі площі здорових лісів незаконно вирубуються посадовими особами лісового господарства під прикриттям захисту від хвороби або усунення пошкоджених чи мертвих дерев.⁹¹ Експерти виявили, що в минулому навіть навмисне спричиняли лісові пожежі для того, щоб отримати офіційні підстави для санітарної рубки.⁹²

Ця невиправдана, незаконна санітарна рубка поширилася навіть на найбільш цінні ліси України. Дослідження 2015 року показало, як лісгоспи проводять суцільну та незаконну санітарну рубку заповідних лісів по всій Україні, від віддалених природних заповідників до лісів, близьких до столиці.⁹³ Наприклад, було виявлено, що Департамент екології Львівської державної адміністрації незаконно схвалив санітарну рубку на площі в тисячі гектарів заповідного лісу

ГРАФІК 3

Запланована і «санітарна» рубка лісу в Україні з 1990 по 2017 рік

Джерело: Укрстат

Дослідники відвідують ділянку суцільної рубки на Закарпатті, червень 2017 р.

© Earthsight

протягом 2014-2015 рр., що призвело до заготівлі більш ніж 50 000 кубічних метрів нелегальної деревини.⁹⁴ Факти незаконної санітарної рубки було виявлено в п'ятнадцяти національних парках, включаючи Карпатський біосферний заповідник. В цілому, за оцінками дослідження, тисячі гектарів заповідних лісів було незаконно вирубані з використанням незаконних дозволів, виданих владою за два роки перед 2015 р.⁹⁵

Незаконну санітарну рубку лісу виявили навіть в захищених та радіоактивних лісах навколо Чорнобиля на Поліссі – місці найгіршої ядерної катастрофи на нашій пам'яті. Дослідження, проведене Нью-Йорк Таймс в 2016 році, виявило великі ділянки лісу, які було вирубані під прикриттям санітарної рубки лісів, що постраждали від лісової пожежі. Стверджувалося, що соснові колоди продаються компаніям в Україні та Румунії, після чого їх можна змішувати з деревиною з інших місць та перепродавати до інших країн Європи.⁹⁶

Окрім експлуатації лазівки санітарної рубки для незаконної вирубки деревини, лісогосподарства також експлуатують нечіткі правила щодо використання такої деревини. На відміну від інших видів деревини, деревину заготовлену під таким маркуванням, навіть не треба виставляти на аукціони. Її часто продають за прямими угодами між державним підприємством та покупцем.⁹⁷ Це створює ідеальні умови для незаконного продажу санітарно-вирубаної деревини з мінімальним контролем. Згодом, визнаючи існування цієї проблеми, в жовтні 2016 р. Держлісагентство прийняло нові правила санітарної рубки. Ці правила забороняють санітарну рубку

в національних парках та на територіях, що знаходяться під охороною, та визначають, що санітарні рубки в інших типах лісів повинні здійснюватися лише в моменти крайньої необхідності. Ці правила також вимагають, щоб лісогосподарства публічно обґрунтовували заплановані санітарні рубки, та закликали до збільшення кількості спеціальних комітетів для здійснення контролю за санітарними рубками.⁹⁸ ВАле нове дослідження показує, що нелегальна вирубка з використанням цієї лазівки залишається стандартною практикою в українських лісах.

Влітку 2017 року Earthsight зробив першу спробу науково оцінити масштаб проблеми. Ми найняли міжнародну команду експертів з лісового господарства, у тому числі спеціалістів з патології лісу, для проведення вибіркової перевірки на 18 різних ділянках у чотирьох різних регіонах Карпат, які були призначені для суцільної та вибіркової рубки відповідно до стандартів санітарної рубки. Команді було поставлено завдання перевірити дерева на кожній з ділянок і підготувати незалежну оцінку того, чи правильно вони були класифіковані посадовими особами для обов'язкової санітарної рубки. Результати шокують. На 14 ділянках (78 відсотків) призначена санітарна рубка була визнана невідповідною або сумнівною. Навіть якщо включити ділянки, на яких можна зробити найбільш однозначні висновки, частка становила 67%.⁹⁹

Команда навіть виявила, що одне з лісогосподарств на Закарпатті створило абсолютно нову категорію заготівлі під назвою «термінова суцільна рубка».¹⁰⁰

14 із 18 запланованих ділянок призначених для санітарної рубки, які ми досліджували, викликали сумніви щодо законності

Ділянка вирубки лісу в Івано-Франківській області

© Roman Baluk

Інші форми нелегальної заготівлі також поширені, а державні лісгосподарства знову в числі найбільш злісних правопорушників

Такого виду рубки просто не існує в жодному національному законодавстві і вона, скоріш за все, є незаконною.¹⁰¹ Лісгосподарство використовувало цю неправдиву класифікацію для обґрунтування подальшої рубки на ділянці, яка вже підлягала вибірковій рубці, а також використовувало її для вирубки ялинових, ялицевих та букових дерев, що були молодшими за дозволений законодавством вік, на трьох інших ділянках. Ще один доказ недотримання нових правил запобігання нелегальній санітарній рубці знаходимо в судах. Експертиза судових документів показує, що порушуються нові справи проти державних лісгоспів, що контролюються Держлісагентством, а також проти лісгоспів, якими керує Міністерство оборони та Міністерство сільського господарства.¹⁰²

2.3.2 Інші правопорушення лісгосподарств під час заготівлі

формою незаконної лісозаготівлі в Україні, інші форми нелегальної вирубки також є поширеними. У лісах під контролем Держлісагентства, державні лісгосподарські підприємства знову в числі найбільш злісних правопорушників.

В основному протиправні дії, що проводяться лісгосподарствами, включають вирубку деревини за межами планових площ, та вирубку більшої кількості дерев у даній місцевості, ніж дозволено в плані управління лісом.¹⁰³ Також регулярно порушуються правила, спрямовані на мінімізацію впливу лісозаготівель на навколишнє середовище. У тому ж самому дослідженні, що було проведене за замовленням Earthsight влітку 2017 р., і де було досліджено 18 майданчиків для санітарної рубки лісу, що знаходяться у чотирьох Карпатських областях, також була проведена оцінка правомірності практики вирубки. Перевірка виявила, що на 16 з 18 майданчиків (89%) не дотримувалися правил попередньої підготовки до заготівлі, а саме не було проведено належне маркування дерев, а на 6 з 11 об'єктів (55%), де тривала чи нещодавно закінчилась рубка, спостерігалось порушення законодавства, наприклад, пошкодження дерев, не призначених для вирубки чи надмірне пошкодження ґрунтів на крутих схилах. У кожному відвідуваному місці було виявлено принаймні одне або, як правило, декілька порушень лісового законодавства.¹⁰⁴

В окремому дослідженні, проведеному Earthsight влітку 2017 р., і спрямованому безпосередньо на дослідження механізмів нелегальної вирубки дерев, було проведено відбір на 15 різних ділянках лісу у Карпатах, на яких планувалася або вже була проведена суцільна рубка. Ділянки розташовані в Свалявському та Великобичківському лісових господарствах у Закарпатській області, у Вигодському та Болахівському лісгоспах Івано-Франківської області, а також у Славському, Сколівському лісових господарствах та Національному парку Сколівські Бескиди (див. карту місць розташування на стор.16). Порушення лісового законодавства були виявлені в десяти місцях, включаючи ділянки в кожній з цих областей. Порушення полягали у вирубці більшої площі, ніж дозволено за законом, незаконній лісозаготівельній діяльності, наприклад, перетягуванні деревини через потоки, крім того було виявлено невідповідності між офіційними картами та фактичними межами ділянок для вирубки.¹⁰⁵ Один підрядник, який нещодавно працював на одному з найбільших лісозаготівельних господарств Івано-Франківщини, сказав Earthsight, що під час вибіркової

лісозаготівлі зазвичай вирубують на 25% більше деревини на кожній ділянці, ніж це було офіційно заплановано.¹⁰⁶

Навіть там, де суб'єктами незаконної лісозаготівлі виступають треті особи, місцеві посадові особи часто з ними співпрацюють. Наприклад, ліси Північно-Західної України знищують в пошуках іншого дорогоцінного природного ресурсу – бурштину. Бурштин – скам'янілі деревні смоли, які мають цінність завдяки використанню в ювелірних виробках. Злочинні угруповання, перед тим як використати шланги високого тиску, знімають верхній шар ґрунту, залишаючи після себе спустошені, голі ландшафти (див. мал. на стор. 14). Припускаємо, що державні чиновники та озброєні угруповання співпрацюють у цьому значною мірою незаконному та високо прибутковому промислі з видобутку бурштину, який називають українським "Диким Заходом",¹⁰⁷ і який охоплює густо вкриті лісом території таких областей, як Рівненська, Волинська та Житомирська.

Інша сфера, пов'язана з заготівлею деревини, яка асоціюється з корупцією, полягає в управлінні підрядниками лісозаготівель, яке здійснюють лісгоспи. Наприклад, один із колишніх підрядників у лісогосподарстві в Івано-Франківській області Українських Карпат розповів Earthsight, що державне підприємство функціонує цілком як сімейний бізнес, а члени сім'ї та близькі партнери службовців неминуче виграють найбільш вигідні контракти. Перевірки, які провела Earthsight, показують, що багато провідних компаній дійсно тісно пов'язані з чинними або колишніми посадовими особами з лісового господарства. Отримавши та проаналізувавши дані тендерів за той період та вивчаючи документи, що підтверджують право власності названих компаній, ми встановили, наприклад, що понад 63 відсотки від вартості контрактів, укладених з вересня 2016 року по травень 2017 року, були з компаніями, пов'язаними з колишнім директором лісогосподарства.¹⁰⁸

2.3.3 Уникнення розкриття завдяки хабарам

Корумповані лісогосподарства не надто переймаються тим, що їх впіймає на незаконній лісозаготівлі головний наглядовий орган, оскільки цей орган – це вони самі. Коли їх начальники чи чиновники з інших державних установ починають нищпорити довкола, вони завжди можуть дати хабаря. Наприклад, у Рівненській – третій за величиною області за обсягом лісозаготівель – у 2016 році начебто заарештували декількох директорів лісогосподарств за незаконну вирубку та підкуп інших посадових осіб Держлісагентства з метою фальсифікації звітів про перевірку.¹⁰⁹

Останній гучний випадок хабарництва для уникнення викриття трапився в жовтні 2017 року, коли українська поліція затримала Романа Череватого, начальника управління лісового та мисливського господарства у Чернівецькій області, одній з десяти провідних областей, що виробляють деревину в країні. Череватого затримали «на гарячому» під час операції, в ході якої він пропонував платити поліції "данину" в розмірі 10 000 доларів на місяць в обмін на те, що вони закриють очі на нелегальне ведення рубок у лісах під його контролем.¹¹⁰ Пізніше, під час досудового слідства, слідчі припустили, що не він один був замішаний у цій справі, а спільно з директорами трьох з чотирьох лісогосподарств під його контролем – Сокирянського, Берегометського та Чернівецького – давав хабарі.¹¹¹ Зараз він перебуває на свободі в очікуванні суду. Його випустили з-під варту під заставу.¹¹²

Коли інші агентства починають винюхувати що і як, «лісові» посадовці дають хабарі

Ділянка суцільної рубки в Осмолодському лісгоспі, Івано-Франківська область, травень 2017 р.

© Earthsight

2.4 КОРУПЦІЯ В СФЕРІ ПРОДАЖУ ДЕРЕВИНИ

Існують межі для особистого збагачення держслужбовців, що впливає з самого процесу лісозаготівель. Незважаючи на те, що лісові стражі можуть взяти хабар і закрити очі на крадіжку деревини сторонніми особами або підрядниками, а їхні начальники можуть збагатити свої сім'ї, роздаючи контракти на ведення лісозаготівель фірмам, якими вони володіють, найбільше можливостей для корупції виникає під час продажу деревини. Справді, очікування додаткового корумпованого прибутку під час продажу деревини лежить в основі багатьох правопорушень під час вирубки лісу, оскільки це дозволяє окремим лісгоспам збирати більше деревини, більш високої вартості, але дешевше. Найбільші випадки корупції в українському лісовому секторі, які коли-небудь викрили, пов'язані з продажем деревини, і ведуть догори, до самої верхівки з управління лісництвами через окремі лісгосподарства до лісових управлінь на рівні регіонів.

2.4.1 Корупція на місцевому рівні під час продажу деревини через аукціони. Наказ №42 "Щодо вдосконалення механізмів продажу необробленої деревини" Державного агентства лісових ресурсів України передбачає, що державні лісгосподарські підприємства повинні продавати ліс-кругляк зареєстрованим в Україні компаніям на аукціоні.¹¹³ І тільки, якщо вони не змогли успішно продати весь обсяг деревини через аукціон, вони можуть узгодити умови прямих контрактів з постачальниками, щоб продати надлишкову кількість деревини. Іноземні компанії можуть брати участь у місцевих аукціонах, якщо вони зареєстровані в Україні, або можуть укладати прямі контракти з державними підприємствами для отримання лісу.¹¹⁴

Однак, на практиці, процедури проведення аукціонів погано зрозумілі, зазвичай цих правил не дотримуються, або аукціони фальсифікуються на користь підприємців, які є близькими партнерами посадовців.¹¹⁵ Лісоматеріали зазвичай проходять по зниженій вартості за офіційними документами про продаж, а потім продаються за більш високими цінами, причому різниця у прибутках ділиться зазвичай на декілька осіб.¹¹⁶

Український депутат Остап Єднак, який раніше працював у лісопромисловій галузі в Україні, повідомив Earthsight, що існує два способи, щоб отримати великий обсяг деревини з лісгосподарств в Україні: або компанія повинна знати продавців, які мають безпосереднє відношення до службовців, або їм доводиться давати хабар.¹¹⁷ Прямі контракти також просочені корупцією та

кумівством. "Місцеві виробники можуть виходити на аукціон, купувати 100 кубічних метрів дубових колод, потім приїжджати безпосередньо до лісгосподарства і узгодити особливі умови, щоб отримати більше деревини за спеціальними цінами або змішувати різні типи деревини, - сказав Єднак, - Досі існує чимало маневрів для корупційних дій та маніпуляцій".¹¹⁸

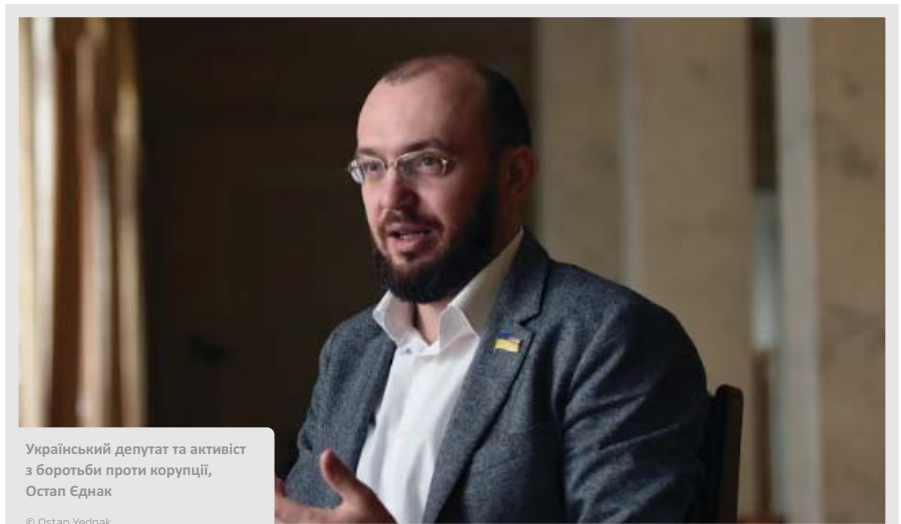
У розмові з Earthsight лісник з лісгосподарства у Закарпатській області, одному з найбільших виробників деревини в Україні, підтвердив, що хабарництво чиновників для забезпечення доступу до деревини загальноприйняте в межах лісгосподарств. Він сказав: "Під час аукціонів виникають порушення. Наприклад, підходить підприємець і каже: "Я хочу йти на аукціон, купити 500 кубічних метрів". І вони кажуть йому: "Я продам їх тобі, але з кожного кубічного метра, плати мені на 2-3 долари більше за офіційну ціну". Той, хто платить, виграє аукціон".¹¹⁹

Колишній підрядник з лісозаготівель в Івано-Франківській області, з яким представники Earthsight спілкувалися у 2017 році, стверджував, що корупція там також поширюється на продаж деревини, а ті ж самі сімейні фірми, які отримують прибуткові договори з лісозаготівель, також отримують пільгове ставлення, беручи участь у місцевих аукціонах сирої деревини або укладаючи прямі контракти на продаж деревини з лісгоспом.¹²⁰

Також дуже часто відбуваються аукціони з продажу деревини, яка ще не була вирубана. Переможцю аукціону дозволяється забирати деревину прямо з лісу, що означає, що він може вирубати більше за узгоджений об'єм.¹²¹

Інформаційні запити, які Earthsight надсилав державним аудиторам,

Аукціони фальсифікують на користь бізнесменів, які є близькими соратниками посадовців.

Український депутат та активіст з боротьби проти корупції, Остап Єднак

© Orest Yednak

Попередній голова Держлісагентства Віктор Сівець перебуває в розшуку, йому висунуто обвинувачення в тому, що він привласнив мільйони від експорту деревини

показали, що лісгосподарства по всій Україні, у Вінницькій, Дніпропетровській, Житомирській, Полтавській, Харківській та Чернігівській областях і до Закарпатської та Івано-Франківської продавали ліс компаніям за штучно заниженими цінами, що призвело до втрат для українського бюджету на мільйони гривень протягом 2017 року.¹²²

122 Також вони виявили, що українські лісгосподарства неодноразово не дотримувалися офіційних правил, що стосуються продажу деревини на аукціонах. Десятки справ розглядаються в українських судах проти лісгосподарств у провідних галузях виробництва деревини через підробку документів, отримання хабарів з деревообробних підприємств та заподіяння державі збитків шляхом незаконного заниження цін на деревину на аукціонах.¹²³

Щоб уникнути перевірки аудиторями та не стати суб'єктом кримінального розслідування, посадові особи з лісгоспів також часто неправильно класифікують високоякісні колоди як дрова, продажі яких звільняються від правил торгівлі на аукціоні.¹²⁴

Наказ 42 також вимагає, щоб лісгосподарства надавали дозвіл брати участь в аукціонах лише тим покупцям, які мають відповідні реєстрації та об'єкти для переробки деревини. Корупційні порушення посадовими особами лісгосподарств цього та інших правил аукціонів допомагають пояснити, як величезна промисловість "тіньової лісозаготівлі" України, з тисячами нелегальних лісопилень (див. схему на стор. 15), дозволяє підтримувати достатній притік сировини.

2.4.2 Корупція на високому рівні у сфері продажу лісу іноземним компаніям Українська проблема корупції в Держлісагентстві не зупиняється на регіональному рівні, а

йде прямо до верхівки. Ми виявили складну корупційну схему у вищих ешелонах Держлісагентства, яка була створена ще за часів корупціонера-президента Януковича, відколи і продовжують виникати скандали щодо корупції та хабарництва.

Янукович призначив свого партнера по тенісу та політичного соратника Віктора Сівця на посаду голови Держлісагентства, і той скористався наданими повноваженнями. Сівець, який перебував на посаді з 2011 по 2014 рік, вважається головним ініціатором корупційної схеми, пов'язаної з експортом, з якої він та його родина особисто скористалися і отримали прибутку на суму понад 32 мільйони євро.¹²⁵ В даний час він переховується від українських органів влади, і до останнього часу існував ордер на його арешт, виданий Інтерполом.¹²⁶

Українські оглядачі нещодавно остаточно розкрили, як саме працювали ці механізми. Згідно зі звітом, підготовленим для Світового банку провідним українським експертом з питань лісового господарства, який спирається на висновки офіційного розслідування щодо Сівця, Держлісагентство утвердило централізоване підприємство під назвою "Укрлісконсалтинг" під час перебування Сівця на посаді, а його співробітники були посередниками, які займалися переговорами з іноземними компаніями, які мали намір імпортувати українську деревину.¹²⁷ У звіті зазначається, що, хоча посадові особи Держлісагентства не мають права втручатися в економічну діяльність лісгосподарств, вони "таємно лобіювали експортні поставки", що призвело до численних корупційних правопорушень протягом багатьох років, деякі з яких офіційно розслідувалися, а деякі – "чекають своєї черги".¹²⁸ Після того, як умови експортного контракту були узгоджені з посередниками Держлісагентства, основна частина вартості контракту передавалась до лісгоспів, але лише після того, як імпортери також погодились платити певний відкат за кожен кубічний метр деревини, що йде на продаж, на офшорні рахунки, які контролювалися посадовими особами Держлісагентства, і називалися ці виплати – "вартість маркетингових послуг".¹²⁹ Ціни на експорт сировини з України також були надзвичайно низькими, про що йдеться у звіті, і швидше за все, це відбувалося через навмисне заниження цін Держлісагентством, щоб "отримувати вигоду від корупції".¹³⁰ «Суворі штрафи» накладалися на кожне лісгосподарство, яке відмовлялося виконувати розпорядження агентства. Отже, ситуація зовсім не нагадувала роботу державних

Під час перебування Віктора Януковича на посаді президента, Віктор Сівець був головою Держлісагентства

© Epravda:
<https://www.epravda.com.ua/publications/2011/08/9/294314/>

Представники Earthsight знайшли докази того, що закордонні покупці деревини все ще були змушені давати хабарі посадовцям в Києві навіть після втечі Сівця

підприємств як конкурентоспроможних організацій, а натомість "систематична, централізована корупція, керована Держлісагентством України",¹³¹ увійшла до лісогосподарств у всій країні з вищезгаданим Держлісагентством на чолі та контролем над усією нелегально вивезеною за кордон деревиною. Остань Єднак, український депутат, з яким спілкувалися представники Earthsight, і який тоді мав відношення до лісової промисловості стверджує, що кожен учасник ринку в Україні, внутрішній та зовнішній, знав про існування цих домовленостей. Незважаючи на те, що "правління" Сівця закінчилося, коли уряд Януковича було скинуто у 2014 році, підтримувати корупцію та хабарництво на високому рівні продовжили його наступники. Система «списків» заздалегідь затверджених закордонних покупців, як повідомляється, продовжила існувати під час перебування на посадах заступників Сівця, спочатку Валерія Черняка, а тоді Олександра Ковальчука, який вступив на посаду голови після Черняка у травні 2015 року.¹³² Ковальчук був змушений

піти у відставку через рік під вагою суворої критики за неможливість запобігти великомасштабному незаконному вирубуванню лісів та після отримання інформації про зловживання службовим становищем під час підбору нових посадових осіб для лісового господарства.¹³³

У звіті, підготовленому Світовим банком у жовтні 2016 року, було встановлено, що офіційні представники Держлісагентства в Києві продовжують прямі поставки лісу з лісогосподарств, всупереч своїй власній політиці та встановленим правилам.¹³⁴ Згідно з повідомленням, після короткої перерви на чотири місяці після Майдану, старі схеми відновилися знову, хоча "Укрлісконсалтинг" замінили радники голови Держлісагентства в ролі посередників, які керують переговорами щодо укладення контрактів. Цілоком ймовірно, що лісогосподарства, як і раніше, будуть змушені експортувати деревину лише компаніям з певного списку за цінами, продиктованими Держлісагентством.¹³⁵ Невідомо, чи цей контроль все ще застосовувався для того, щоб отримати особисті фінансові вигоди, хоча автор зазначив, що низка "тривожних ознак" свідчить про триваючу корупцію.

Одним з таких "тривожних сигналів" стала триваюча торгівля деревиною з України через підставні фірми під грифом цілковитої секретності. Дослідження Earthsight підтвердило те, що підставні корпорації, власники яких захищені через юрисдикції офшорної конфіденційності, продовжують відігравати важливу роль у експорті лісу з українських лісогосподарств (див. наступний розділ). Також було знайдено докази того, що після закінчення ери Сівця та Януковича лісопромислові компанії все ще були змушені платити хабарі чиновникам у Києві для отримання доступу до деревини. В електронних листах та інших повідомленнях, які Earthsight відстежували з кінця 2015 року, польська компанія з виробництва паркету скаржилася на те, що була змушена виплачувати хабарі на банківський рахунок консалтингової фірми в Сінгапурі, хоча вона вже узгодила усі умови поставок у прямому договорі з лісогосподарством. Польська компанія була запрошена на зустріч у Києві зі старшим посадовцем з Держлісагентства. В електронній переписці, до якої Earthsight отримала доступ після зустрічі, польська компанія зазначає: "У зв'язку з тим, що ми погоджуємося розпочати співпрацю, будь ласка, не блокуйте наші контракти". У відповідь, посередник високопосадовця надіслав банківські реквізити консалтингової фірми в Сінгапурі, а також проект контракту на надання "консалтингових послуг". Також посередник мав ще один прохання, яке він назвав "надзвичайно важливим": "У

НАСЛІДКИ, З ЯКИМИ СТИКАЮТЬСЯ МІСЦЕВІ АКТИВІСТИ, ЯКІ ПОВІДОМЛЯЮТЬ ПРО ВИПАДКИ НЕЛЕГАЛЬНОЇ ВИРУБКИ ДЕРЕВИНИ В УКРАЇНІ

Молодші лісники, журналісти та активісти громадянського суспільства в Україні часто зустрічаються із залякуваннями та насильством з боку посадових осіб лісового господарства та інших осіб, коли вони намагаються повідомити про незаконні дії в лісах України чи досліджувати їх. Один лісник, з яким ми спілкувалися в Карпатському регіоні, прямо відмовився повідомити нам про свої спостереження за злочинною діяльністю на лісових підприємствах, оскільки "боявся за свою сім'ю". У іншому районі Карпат, молодший лісник розповів нам, як на нього напали, а його машину спалили, коли він намагався повідомити навіть про незначні порушення у місцевому лісогосподарстві, вчинені підприємцем, який, як кажуть, був у хороших стосунках зі службовцями в лісовому секторі.¹⁴¹ Зафіксовано кілька повідомлень про випадки, коли місцеві чиновники погрожували та залякували журналістів у Чернівецькій області в Українських Карпатах, та коли вживалися спроби зупинити їх зйомки, застосувавши фізичну силу.¹⁴² Коли журналісти намагаються пред'явити обвинувачення щодо винних, їхні репортажі рідко потрапляють до суду.¹⁴³

Коли команда експертів з лісового господарства на замовлення Earthsight відвідала Берегомет у Чернівецькій області влітку 2017 р. для оцінки законності санітарної вирубки у місцевому лісогосподарстві, на них напали двоє добре озброєних охоронців, які намагалися змусити їх піти геть та конфіскувати їх камери.¹⁴⁴ Охоронці атакували групу, спочатку словесно, а потім фізично, і погрожували, що застосують до них свою зброю, якщо вони не підуть геть. Коли місцевий відділ природоохоронної організації WWF досліджував повідомлення про нелегальне ведення рубок у сусідньому Вижицькому національному парку невдовзі після цього інциденту, група охоронців лісу плюс близько 30 людей, які стверджують, що вони "збирали гриби", на чолі з самим головою Національного парку, намагалися не допустити їх на заготівельні майданчики.¹⁴⁵ Раніше того ж року регулярна перевірка природоохоронних органів виявила нелегальну схему лісозаготівлі та крадіжку деревини в Національному парку, за що керівники парку повинні були заплатити серйозну компенсацію.¹⁴⁶

У квітні 2018 року німецьку команду телевізійників, яка відвідала Ужанський національний парк на Закарпатті в компанії місцевих екологів, переслідувала в лісі і фізично атакувала велика група невідомих нападників. Ця атака трапилася під час розслідування незаконних рубок на об'єкті Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.¹⁴⁷

пункті призначення платежу зазначте – "КОНСАЛТИНГОВІ ПОСЛУГИ", - писав він. - Інакше це створить багато проблем".¹³⁶

Влітку 2017 року впливовий український посередник для іноземних лісопромислових компаній повідомив представникам Earthsight, що обов'язок платити "данину" державним чиновникам у Києві для доступу до українського ринку деревини нікуди не зник.¹³⁷

Нинішній керівник Держлісагентства – Христина Юшкевич, раніше була заступником Ковальчука. Як повідомляється, вона має близьке коло радників, які скеровують її під час виконання своїх обов'язків. Більшість з них не мають жодного досвіду в сфері лісництва, і їх підозрюють в тому, що вони представляють власні інтереси.¹³⁸ Багато українських експертів в галузі лісогосподарства, про яких згадував Earthsight, поставили під сумнів спроможність пані Юшкевич здійснити реальну реформу лісового сектору.¹³⁹

Докази із судових документів, безсумнівно, свідчать про те, що провідні посадові особи Держлісагентства в регіонах продовжують брати участь у корупційних схемах, пов'язаних з експортом деревини. Посадовці у Рівненській області, що на Поліссі, яка є третьою за обсягами лісозаготівлі в Україні, перебувають під слідством в прокуратурі за такі правопорушення (див. Справа №3 на стор. 38 для отримання додаткових відомостей про корупцію в Рівному). Два великих кримінальних розслідування також проводяться у сусідньому Житомирі, де посадовці лісомисливського управління, а також Ємільчинського, Сарненського та Городницького лісових господарств звинувачують у створенні схем для обходу правил продажу колод, та намаганні ухилитися від сплати податків на мільйони гривень шляхом продажу деревини через підставні компанії, зареєстровані у Сполученому Королівстві.¹⁴⁰

2.4.3 Підставні компанії у Великобританії та корупція в лісовому секторі в Україні
Офшорні компанії у Великобританії відіграли ключову роль у масштабній корупції, яка пов'язана з продажем лісу, якою, як стверджують, керував Сівець. З інших справ, які зараз розслідуються українською прокуратурою, випливає, що підставні компанії у Британії були пов'язані з нелегальною діяльністю в галузі продажу деревини в Україні і після того, як Сівець був знятий з посади на початку 2014 року.¹⁴⁸

Більшість британських фірм, які раніше були викриті у зв'язку з правопорушеннями щодо експорту української деревини, були товариствами з обмеженою відповідальністю (LLP) або

аналогічними шотландськими "обмеженими партнерствами" (SLP), і всі вони в кінцевому результаті належали або контролювалися іншими компаніями, зареєстрованими в конфіденційних юрисдикціях, таких як Панама та Беліз. Оскільки всі "партнери" таких компаній можуть бути компаніями, що зареєстровані в таких місцях, такі фірми особливо ефективні для приховування справжньої особистості людей, які контролюють усе.¹⁴⁹ У результаті, в останні роки їх неодноразово використовували для прикриття кримінальної діяльності – від відмивання грошей до торгівлі зброєю.¹⁵⁰ Вони особливо часто використовуються для відмивання грошей з Росії та інших колишніх радянських держав, таких як Україна.¹⁵¹ У одному з останніх досліджень уряду Великобританії було встановлено, що обмежені партнерства використали для переміщення 80 мільярдів доларів з Росії всього за чотири роки, і що було зареєстровано понад 17 000 обмежених партнерств всього за 10 адресами.¹⁵²

Численні офшорні компанії Великобританії пов'язані з ключовими фігурами в корупційному режимі колишнього президента України Віктора Януковича. Незважаючи на те, що чотири роки тому його було вигнано з країни та скинуто з посади, Янукович та його друзі продовжують використовувати британські офшорні рахунки для відмивання прибутку від діяльності в Україні.¹⁵³

Одна адреса у Лондоні, яка неодноразово згадується – це Бедфорд Стріт 43 в Ковент-Гардені. Численні компанії, пов'язані з корупцією та зареєстровані за цією адресою, спонукали український антикорупційний портал "Наші гроші" назвати її "Лондонським гуртожитком для Януковича"¹⁵⁴ Одна з компаній, яка

Підставні компанії у Великобританії відіграли ключову роль у корупційних схемах експорту деревини, а значна частка експорту до цих пір проходить через них

зареєстрована за цією адресою, це Мега Коммерс Лімітед (Mega Commerce LTD), яка особливо часто згадується у справах, пов'язаних з керівником Держлісагентства Віктором Сівцем (див. малюнок 6 на стор. 35).¹⁵⁵ Earthsight виявив, що інші британські компанії, зареєстровані за цією адресою, продовжують транспортувати ліс до ЄС.¹⁵⁶ Легкість, з якою створюються такі компанії, означає, що для тих, хто стоїть за ними, закрити ці компанії так само просто, як потім знову відкрити нові. Митна документація, отримана Earthsight, показує, що значна частка експорту української деревини до ЄС продовжує проходити через британські підставні компанії. Четверть усієї торгівлі "паливною деревиною" з України в ЄС продовжує проходити саме через ці фірми, як і принаймні 7% усіх пиломатеріалів.¹⁵⁷ Найбільшим таким торговцем є група Осуна, яка в певний час займалася експортом чверті українського лісу-кругляку. Ці закупівлі деревини українські експерти відзначали як підозрілі, і зараз вони перебувають під розслідуванням українських прокурорів (див. Справа №1 на сторінках 26-27).

43 Бедфорд Стріт у центрі Лондона, яку українські борці з корупцією назвали «Лондонським гуртожитком для Януковича»

© 2018 Google

СПРАВА № 1

ТАЄМНИЧА ПІДСТАВНА КОМПАНІЯ З ВЕЛИКОБРИТАНІЇ, ЯКА Є НАЙБІЛЬШИМ ЕКСПОРТЕРОМ ДЕРЕВИНИ З УКРАЇНИ

В останні роки одним з найбільших імпортерів української деревини до ЄС стала «Осуна Груп» (Osuna Group). На своєму сайті компанія називає себе "найбільшим експортером виробів з деревини з України" з річним обсягом 500 000 кубічних метрів колод, 300 000 кубічних метрів целюлози і 60 000 кубічних метрів пиломатеріалів.¹⁵⁸ Це рівноцінно 50 вагонам або вантажним контейнерам на день. Якщо це правдиві цифри, то вони дозволяють припустити, що в піковий період Осуна імпортувала одну чверть від усього експорту українських колод.¹⁵⁹

Осуна діє через два британські товариства з обмеженою відповідальністю: Джі Ел Ді Трейд Холдинг (GLD Trade Holding LLP) та Осуна Холдинг (Osuna Holding LLP), які зареєстровано на одну поштову адресу в Лондоні, при цьому контролюючі органи знаходяться на Панамі.¹⁶⁰ Час створення цих компаній та механізм їхньої торгівлі дуже схожі. Обидві компанії були засновані у листопаді 2015 року, саме

тоді, коли в Україні вступила в дію заборона на експорт лісу-кругляку. Одразу ж після цього, ці компанії взяли під контроль більшість лісу-кругляку, який експортується в Румунію, що раніше була найбільшою точкою для експорту несоснових колод.¹⁶¹ Те, як саме велика кількість нібито незалежних лісогосподарств одночасно змістила свої продажі, щоб потік деревини проходив саме через ці компанії, висвітлював один з провідних українських експертів в області лісництва у звіті для Світового банку, як доказ того, що чиновники в Києві продовжували особисто спрямовувати експортні продажі для своєї власної корупційної вигоди.¹⁶²

У 2016 р. ці дві підставні британські компанії Осуна згадувались в українському розслідуванні щодо корупції в державних лісгоспах Житомирської області. Прокурори розповіли про те, що вони мають підстави підозрювати, що лісогосподарства продавали цим компаніям деревину за заниженими

цінами, а ця деревина згодом була продана румунським компаніям «Швайгофер» (Schweighofer) та «Еггер» (Egger).¹⁶³

Використання офшорних компаній для продажу державних активів за штучно заниженими цінами та привласнення різниці у прибутку відома антикорупційна група Антак визнала "класичним прикладом корупції" в Україні.¹⁶⁴ Незважаючи на все це, у січні 2017 р. аудитори FSC (Лісової опікунської ради) погодили ці дві фірми для проведення самостійної сертифікації української деревини, яку вони купують на законних підставах згідно з FSC стандартом "Контрольована деревина". Компанії вирішили, що існує дуже "малий ризик" митних правопорушень і належним чином не оцінили ризик офшорної торгівлі та трансфертного ціноутворення, тому що вони вирішили, що цей критерій "не є застосовним".¹⁶⁵ Під час перевірки FSC в січні 2018 р. в них виявили деревину з позначкою "контрольована деревина" без будь-яких

The screenshot shows the Osuna website with the following content:

- OSUNA International wood trading**
- Text: "We are servicing industries all over the world, which allows us to deliver products in time while meeting all requirements of our clients and providing superior service and quality for our customers. We are your specialised partner in Ukraine."
- Text: "Osuna Holding is the biggest exporter of Ukrainian wood products with a yearly volume:"
- Statistics:
 - 500,000 cbm of round wood
 - 300,000 cbm of pulpwood
 - 60,000 cbm of lumber
- EXPORT GEOGRAPHY**
- A world map with location pins in Europe, Africa, and Asia.
- Logos for **EGGER**, **HOLZINDUSTRIE SCHWEIGHOFER**, and **kronospan**.
- Text: "The Osuna group's website"

Дві підставні британські компанії Осуна згадуються в українському розслідуванні щодо корупції в державних лісових господарствах Житомирської області

перевірок лісоматеріалів з лісогосподарств у Рівненській області, чия основна сертифікація FSC була скасована через нестримний незаконний видобуток бурштину. Оскільки аудитори вважають що це "незначне" порушення, фірмі було дозволено зберегти за собою статус FSC.¹⁶⁶

У 2017 році через введення нових правил у Великобританії щодо бенефіціарних власників, компанія Осуна була змушена надати інформацію про одного з її власників, українця Вадима Корюкалова. Коли йому представили знахідки Earthsight, пан Корюкалов у відповідь заявив, що його компанії зареєстровані у Великобританії з різних причин, серед яких, зокрема, "передбачуваність і привабливість правової системи", а також "захист від подвійного оподаткування та захист інвестицій". Він не відреагував на наше прохання розповісти, ким є інші акціонери його фірм. Що стосується розслідування у Житомирській області, то він сказав нам, що "це загальновідома інформація, що майже всі внутрішні та міжнародні учасники українського ринку деревини згадуються в розслідуванні", але наскільки йому відомо, "ніхто не був офіційно звинувачений у будь-якому правопорушенні", і що розслідування

знаходиться "на початковому етапі, незважаючи на більш ніж два роки слідства". Він наполягав на тому, що його компанія дотримується усіх відповідних законів, а також вимог FSC стосовно постачальників з Рівненщини. Щодо доказів нелегальної рубки в лісогосподарствах, він сказав, що "не зрозумів" до чого ми хилимо, враховуючи те, хто є власником цих лісгоспів. Це свідчить про те, що він вважає, що державні лісгоспи, за замовчуванням, не можуть постачати нелегальну деревину.

Не менше 25 000 тонн української деревини на місяць продовжує експортувати з України Осуна Груп.¹⁶⁷ Вони і далі контролюють більшу частину експорту «паливної деревини», яка надходить до Румунії, про що свідчать митні дані, де вказано, що цю деревину марковано як заборонену для імпорту під кодом HS4403.¹⁶⁸ Особлива іронія полягає в тому, що поштова адреса, за якою зареєстровано компанії Осуни у Великобританії зараз знаходиться на престижній Сент-Джеймс Сквер в Лондоні, поруч із Четем Гаус, де щороку проходить одна з найбільших міжнародних зустрічей з питань боротьби з незаконними лісозаготівлями.

Не менше 25 000 тонн експорту української деревини на місяць продовжує надходити до Осуна Груп

Поштова адреса, за якою зареєстрована компанія Осуна, знаходиться на Сент-Джеймс Сквер в Лондоні, поруч із Четем Гаус, де проходять зустрічі стосовно незаконної лісозаготівлі.

© 2018 Google

«Ми думали, що після втечі Сівця корупційні схеми зникнуть. Але дива не сталося. Ця галузь повна беззаконня»

Високопоставлений чиновник у лісовому секторі, Чернігів, лютий 2017 р.

2.4.4 Інші види корупції на найвищому рівні

Хоча таким випадкам приділяється найбільше уваги, однак контроль за експортом деревини є не єдиною формою корупції, у якій звинувачують керівництво лісового господарства у Києві. Окрім обвинувачень в тому, що вони в минулому використовували свою владу для того, щоб за бажанням наймати та звільняти працівників, змушувати лісогосподарства брати участь у їхніх корупційних схемах з продажу деревини¹⁶⁹, останнім часом їх звинувачують ще й в тому, що вони використовували цю владу для прямого вимагання грошей. На початку 2017 р. українські ЗМІ повідомили про звинувачення посадовця в лісовій сфері в Чернігівській області, другій за чисельністю лісозаготівель в Україні, який заявив, що змушений був платити 15 000 доларів на місяць консультантам, які знаходяться в Києві, за посередництво з керівниками Держлісагентства. Їх джерело також повідомило, що для того, щоб бути призначеним директором лісогосподарства, потрібно було заплатити до 50 000 доларів США. Він пояснив, що необхідність відповідати цим вимогам змусила місцевих лісників рубати ліс нелегально і безвідповідально, і якщо так буде тривати і надалі, через пару років не залишиться нічого, що можна буде спилати. "Ми думали, що після втечі Сівця чорні схеми зникнуть. Але дива не сталося. Ця галузь повна беззаконня", - цитують джерело.¹⁷⁰

2.5 КОРУПЦІЯ В МІСЦЯХ ЕКСПОРТУ

Практично кожен з типів правопорушень, які тільки можна уявити, і який може існувати внаслідок експорту лісоматеріалів з України, зафіксовано в митних пунктах по всій країні, від Одеси на Чорному морі на сході до Закарпаття на заході. В Україні добре відомо, що митна служба "застаріла і корумпована", є непрозорою та потаємною гілкою влади, яка через недостатньо ретельне виконання своїх обов'язків винна в тому, що щороку з Державної скарбниці втрачається приблизно 2 млрд. доларів США.¹⁷¹ У лісоторговлі випадки незаконного експорту деревини з України ідентифікуються щотижня, тоді як у деяких великих регіонах, що експортують ліс, посадовці виявляють щонайменше одну нелегальну партію експорту кожного дня.¹⁷² Типи зафіксованих правопорушень різноманітні – від відправки партій деревини з підробленими,¹⁷³ або відсутніми документами,¹⁷⁴ до приховування маси, виду, довжини і походження деревини¹⁷⁵ в документах та навіть контрабанди інших заборонених для вивозу виробів, таких як, наприклад, цигарки¹⁷⁶, які відправляють в одному з деревинною вантажі. Відправки деревини

з українських митних пунктів рідко перевіряються владою, якщо тільки особа, зазначена в документах, не здається їм підозрілою. В будь-якому разі, як неодноразово викривалось державними прокурорами, митники в ключових для експорту лісу регіонах, наприклад, в таких областях як Вінницька, Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Одеська та Чернівецька¹⁷⁷ – самі були визнані винними в участі в нелегальному експорті.¹⁷⁸ Корупція серед митних службовців відіграє ключову роль у сприянні організованим незаконним схемам відмивання грошей за деревину в Україні.¹⁷⁹ Дослідження, проведене «Київ Пост», підтверджує, що імпортери українських товарів можуть декларувати свої товари у митних пунктах на свій вибір, а це означає, що вони можуть мати справу з митницями, з якими вони мають "хороші стосунки".¹⁸⁰

An employee from the Ukrainian customs Працівник української митниці погодився поговорити з Earthsight за умови анонімності. Наш інформатор підтвердив, що тіньові угоди найчастіше укладалися між представниками лісоторговлі та митниками.¹⁸¹ "Люди, які займаються незаконним експортом деревини, мають друзів на митниці, - так розповіло нам наше джерело. - Вони можуть зробити це таким чином, що при поданні декларацій в базі даних не відображаються жодні відмітки. Я зіткнувся з цим у своїй роботі. Коли ми проаналізували документи, то зрозуміли, що саме це і було зроблено".¹⁸²

"Сертифікат походження" – найважливіший документ, який вимагається національним законодавством для експорту деревини, він містить інформацію про місце походження та інші основні характеристики колод та лісоматеріалів, які експортуються. Цей сертифікат, який видається лісомисливськими управліннями (RFMB) кожної області, є основним документом, який митники перевіряють у випадках експорту деревини. Аналіз українського законодавства, що регулює видачу цих сертифікатів, показує, що система містить багато можливостей для корупції, і, що застосовуються численні, суперечливі закони, деякі параметри яких "технічно неможливо виконати".¹⁸³ Сертифікати видаються посадовцями Держлісагентства, часто на підставі інформації, наданої іншими посадовими особами, і, якщо ці посадові особи є потенційно корумпованими, то на ці документи не можна покластися. Наш інформатор на українській митниці пояснив, що люди, які видають ці сертифікати, просто передають надану їм інформацію про вантажі без додаткових перевірок. Обсяги та якість деревини, що фіксуються у фрахтових документах, легко та часто

підробляються постачальниками лісоматеріалів, і будь-які помилкові цифри можуть бути скопійовані в сертифікати походження.¹⁸⁴ Використання хабарів для отримання сертифікатів походження та підкуп посадових осіб на митних пунктах експорту деревини без належної документації та маркування також є загальноприйнятним.¹⁸⁵

Постачальники лісоматеріалів часто працюють з одним або декількома інсайдерами в лісництві, щоб обійти систему сертифікатів походження. Як показав гучний скандал у Львівській області у 2016 році (див. Справа №2 на стор. 36), ці злочини організовані і виконуються дійовими особами з усіх рівнів, включно з банкірами, юристами, посадовими особами лісового господарства та приватними компаніями, причому усі дійові особи діють спільно та злагоджено.

В такому випадку справжні сертифікати походження деревини видаються корумпованими чиновниками, які прикривалися тим, що видавали їх на підставі інших документів, про підробку яких вони завідомо знали. Подібний гучний випадок було зафіксовано в Одесі на початку 2017 року.¹⁸⁶ В інших випадках були підроблені самі сертифікати, в тому числі і посадовими особами інших установ. У 2016 році співробітники митних органів у Чернівецькій області стали суб'єктами кримінального розслідування за змову з приватними постачальниками деревини, які використовували фальшиві документи для експорту лісу до ЄС.¹⁸⁷

Нові нелегальні експортні лазівки з'явилися у відповідь на заборону експорту лісу-кругляку з України. Найпоширенішими є неправильне маркування заборонених для вивозу колод як "паливної деревини". Заборона експорту лісу-кругляку в Україні застосовується до колод, класифікованих за міжнародним стандартизованим митним кодом 4403, який включає в себе пиловник та колоди для целюлози.¹⁸⁸ Під окремий код 440110, все ще дозволяється. Наш аналіз сотень судових документів показує, що коли відбувалися перевірки деревини під кодом "440110" (яку в документах часто називають "технологічною деревиною") на українській митниці, органи влади часто виявляли, що під цим кодом вивозили заборонений для експорту ліс-кругляк, який повинен бути класифікуватися за митним кодом 4403. Існує також велика кількість повідомлень про випадки порушення заборони на експорт лісу-кругляку завдяки використанню цієї лазівки, що часом ставить під загрозу життя тих, хто намагається викрити ці нелегальні операції. Латвійський бізнесмен, який, як повідомляється, працює у лісовому господарстві у

Потяг з колодами, який направлявся до Чехії, який на українському кордоні зупинили активісти

© Goloskarpat https://goloskarpat.info/society/5726409304902/?utm_content=03131%2%A0

Зафіксовано всі можливі види правопорушень, пов'язаних з експортом лісоматеріалів з України

Вінницькій області, сказав газеті "Київ Пост", що в нього стріляли після того, як він навів правоохоронців на місце лісгосподарства, яке маркувало деревину неправильно та експортувало ліс-кругляк як дрова.¹⁸⁹

У 2016 році активісти примусово зупинили кілька вагонів повних деревини, неправильно маркованої як дрова, на митному пункті Чоп на Закарпатті (див. Справа № 4 на стор. 42). Чиновники Бережанського та Турківського лісгоспів, а також дочірніх компаній Галсільлісу у Славському та Сколе, зокрема, перебувають під слідством, або нещодавно були засуджені за спробу експорту заборонених лісоматеріалів під кодом 4401.¹⁹⁰ У 2017 році власність колишнього заступника директора Буського лісгосподарства у Львівській області було заарештовано у зв'язку з триваючим розслідуванням, в якому прокурори стверджували, що підозрюваний підробляв документи та займався спробами незаконного експорту лісоматеріалів як паливної деревини протягом 2016 та 2017 років.¹⁹¹ Як повідомляється, слідчі у цій справі виявили, що лісгосподарства в 10 інших регіонах, а також два дочірні підприємства Галсільлісу (який обробляє деревину, вирубану у лісгосподарствах під контролем Мінагро) також підозрюють в незаконному експорті колод як паливної деревини.¹⁹² Згідно з твердженням керівника митниці в Чернівцях, спилані дерева довжиною в 6 метрів регулярно та незаконно експортувалися під виглядом дров, і це

відбувалося протягом 2016 року.¹⁹³ Перша проблема полягає у розбіжностях між тим, як органи лісового господарства та митна служба класифікують деревину (див. розділ 2.5 для додаткових відомостей), бо присвоєння митного коду 440110 деревині залежить від того, для чого призначена ця деревина, як її будуть використовувати, а довести це вкрай важко. Деякі справи були зняті з розгляду після того, як митники погодились з думкою керівництва лісництв. Тим не менш, багато інших справ успішно розслідували. Інший спосіб, за допомогою якого можна незаконно обійти заборону на експорт колод – підробка країни походження. На початку 2017 р., одразу після того, як заборона набрала чинності, митники повідомили про стрибок у обсязі "транзитної деревини" – лісу, який нібито направлявся з інших країн, головним чином Білорусі, і експортувався до Румунії через Україну.¹⁹⁴ Кілька звітів свідчать про те, що це може бути частково обумовлено постачальниками деревини, які відмивають українську деревину. Нещодавні розслідування ЗМІ свідчать про те, що високоякісний ліс-кругляк забороненої довжини з Волині, Рівненської та Львівської областей експортується до Румунії в білоруських вагонах.¹⁹⁵ Недостатня увага до перевірки та наявність корумпованих посадових осіб на митниці означає високу ймовірність того, що білоруське походження деревини – це ще одна лазівка для експортерів деревини в Україні.

3. ІМПОРТ ЄС З УКРАЇНИ ДЕРЕВИНИ НЕЛЕГАЛЬНОГО ТА СУМНІВНОГО ПОХОДЖЕННЯ

Майже 70% деревини, яка експортується з України, направляється до ЄС

3.1 ПЕРЕДУМОВИ

3.1.1 Споживання країнами ЄС української деревини

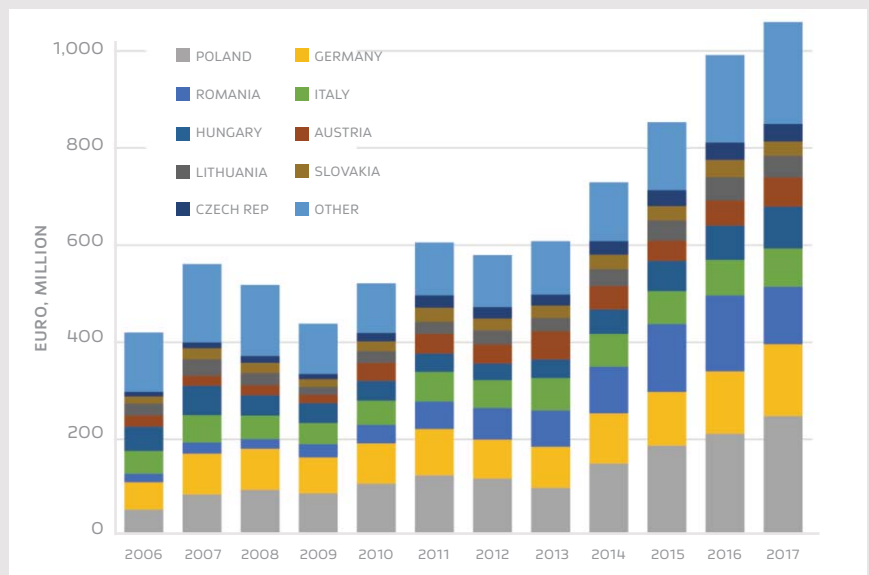
Майже 70% деревини, яка експортується з України, направляється до ЄС.¹⁹⁶ Хоча імпорт деревини ЄС з України зменшився після світової фінансової кризи 2007/2008 рр., та в загальному саме в цій галузі спостерігався постійний зріст (див. мал. 4а нижче). Імпорт ЄС з України щодо деревини збільшився більш ніж на 50 відсотків у період між 2012 і 2015 роками, з майже 3 мільйонів до 5 мільйонів тонн.¹⁹⁷ Хоча у 2015 році українська заборона на експорт необробленої деревини (код HS 4403) («Заборона на експорт лісу-кругляку», див. схему на стор. 13), призвела до

зменшення експорту деревини Україною до ЄС в цілому (див. мал. 4б), та спостерігалось постійне підвищення вартості. У 2017 році вперше була зафіксована сума за імпорт деревини в розмірі в 1 млрд. євро.¹⁹⁸

ЄС переважно імпортує з України не перероблену деревину (див. мал. 4б). У 2015 році більше половини імпорту складав ліс-кругляк.¹⁹⁹ Решту склали інші мінімально оброблені або недорогі продукти, такі як пиломатеріали, деревна стружка та деревне вугілля. Лише три держави-члени ЄС - Польща, Румунія та Німеччина – переважно приймали участь у торгівлі; загалом в ці три країни надійшло більше половини від усього імпорту деревини до ЄС (див. мал. 4а).²⁰⁰ НУгорщина, Італія, Австрія, Литва,

МАЛЮНОК 4а

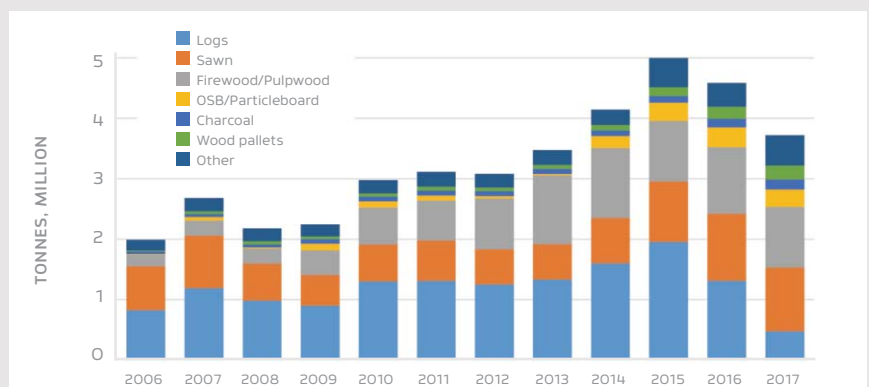
EU timber and wood product imports from Ukraine, 2006-2017, by value and destination)

Source: Eurostat, data for timber, pulp, paper and wood furniture

МАЛЮНОК 4б

EU timber and wood product imports from Ukraine, 2006 – 2017, by weight and product

Source: Eurostat, data for timber, pulp, paper and wood furniture

ВЕЛИЧЕЗНІ АВСТРІЙСЬКІ КОМПАНІЇ-МУЛЬТИМІЛЬЙОНЕРИ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ШАЛЕНІ ПРИБУТКИ З ЛІСІВ УКРАЇНИ

Багато з найбільших у світі деревообробних конгломератів було засновано в Австрії. Ці сімейні підприємства почали переробляти деревину на місцевому рівні в 1950-і і 1960-х роках, але з тих пір вони розширювали свою діяльність по всій Європі та часто навіть далі. Більшість з них досі належать і контролюються родинами-засновниками, які є найбагатшими в Австрії. Після розвалу комуністичної системи у 1990-х роках ці фірми увійшли до Східної Європи у пошуках нових джерел сировини та побудували величезні нові заводи для її обробки, а їхня продукція головним чином призначена для експорту до найбагатших країн Західної Європи та за її межами. Ці комбінати зараз є одними з найбільших споживачів деревини з українських лісів.

До заборони імпорту з України лісу-кругляку найбільшим імпортером української деревини був Holzindustrie Schweighofer. Штаб-квартира компанії розташована в барочному палаці колишнього австрійського ерцгерцога у центрі Відня, де також проживає власник компанії, мільярдер Джеральд Швайгофер.²⁰⁶ У пошуках більшого прибутку Schweighofer продав свої австрійські переробні підприємства в 2001 році і переїхав до Румунії²⁰⁷, де зараз домінує у галузі деревообробки. Незабаром попит на сировину на його румунських заводах перевищив можливості лісів Румунії²⁰⁸, і фірма почала імпортувати великі обсяги деревини з України. До 2015 року Schweighofer імпортував майже 1 млн. куб. м на рік українського лісу-кругляку.²⁰⁹

Заборона України на експорт пиломатеріалів, яких в основному потребує Schweighofer, значно скоротила імпорт фірми, але її місце зайняли ще дві австрійські компанії-гіганти: Egger та Swiss-Krono. Велике переробне підприємство, яке знаходиться недалеко від українського кордону з Румунією, Schweighofer ділить з Egger, другим за величиною виробником дерев'яних панелей²¹⁰ у світі.²¹¹ Родина, якій належить Egger, є однією з трьох найбагатших в Австрії, з активами понад 1,5 млрд. євро.²¹² Окрім цього, розташовані у місці Радауті переробні компанії по виробництву ДСП та ОСП щомісяця споживають понад 20 000 тонн української деревини.²¹³

Проте нинішнім найбільшим споживачем української деревини та конкурентом Egger є Swiss-Krono, третя за величиною деревообробна компанія у світі.²¹⁴ Хоча головний офіс компанії знаходиться у Швейцарії, Swiss-Krono є власністю та експлуатується австрійською родиною Kaindl, чия діяльність у сфері деревообробки та пов'язані з цим активи дозволяють їм фігурувати у списках найзаможніших людей як у Австрії, так і у Швейцарії.²¹⁵ Swiss-Krono керує трьома великими лісопильнями в Україні²¹⁶, в тому числі двома найбільшими заводами з переробки деревини в Українських Карпатах. Разом ці компанії відповідають за половину усього українського експорту ДСП та ОСП, доставляючи по 13 000 тонн на місяць до ЄС.²¹⁷ У 2016 році фірма також відкрила велику нову фабрику, розташовану поблизу українського кордону в Угорщині, що виробляє МДФ.²¹⁸ Swiss-Krono була утворена сімейством Kaindl як відгалуження

підприємства Kronospan, яке є найбільшим виробником дерев'яних панелей у світі.²¹⁹ Kronospan також є одним з найбільших покупців української деревини, маючи завод у Польщі, який отримує близько 6,5 тис. тонн лісу-кругляку, та підприємство на Волині, на північному заході України, котре поставляє до ЄС 8 тис.²²⁰ тонн деревини на місяць. У 2017 р. Kronospan отримав дозвіл від потужного українського магнату на придбання контрольного пакету акцій великого українського заводу з виробництва МДФ.²²¹

До інших великих австрійських фірм, які мають тісні зв'язки з Україною, також належить концерн JAF, угорська філія Jaf Holz Ungarn якого є найбільшим імпортером пиломатеріалів з Українських Карпат в ЄС (див. справа № 2 на стор. 36). Нам також стало відомо, що на целюлозних комбінатах в Чехії та Словаччині, які належать компанії Lenzing, одному з найбільших у світі виробників віскозних волокон (які використовуються у виробництві одягу), використовувалися значні обсяги деревини, яка надходила з України. (див. справа № 4 на стор. 42).

Швидке розповсюдження фірм такого типу у Східній Європі відбувалося за підтримки певних європейських установ. Наприклад, Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) надав 60 відсотків фінансування для будівництва великої компанії для переробки ДСП для Egger недалеко від українського кордону в Румунії²²², а також допоміг фінансувати українські операції Kronospan.²²³ Уряд Угорщини підтримував будівництво нового заводу Swiss-Krono на українському кордоні.²²⁴

деревообробний комбінат у місці Радауті недалеко від українського кордону

© Nikolai Petichenko

Словаччина та Чехія також є значними імпортери української деревини та виробів з деревини.

Лісоматеріали, які ці країни імпортують з України, обробляються у продукцію вищого рівня. Значна частина цих продуктів потім реекспортується до інших країн ЄС. Хоча їх прямиий імпорт мінімальний, такі країни як Великобританія та Франція є значними споживачами української деревини. Найбільший ринок, мабуть, Німеччина. Українське дерево знаходить свій шлях у величезній спектр продуктів. Окрім того, що широко використовується у будівництві та підлоговому покритті, воно, звичайно, використовується для виготовлення меблів у більшості будинків²⁰¹, для виготовлення картонної упаковки для багатьох товарів у супермаркетах²⁰², навіть для одягу, що продається у великих мережах роздрібної торгівлі.²⁰³ Відходи деревини від фабрик після виробництва цих продуктів, як правило, перетворюється на брикети, що спалюються, щоб виробляти тепло та енергію для будинків по всій Європі.²⁰⁴

В той час, коли специфічна тропічна деревина, що поступає до ЄС, імпортується та обробляється порівняно малими компаніями, найбільшими споживачами української деревини є великі фірми, багато з яких – це

багатонаціональні компанії з багатомільярдними оборотами. Цікава кількість, якщо взяти до уваги, що чотири найбільших споживача української деревини в 2017²⁰⁵, році були австрійськими компаніями (див. схему на стор. 31). Усі роблять сміливі обіцянки про їх стійкі повноваження.

Гігантські заводи, які належать цим фірмам, знаходяться у державах-членах ЄС, що межують з Україною, кожна з яких має свою власну залізничну мережу. Деякі з них також мають підприємства в Україні, продукція з яких майже цілком призначена для ЄС. Вантажні поїзди, кожен десь понад півкілометра завдовжки, їздять туди і назад, доставляючи на ці величезні заводи кожен день залишки після опрацювання тисяч дерев.

3.1.2 Зобов'язання ЄС щодо легітимності деревини

Наприкінці 1990-х - на початку 2000-х років йшов постійний потік повідомлень про численні випадки постачання нелегальної деревини до країн-членів ЄС. Фанера з Індонезії²²⁵, садові меблі, зроблені з вкрадених камбоджійських дерев²²⁶ та червоне дерево з Бразильської Амазонки²²⁷ Дослідження показали, що це була верхівка айсберга: за оцінками, ЄС був одним із найбільших споживачів в світі вкраденої деревини. Шокована від

масштабів цієї катастрофи та співчاستі в незаконному знищенні світових лісів, громадськість примусила владу ЄС діяти.

Протягом 15 років Європейський Союз був світовим лідером у боротьбі з нелегальною лісозаготівлею та торгівлі" (FLEGT), який включав низку заходів, включаючи двосторонню підтримку країн-виробників та регуляторні заходи - Директиви ЄС щодо лісового господарства або EUTR, - спрямовані на обмеження ввезення незаконно заготовленої деревини в ЄС (див. текст на протилежній стороні). Незалежні перевірки продемонстрували позитивні зміни, які було досягнуто завдяки зусиллям ЄС.²²⁸ Одна незалежна організація з аудиту, яка працює над проблемами лісового господарства, назвала зусилля ЄС "новаторськими".²²⁹

Основний акцент у зусиллях ЄС щодо боротьби з нелегальними вирубками був на тропічних лісах. Вся діяльність ЄС щодо деревини нелегального походження була пов'язана з тропіками, і всі двосторонні угоди FLEGT з виробниками, переговори чи діяльність – усе було направлено лише на тропічні країни. Одне з ключових положень

ЗАКОН ЄС ЩОДО ПОПЕРЕДЖЕННЯ ІМПОРТУ НЕЛЕГАЛЬНОЇ ДЕРЕВИНИ

Одним з найважливіших заходів, прийнятих ЄС у рамках плану дій щодо встановлення правопорядку та належного управління, було прийняття закону та Європейських директив стосовно лісового господарства (EUTR), які набули чинності в березні 2013 року.²³⁰ Що стосується деревини з-за кордону²³¹, EUTR вважає неприпустимим "розміщення на ринку" (тобто імпорту²³²) деревини, яка була незаконно здобута в країні походження. Також до закону включено паралельну вимогу, згідно з якою імпортери повинні приділяти належну увагу тому, щоб мінімізувати ризик отримання нелегальної деревини.²³³ В іншому випадку компанії-імпортери можуть бути звинувачені у невиконанні своїх обов'язків належним чином і будуть переслідуватися законом, навіть якщо не буде доведено, що отримана деревина не мала незаконного походження. Законодавство країн, до яких застосовується EUTR, включає закони, що регулюють вирубку лісу та ті, що регулюють торгівлю та експорт деревини. Хоча корупція конкретно не згадується, вона фіксується, якщо є порушення цих законів.

Імпортери повинні зібрати відповідну інформацію щодо даного продукту конкретним постачальником, використати її для оцінки ризику, а потім вжити заходів для зменшення будь-яких ризиків, визначених до того моменту, коли вони перетнуть межу законності. Якщо ризик не можна зменшити, то компанії не повинні купувати деревину. Хоча до уваги можуть братися копії державних документів, що засвідчують законність лісу, а сертифікація може проводитися третьою стороною, або такими установами як FSC, хоча це саме по собі не обов'язково гарантує, що компанії виконали вимоги щодо належної обачності згідно EUTR. Офіційне керівництво EUTR заявляє, що там, де відбувається значна корупція, "навіть офіційні документи, видані органами влади, не можуть вважатися надійними"²³⁴ Керівництво ЄС також рекомендує, щоб під час перевірки третьою стороною враховувались об'єднані повідомлення про недоліки конкретних схем у конкретних країнах.²³⁵

Закон ЄУ вимагає, щоб імпортери зменшили ризик отримання нелегальної деревини до мінімального рівня.

Протест "Грінпіс" у Лондоні, який закликає ЄС заборонити імпортувати незаконну деревину, 2006 р.

© Sion Touhid / Greenpeace

До числа покупців нелегальної сировини в ЄС входять три найбільших виробника деревної плити у світі та найбільша в світі паперова компанія.

незалежного плану дій ЄС, опублікованого в 2016 році, - це необхідність збільшення роботи на країнах, не розташованих в тропіках, куди входять Росія та країни "східної периферії Європи".²³⁶ Було багато повідомлень про країни з "східної периферії" ЄС (включаючи Україну) щодо загального імпорту незаконно отриманої ЄС деревини впродовж десятиріччя з часу затвердження плану дій.²³⁷ У дослідженні оцінено імпорт ЄС незаконної деревини з використанням вже перевіреної методики, розробленої британським аналітичним центром Chatham House.²³⁸

Деякі дії мали певні наслідки. Наприклад, у жовтні 2016 року Україна та Австрія підписали меморандум про співпрацю у галузі лісового господарства, який включав зобов'язання працювати разом для забезпечення законності лісу відповідно до закону ЄС щодо лісгосподарства.²³⁹ Про Україну неодноразово згадували на засіданнях відповідних службовців членів держав-членів ЄС в Брюсселі.²⁴⁰ Нещодавно навіть представники ЄС були в Україні з офіційною місією для вивчення цього питання.²⁴¹

Однак, як показує цей звіт, роль цих наслідків була набагато перебільшена через ще більш великий провал.

Підозріла деревина, яка тісно пов'язана з незаконністю та корупцією, продовжує йти через кордон, і відповідні країни-члени ЄС не в змозі втілити в життя свої закони, які мають призвести до зупинки цього процесу.

3.2 ІМПОРТ ЄС НЕЛЕГАЛЬНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЕВИНИ

Поглиблені дослідження Earthsight за останні два роки вказують на те, що ЄС є найбільшим споживачем української деревини, яка, ймовірно, має нелегальне походження. Як буде показано у цьому розділі, до покупців цієї деревини входять декілька фірм-мільярдерів, включаючи три найбільших виробника деревної плити у світі²⁴², найбільша в світі паперова компанія²⁴³, а також другий за розміром виробник пиломатеріалів у Європі.²⁴⁴ Дослідження Earthsight також показує, що ЄС імпортує більше нелегальної деревини з України, ніж з усіх разом взятих тропічних країн світу, вкритих лісом.

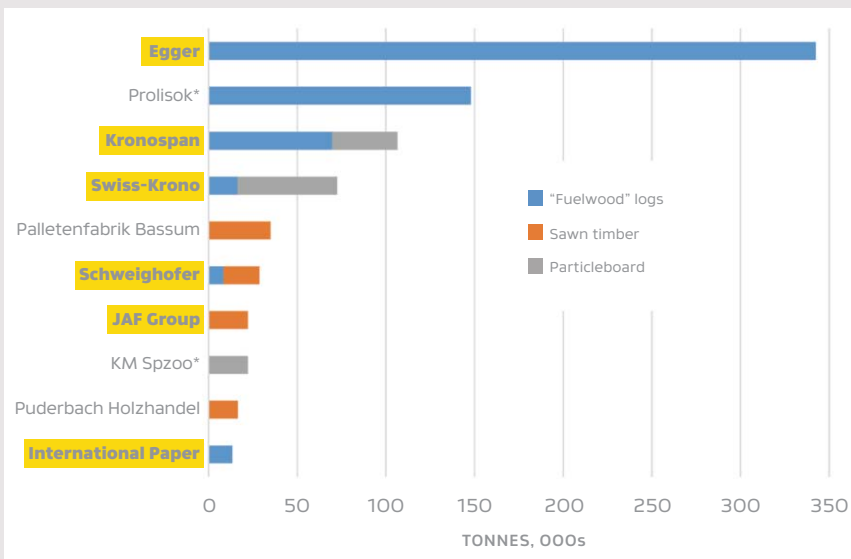
3.2.1 Європейські фірми згадані в топ-справах про корупцію в лісовій сфері України.

Holzindustrie Schweighofer, один з підрозділів гігантської австрійської лісопромислової компанії, що купує значну частину деревини, що експортує Україна (див. схему на стор. 31); володіє трьома великими лісопильнями в Румунії, які усі разом мають здатність споживати практично всі колоди з хвойних порід, що виробляються в країні щороку.²⁴⁵ Хоча два інших комбінати значною мірою залежать від вітчизняних заготовок, найбільший завод у Радауті поблизу українського кордону традиційно залежить від імпорту через споживання більших обсягів сировини.²⁴⁶ Завод займає половину потужного промислового об'єкта, в якому також розміщується велика лісопильня, яка знаходиться у власності багатонаціональної компанії з вироблення деревної плити, компанії Egger. Завод має свою власну пряму колію, яка йде до України. Коли він запрацював на повну потужність, ця компанія сама відповідала за імпорт деревини з України в ЄС у подвійному обсязі.²⁴⁷ До того часу, як запрацювала заборона експорту лісу-кругляку з України, яка почала діяти наприкінці 2015 року, румунські заводи компанії Schweighofer споживали більше 1 млн. куб. м українських колод на рік: по 80 вагонів деревини завантажувалися кожного робочого дня. Сімдесят відсотків усього лісу-кругляку, що експортувався з України до ЄС, призначалося саме для цієї однієї компанії.²⁴⁸

Попередньо заводи Schweighofer в Румунії вже звинувачували у використанні великих обсягів незаконної румунської деревини. У 2015 році

МАЛЮНОК 5

10 найбільших покупців української деревини в ЄС, 2017 р. (виділено компанії, які представлені у цьому звіті).

* These are trading firms which do not carry out their own processing. It is likely that a large proportion of the imports which on paper are destined for Prolisok in Romania are actually being consumed at the large chipboard and oriented strand board factories operated by Kronospan in that country, making its total consumption of Ukrainian timber closer to its competitor, Egger.

NB: The data shown are for exports from Ukraine for which the companies named are recorded as the consignee in Ukrainian Customs records. This does not necessarily mean that the goods concerned were imported by the named company. In some cases a third party will have taken the formal role of importer, or in the parlance of the EU Timber Regulation, acted as the 'operator'.

Source: Ukrainian Customs export records, analysed by Earthsight

громадська організація "Агентство з екологічних розслідувань" (EIA) звинуватило компанію в тому, що за останнє десятиліття вона стала єдиним найбільшим перевізником незаконної деревини у Румунії.²⁴⁹ Ствердження EIA щодо широкомасштабного споживання нелегальної деревини було підтверджено незалежними розслідуваннями представників органів влади в Румунії²⁵⁰ та FSC.²⁵¹ Це, в свою чергу, призвело до того, що низка великих покупців з ЄС²⁵² та FSC відмовилися від співпраці з цією компанією. Наші докази дозволяють припустити, що компанія ніколи не була розважливою у своїх закупівлях в Україні.

У розділі 2 цього звіту описано, як досудове слідство українськими прокурорами дійшло висновку, що під час правління корумпованого українського президента В. Януковича, якого було скинуто з посади у лютому 2014 року, за постачання української деревини за кордон вимагав хабарі з закордонних покупців призначений Януковичем на посаду голови Держлісагентства Віктор Сівець, в свою чергу, наказав державним лісовим підприємствам, які перебували під його контролем, постачати деревину за нижчими від ринкових цінами. Schweighofer був на той час найбільшим покупцем українського лісу-кругляку, і

був зазначений у судових справах. У документах, які бачила Earthsight, була зазначена словацька дочірня компанія Schweighofer²⁵³, Uniles s.r.o, причому вона особливо була відзначена прокурорами (це було виявлено під час досудового слідства), як одна з чотирьох компаній, від яких Сівець отримав хабар на загальну суму 13,6 млн. євро за період з лютого 2011 по лютий 2014 року.

Виплати за фіктивні "маркетингові послуги" були зараховані на латвійські банківські рахунки трьох офшорних компаній, дві з них були зареєстровані в Великобританії, потім гроші було переведено на швейцарські банківські рахунки двох панамських фірм, заснованих дружиною Сівця (див. мал. 6). Незважаючи на те, що Сівець втік та уник відповідальності, українська влада продовжує розслідування та вибирає докази до цієї справи. Найновіша інформація поступила у лютому 2018 р., коли український суд дав наказ на заморожування мільйонів доларів, що знаходяться на одному з банківських рахунків в Швейцарії.²⁵⁴

Записи з Румунії, отримані Earthsight, підтверджують, що майже половина українського лісу-кругляку, який був доставлений до заводу Schweighofer у Радауті протягом 2011-2012 рр., було поставлено Uniles s.r.o., а вартість

Дочірня компанія Schweighofer була зазначена прокурорами України у списку з чотирьох компаній, від яких Сівець отримав мільйонні хабарі.

МАЛЮНОК 6

'Person 4':

The Schweighofer connection to high-level corruption during the Yanukovich era

Source: Description in Ukrainian court records of results of pre-trial investigation by Ukrainian prosecutors judged by those courts, in an investigation which remains ongoing, to be sufficiently credible to freeze assets and issue arrest warrants (in one record Uniles is referred to as 'Person 4'); except (1) Company registries of Slovakia and Austria and (2) Romanian Customs records

СПРАВАН^{№2}

КОРУПЦІЯ ДОЗВОЛИЛА БІЛЬШЕ НІЖ 1 МЛН. ТОНН НЕЛЕГАЛЬНИХ ПИЛОМАТЕРІАЛІВ З УКРАЇНИ ПОТРАПИТИ ДО КРАЇН ЄС

Лісопильня у Львівській області

© Earthsight

В серпні 2016 року була виявлена широкомасштабна організована кримінальна схема, пов'язана з експортом нелегальних пиломатеріалів в Європу зі Львова, однієї з чотирьох карпатських областей України. Спільна спеціальна операція місцевих поліцейських та прокурорів виявила, що 12 000 кубічних метрів нелегальної деревини, достатньої для заповнення 200 залізничних вагонів, було «відмито» та відправлено до ЄС, використовуючи підроблені документи. Вкрадене дерево коштувало приблизно 1,2 мільйони доларів.²⁶²

ТЦе була справжня банда, до складу якої входили адвокати, кілька банківських службовців та чиновники двох різних державних установ, які створили фіктивні компанії та виготовляли фальшиві документи щодо походження деревини, а потім за допомогою корумпованого працівника львівського управління лісового господарства отримали більш ніж 200 "сертифікатів про походження деревини" з справжніми печатками та підписами, що дозволяло їм експортувати деревину за кордон. Окрім «відмивання» деревини нелегального походження, злочинна група також використовувала офшорні компанії в Панамі, на Британських Віргінських островах та Белізі, щоб знизити вартість деревини та ухилитися

від податків. Прокурори також стверджують, що група продавала іншим підприємствам додаткові підроблені сертифікати щодо неправдивого походження деревини.²⁶³

ССудові документи, що стосуються скандалу або інших подібних випадків, свідчать про ідентичність чотирьох європейських компаній, які отримали деревину від постачальників, яких було обвинувачено. До них відносяться румунська лісопильна фабрика австрійської компанії JAF Group, провідна оптова лісова компанія в Центральній Європі; виробник литовського дубового покриття, продукція якого продається по всьому континенту, в тому числі у Великобританії, Німеччині та Бельгії; і провідний польський виробник і експортер дерев'яних підлог. Ці компанії отримали відвантаження деревини з однієї чи кількох офшорних компаній, у тому числі тих, чий остаточний власник зараз перебуває в розшуку українськими органами влади.²⁶⁴ У прес-повідомленнях також згадується про експорт до Нідерландів, Італії, Чехії та Латвії.²⁶⁵ Немає жодних доказів того, що жоден з європейських покупців не знав про схему. Поінформована про наші висновки JAF Group заявила, що те, що їхня компанія згадана в судовому документі, не означає, що вони порушили

закон, і що відповідність належної перевірки системі EUTR була підтверджена компетентними органами країн-членів ЄС, в яких вона працює.²⁶⁶ Після внутрішнього розслідування було підтверджено, що компанія таки отримувала деревину від одного з постачальників, який опинився у центрі скандалу, через посередника, тому JAF включив цього постачальника у «чорний список».²⁶⁷

Схоже, справа стала верхівкою айсберга щодо корупції та незаконного видобутку у лісовому секторі у Львові. У серпні 2017 року було проведено багато додаткових кримінальних розслідувань, у тому числі проти директора лісогосподарства та проти керівників трьох державних лісогосподарських підприємств (SFEs).²⁶⁸ Керівник відділу лісового господарства обласного управління був пізніше визнаний винним у отриманні хабара в лютому 2017 року від лісників з «Галсільсу», за маніпуляції з документами.²⁶⁹ У вересні 2017 року лісник Буського лісового господарства, одного з найбільших постачальників деревини до ЄС з Карпат у недавньому минулому, отримав покарання у вигляді іспитового строку на 1,5 роки за його роль у покритті нелегальної вирубки більше ніж 200 дерев.²⁷⁰

деревини становила майже 50 млн. євро.²⁵⁵ МБільше 40 відсотків Uniles s.r.o. поставляла ще у 2015 році.²⁵⁶

Earthsight написав листа до Uniles s.r.o., а також фірмі-засновнику Foundation Schweighofer та Holzindustrie Schweighofer зі своїми висновками щодо зв'язку компанії зі справою Сівця. Uniles, відповідаючи від імені всіх трьох фірм, заявив, що "ми діємо лише у межах відповідних законів і згідно нормативних актів і рішуче відхиляємо будь-яке твердження, яке свідчить про протилежне". Компанія не заперечувала, що її було зазначено в справі про корупцію, пов'язаною з Сівцем, але зазначила, що буде співпрацювати з органами влади, які займаються офіційним розслідуванням, але зазвичай не коментує розслідування органів влади щодо третіх осіб.²⁵⁷

Тконцерн Schweighofer, а Schweighofer - не єдине підприємство ЄС, згадане у таких розслідуваннях.

Найбільшим клієнтом заводу Schweighofer в Радауті є фабрика з виробництва ДСП, що працює разом з іншим австрійським гігантом у галузі переробки лісу Egger, прямо поруч.²⁵⁸ З часу введення Україною заборони на експорт лісу-кругляку, Egger обігнав свого сусіда Schweighofer, і став найбільшим покупцем деревини в ЄС з країни (див. мал. 5).²⁵⁹ Як зазначено у розділі 2, у вересні 2016 року у Житомирській області, регіоні Полісся на північному заході України, яка є провідним виробником деревини в країні, було проведено масштабне розслідування випадку злочинної корупції. Прокурори провели розслідування діяльності посадових осіб трьох найбільших лісгосподарств (Ємільчинське, Городницьке та Олевське) через те, що вони змовились продавати ліс за нижчими від ринкових цінами двом британським компаніям (див. справа №1 на стор. 26), які потім перепродавали цю деревину за більш високими цінами

фірмам у Румунії. Суд називає такі дві фірми, як «Egger» та «Holzindustrie Schweighofer».²⁶⁰ Записи з української митниці підтверджують, що обидві фірми одержували великі обсяги від тих самих лісгосподарств у той самий час.²⁶¹

Earthsight з'ясував, що ряд фірм ЄС, включаючи ще одну велику австрійську фірму, також пов'язані судовими документами з однією з найбільших судових справ щодо нелегальної деревини, які було відкрито в Україні за останні роки, і які трапилися на території Карпатського регіону неподалік від Львова; справи, де мала місце корупція в головному офісі провінційного лісового господарства (див. справа № 2, протилежна сторона).

3.2.2 Закупівля лісу від державних постачальників, які були визнані винними або знаходилися під слідством українських прокурорів

Навіть якщо інші фірми ЄС, можливо, не були згадані у судових документах, що стосуються справ про корупцію, то їх постачальники є в цих справах. Як детально розповідається в главі 2, українські ЗМІ та загальнодоступні судові документи фіксують численні випадки правопорушень окремими лісгосподарствами України. У деяких випадках вищі посадові особи були визнані винними; в інших вони є під слідством і до них ще не застосували міри покарання, однак суди визнали, що доказів достатньо для обґрунтування арештів та обшуків. Якби законодавство працювало, можна було б очікувати, що поява цих доказів вплине на обсяги продажів з таких лісгосподарств у ЄС. Проте на кожному етапі детальний аналіз митних записів України свідчить, що ці випадки зовсім не впливають на обсяги експорту. Обсяги відвантаження з лісгосподарств, зазначених у цих справах, залишались незмінними ще протягом місяців після того, як про кожен випадок стало відомо, на тому ж рівні, який був ще за кілька місяців до

Schweighofer - не єдина велика компанія з ЄС, згадана в судових записках українських судів в розслідуваннях стосовно масштабних випадків корупції
Фото: один з заводів Schweighofer у Румунії

один з заводів Schweighofer у Румунії

© Environmental Investigation Agency

СПРАВАН^o3

КОРУПЦІЯ ТА НЕЛЕГАЛЬНИЙ ВИДОБУТОК БУРШТИНУ У РІВНЕНСЬКІЙ ОБЛАСТІ ПОВ'ЯЗАНІ З ВЕЛИКИМИ КОМПАНІЯМИ З ЄС

Повне знищення лісу через деревину та бурштин на Західній Україні

© Brendan Hoffman

Рівненська область, Поліський регіон, північно-західної України є третім за величиною виробником деревини в Україні та одним з найбільших експортерів до ЄС. Те, що Earthsight виявило в одному з найбільш густо засаджених лісами районів цього регіону, чудово ілюструє провал через нечистоплотність компаній-мільярдерів, які входять до числа найбільших імпортерів з регіону.

Клесів у Рівненській області знаходиться в епіцентрі кризи через незаконний видобуток бурштин, який привів практично до повного знищення лісів Полісся, бо цей видобуток був, фактично, незаконним, під контролем озброєних банд. Ці банди рубають ліси під коріння, а потім використовують шланги високого тиску для змивання ґрунту та виявлення дорогоцінних каменів. У цій промисловості сотні мільйонів доларів на рік потрапляють в руки того, хто називається місцевими як "янтарна мафія" України - це кримінальна мережа, до якої, як стверджується, входять багато високопоставлених урядовців.²⁷⁴

Докази свідчать, що серйозна місцева корупція також поширюється

безпосередньо на деревину. У березні 2017 року в досудовому слідстві українських прокурорів було встановлено, що голова регіонального лісгосподарства вимагав хабарі у розмірі 5000 доларів з кількох лісгосподарств у регіоні, у тому числі у лісгосподарстві Клесівське, за не здійснення планових перевірок та приховування порушень в галузі лісгосподарства.²⁷⁵ Рік раніше досудове розслідування окремої справи про корупцію на високому рівні виявило, що рівненські лісгосподарства протизаконно скорочують завідомо великі обсяги деревини та «відмивають» цю деревину на експорт.²⁷⁶ Хоча Клесівське лісгосподарство не було названо серед інших, та слідчі зазначали, що практично всі працівники лісового господарства Рівненської області були залучені до цих незаконних схем «відмивання» лісу - від лісників, які звітували перед директорами лісгосподарств, до самих цих директорів, та до вищих посадових осіб при RFMB.²⁷⁷

Незважаючи на те, що про незаконне видобування бурштин добре проінформовані в міжнародних ЗМІ, та, незважаючи на серйозні звинувачення у корупції, потік деревини з рівненських

лісгоспів до ЄС залишався незмінним. Багато спеціально залучених лісгосподарств залишаються серед найбільших окремих експортерів в Україні. Наприклад, у лютому-серпні 2017 р. Клесівське лісгосподарство перевезло 12 500 тонн деревини до ЄС. Більшість було доставлено до заводів Egger та Schweighofer в Румунії, Kronospan та до міжнародних паперових комбінатів у Польщі, а також до нового заводу по переробці ОСП Swiss-Krono в Угорщині.²⁷⁸

Коли в 2017 році, коли все більше сумнівних сертифікатів FSC почало з'являтися в регіоні, місцевий голова лісгосподарства добровільно вирішив позбавити Клесівське та ще три лісгосподарства від перевірки через нестримну вирубку лісу задля видобутку бурштин.²⁷⁹ Незважаючи на це, великі компанії з ЄС продовжували купувати ліс в цих господарствах. Egger, Kronospan, Swiss-Krono та International Paper, усі залишаються найбільшими замовниками та покупцями Клесівського лісового господарства, навіть після закінчення терміну дії сертифікату FSC в серпні 2017 року.²⁸⁰

відкриття справи проти них.²⁷¹ Ці ж записи свідчать, що до числа компаній, які продовжують купувати в них деревину, входить багато великих підприємств з переробки деревини на континенті.

Одним із таких прикладів є згадана вище судова справа в Житомирі. Egger та Schweighofer закуповували деревину в цих лісгосподарствах вже тоді, коли ці лісгосподарства перебували під слідством щодо корупції, закупівлі продовжувались і після того, як справа була опублікована, документи судової справи представлені і доступні для усіх.²⁷² Інші фірми, які продовжували купувати деревину у великих обсягах, це Silva S.p.z.o.o., польська дочірня компанія Kronospan (найбільший виробник дерев'яних панелей у світі та третій найбільший покупець української деревини в 2017 році), а також угорський завод OSB, який належить Swiss-Krono (третій за величиною виробник дерев'яних панелей у світі, а також четвертий за величиною споживач української деревини).²⁷³ Ці самі чотири компанії також продовжують купувати деревину у державних постачальників у Рівненській області (третій за величиною виробник деревини в Україні), чий високопоставлені посадові особи є предметом численних кримінальних розслідувань з питань корупції, пов'язаної з лісом. Деякі відповідні лісгосподарства також знаходяться в епіцентрі кризи через незаконний видобуток бурштину, внаслідок чого

вони втратили сертифікати FSC. International Paper, найбільша у світі паперова компанія, також імпортує деревину з цих самих лісгосподарств (див. справа №3, протилежна сторона).

Інший приклад відноситься до одного з найважливіших регіонів Карпат для експорту деревини до Європи. Чернівці, де гори вкриті щільними насадженнями ялинки та ялиці, знаходиться одразу через кордон від заводів Schweighofer та Egger в Радауті в Румунії. Три

Компанії з ЄС продовжували купувати сировину з лісових господарств у Чернівецькій області навіть після того, як їхній керівник попався на спробі дати хабара представникам поліції, аби ті не розслідували його незаконну діяльність.

найважливіші лісгосподарства в регіоні - Берегометське, Сторожинецьке та Путильське - були останніми роками одними з найбільших постачальників лісу для компаній, таких як Schweighofer.²⁸¹

Коли Earthsight в травні 2017 р. вперше звернувся до активістів та захисників навколишнього середовища в Чернівцях, вони описали "мережу мафіозних" корумпованих лісгосподарських та митних служб, які залучені до «відмивання» незаконної деревини та доставки її через кордон до Румунії.²⁸² Чутки та твердження стосовно широко розповсюдженій корупції в державних лісгосподарствах регіону існують вже багато років. Дослідження журналістів з проекту OCCRP та Rise наприкінці 2015 р. свідчили про величезну незаконну санітарну вирубку та хабарництво для доступу до лісу посадових осіб у Сторожинецькому лісгосподарстві та підкреслило зв'язки з Schweighofer.²⁸³ Перевірка Державної екологічної інспекції у тому ж році виявила незаконні лісозаготівлі, незаконну санітарну вирубку та порушення правил експорту лісу Берегометським лісовим господарством.²⁸⁴ Підозри були посилені, коли, як зазначено у Главі 2, в 2016 році було розпочато декілька кримінальних розслідувань проти голови провінційного лісомисливського управління та вищих посадових осіб основних лісгосподарств через систематичні незаконні вирубки та експорт лісу.

Система «належної обачності» Egger та Schweighofer або пропустила цю загальнодоступну інформацію, або ці компанії вважали її недостатньо серйозною, щоб класифікувати деревину за нижчим ніж "незначний" штампом нелегальності. Навіть після того, як з'явилася інформація щодо справ про корупцію в Чернівцях, обидві фірми продовжували купувати великі обсяги «паливних колод» з лісгосподарств у області. Покупки Egger були з конкретних лісгосподарств, названих у справах про корупцію, але Egger і Schweighofer продовжували купувати деревину у лісових господарств в області навіть після того, як керівника управління лісового та мисливського господарства було затримано в жовтні 2017 року, під час пропозиції дати хабарі правоохоронним органам, щоб вони закрили очі на те, що відбувається в лісі, що перебуває під його компетенцією (див. розділ 2.3.3).²⁸⁵ Додатковими свідченнями розгулу корупції, пов'язаної з цим імпортом, було дослідження стосовно санітарної лісозаготівлі, яке Earthsight провів влітку 2017 року (див. розділ 2.3.1). З шести запланованих чи нещодавніх ділянок санітарних рубок у Берегометському лісовому господарстві, які відвідала команда, лише одна виявилася юридично обґрунтована через невідповідний стан лісу.²⁸⁶

Начальник Чернівецького обласного управління лісового та мисливського господарства Роман Череватий, заарештований під час пропозиції дати хабара представникам поліції, щоб вони «не помітили» незаконну вирубку лісу, жовтень 2017 р.

© National Police of Ukraine

Власні записи ЄС з митниці підтверджують, що до ЄС з України надходить щодня по 60 під зав'язку завантажених вагонів із забороненими колодами.

Аналіз даних експортних звітів з української митниці показав, що великі покупці з ЄС, згадані вище, продовжували купувати в 2017 році «паливні» колоди з лісових господарств у Чернівцях, Житомирі та Рівному, які були предметом великих кримінальних розслідувань з питань корупції, пов'язаної з лісом; вони навіть в дійсності намагалися посприяти їм.

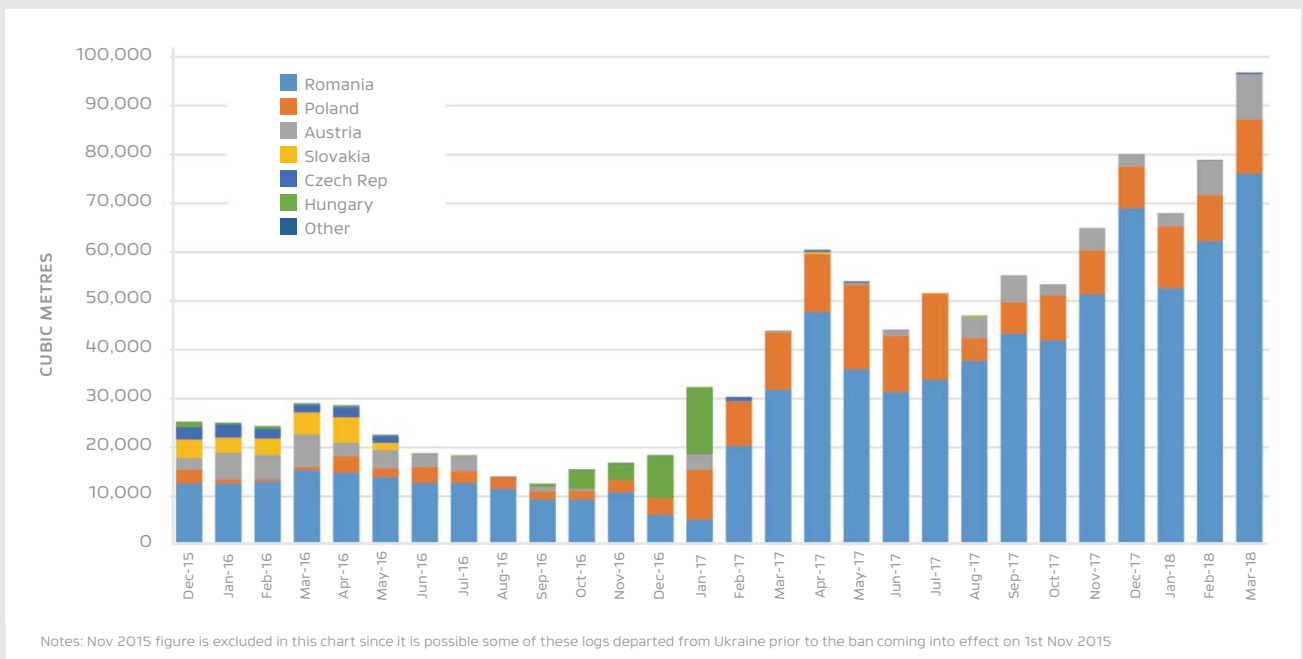
Чотири з найбільших постачальників колод паливної деревини до цих фірм у 2017 році були лісгосподарства, головні посадові особи яких були задіяні у злочинній корупції, у тому числі і головний постачальник, Ємільчинський лісгосп із Житомирської області. Кожен з п'яти великих покупців отримував щонайменше 25 відсотків, а іноді і 50 відсотків «паливних» колод від цих, звинувачених у корупційних діях господарств. Загалом, ці п'ять "великих" компаній споживали 44% від загальної кількості експорту деревини в Європу на початку 2017 р., але 85% - з лісгосподарств, підозрюваних у корупції.²⁸⁷

Ми подали назви компаній, зазначені вище, з висновками в цьому та попередньому розділах даної публікації. Компанія Silva (Kropospan) заявила, що "купує ліс на українському ринку виключно юридично ... на підставі договору купівлі, заснованого на дотриманні правил довіри", і що наші звинувачення є "необґрунтованими".²⁸⁸ Компанія Egger заявила, що вона ініціювала проведення перевірок

внутрішніми та зовнішніми експертами на основі нашої інформації і не буде надавати жодних додаткових коментарів до того часу, поки не буде опубліковано наш звіт.²⁸⁹ Swiss-Krono заявив, що вони не займаються прямими поставками деревини з лісових господарств, а навіть, якщо вони це колись і зробили, то хіба "одна ложка дьогтю зіпсує усю діжку?"²⁹⁰ International Paper не коментував розслідування щодо корупції, але заявив, що вся деревина, яку вони отримали від України, була сертифікована або FSC, або управлінням з контролю над постачанням деревини.²⁹¹ Schweighofer прокоментував, що, хоча стандартна політика полягає в тому, що відмовлятися від постачальників можна лише в тому випадку, якщо вони були визнані винними, вони визнають свою "відповідальність за оцінку відповідної інформації про можливі правопорушення в ланцюжку постачання ще до того, як мав місце остаточний вирок", і що наша інформація була абсолютно відповідна. Нам було заявлено, що наші результати знаходяться в стадії аналізу та що було розпочато спеціальні перевірки щодо поточних українських постачальників пиломатеріалів. Проте компанія також заявила, що "в країнах із складними умовами (такими як Україна) [наша компанія] має певною мірою поклатися на державні органи. Згідно з конституцією, ви не можете очікувати від нас, що ми будемо виконувати роль прокурорів"²⁹² Всі фірми наполягають на тому, що вони повністю відповідають

МАЛЮНОК 7

Зазначено імпорт ЄС лісу-кругляку (HS4403) з України, який забороняється для експорту, з грудня 2015 року по березень 2018 року (обсяг)

Notes: Nov 2015 figure is excluded in this chart since it is possible some of these logs departed from Ukraine prior to the ban coming into effect on 1st Nov 2015

Source: Eurostat customs data for HS4403. Pine logs included from Jan 2017 onwards, when they were encompassed by the log export ban.

Деревина із заводу Egger, призначена для продажу в мережі DIY Wickes, Великобританія

© Earthsight

вимогам EUTR, хоча наша перевірка дотримання цими компаніями «процедур належної обачності» (див. частина 4) ставить це під сумнів.

3.2.3 Імпорт колод, заборонених до вивезення

На додаток до придбання деревини, замішаної у справах з корупцією, дані Earthsight також свідчать про те, що фірми ЄС, включаючи деякі з найбільших виробників деревини на континенті, також купують деревину, яка, імовірно, була експортована незаконно, у тому числі у супереч забороні України на експорт лісу-кругляку. Як описано у Частині 2 цього документу, є велика кількість доказів та повідомлень у пресі, розслідувань неурядових організацій та судових документів про повне ігнорування цієї заборони. Український митник, який розмовляв з Earthsight за умови анонімності, підтвердив цю картину.

Власні митні записи ЄС підтверджують, що великі обсяги заборонених колод продовжують надходити. До грудня 2017 року було зареєстровано майже 1 млн. куб. м колод, імпортованих до країн-членів ЄС, хоча ця деревина була заборонена для експорту в Україні (деревина класифікується за міжнародним митним

кодексом HS4403, включаючи сосну, з січня 2017 року, та для всіх інших видів з листопада 2015 року).²⁹³

П'ятнадцять різних країн-членів ЄС повідомили про імпорт таких колод, але лише шість - Румунія, Польща, Австрія, Словаччина, Чехія та Угорщина – імпортували майже увесь обсяг деревини. Тільки до Румунії надійшло дві третини, а до Польщі – одна п'ята. Імпорт в останній місяць, за який нам доступні дані (березень 2018 р.), був найвищим за рекордними показниками (див. мал. 7).²⁹⁴ Щодень в ЄС надходять в середньому 60 товарних вагонів, кожен з яких містить по 50 кубічних метрів забороненого для вивозу лісу.

Записи з української митниці (отримані Earthsight) підтверджують, що ці лісоматеріали не були юридично експортовані за тим самим товарним кодом. Як виявляється, більшість із них іде під кодом "паливна деревина" на українській стороні кордону; як пояснюється в Частині 2 цього документу, а такі продукти підпадають під інший митний код (HS440110) і не заборонені. Розбіжності у класифікації цих колод митницею України та ЄС, які було встановлено ще до заборону експорту, ще більше погіршують ситуацію.

Гігант в деревообробній галузі, компанія Egger отримує по 25 000 тонн лісу-кругляку в місяць, задекларованих на румунській митниці як продукція, на експорт якої Україна наклала вето.

СПРАВАН№4

КОЛОДИ, ВИЛУЧЕНІ ПО ДОРОЗІ ДО ЦЕЛЮЛОЗНИХ ЗАВОДІВ, ЩО НАЛЕЖАТЬ БАГАТОНАЦІОНАЛЬНИМ КОМПАНІЯМ

У квітні 2016 року поліція в місті Чоп на кордоні Україна-Угорщина захопила велику партію лісу-кругляку. Друга велика партія від тієї ж компанії, яка також була призначена для експорту до ЄС, була вилучена через три місяці. Всього затримано 50 залізничних вагонів, заповнених деревиною. Колоди направлялися з лісових господарств у карпатському регіоні (Закарпаття) та зі Львова, та були призначені для покупців в Угорщині та Чехії. Слідчі виявили, що колоди були неправильно заявлені як "дрова", щоб обійти заборону експорту лісу-кругляку. Було виявлено, що близько чверті колод мали підроблені сертифікати походження. Деревину експортувала компанія "Укрліскомплекс". На початку 2016 рр. заголовки та гучні статті стосовно цього скандалу майорили всюди, навіть з'явився коментар від українського прем'єр-міністра, та подібні випадки не були першими. Ще два вантажних потяги з неправильно заявленою деревиною були вилучені в тієї ж компанії в грудні 2015 року, незабаром після заборони на експорт лісу-кругляка.³⁰⁶

Вся вилучена деревина була призначена для чеської фірми Wood Source s.r.o.³⁰⁷ Ця компанія була створена в 2010 році³⁰⁸, з метою імпорту лісу з України та Білорусі для постачання трьох найбільших деревопереробних підприємств Чеської Республіки - целюлозних комбінатів Mondi Steti та Biocel Paskov, а також для компанії по переробці лісоматеріалів Mayer Melnhof.³⁰⁹ Mondi Steti є власністю багатонаціонального гіганту в галузі переробки та виробництва товарів з паперу, Mondi, найбільшим виробником упаковки паперу в Європі³¹⁰; Biocel Paskov є дочірньою компанією Lenzing, однієї з найбільших у світі виробників віскозних волокон, що використовуються

у виробництві одягу.³¹¹ Wood Source s.r.o розширило свою діяльність та почало постачати деревину на румунські комбінати, що належать ще двом лісопереробним великим компаніям-членам ЄС - Egger та Schweighofer.³¹² Стверджується, що у 2013 році компанія імпортувала понад 50 000 кубічних метрів деревини.³¹³ Контролювали діяльність "Укрліскомплекс" та Wood Source два представники з Росії – Максим Діцкій та Євгеній Дерев'яно.³¹⁴

Судові документи, отримані Earthsight, підтверджують, що більша частина вилученої деревини призначалася для целюлозних комбінатів Mondi і Lenzing. Назва Lenzing згадується як одержувач вантажу у справі від грудня 2015 року³¹⁵, частково проходить у справі від квітня 2016 року, як компанія, якій призначався вантаж.³¹⁶ Заводи Mondi згадуються у справах, поданих до розгляду у квітні щодо вилучення деревини, хоча незрозуміло, який саме з документів про вилучення деревини мається на увазі.³¹⁷

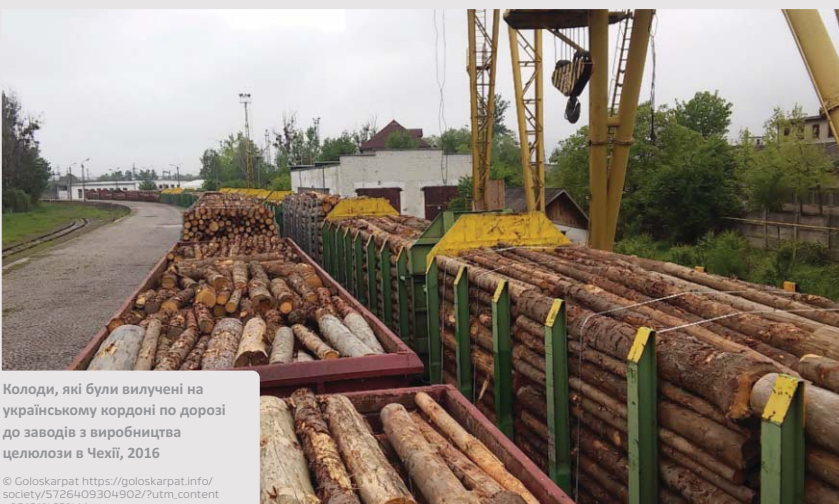
Інформація, оприлюднена в судових документах, проливає світло на цю справу. Опинившись у справі, відкритій українською митницею у квітні 2016 року, компанія Lenzing відповіла в електронному листі від 22 квітня, що дерево, яке вона отримує від Wood Source, має лише "якість дров"; що компанія має "сувору систему перевірки та дотримується законодавства"; і що купує вона тільки легально вирубану деревину. Але начальник відділу закупівлі деревини компанії Lenzing також визнає, що компанія не має уявлення про те, з якого джерела та з яких українських запасів лісу Wood Source бере деревину.³¹⁸ Той факт, що Lenzing все ще купував українську деревину з Wood Source в квітні 2016

року, через чотири місяці після того, як у них було вилучено деревину, що постачалася цією ж компанією, також свідчить про їхню нездатність ефективно контролювати своїх постачальників.

Згодом, більшу частину лісу було повернуто, однак "Укрліскомплекс" був визнаний винним у неправильному декларуванні та оштрафований у зв'язку з частиною партії, вилученої в грудні 2015 року. Кримінальні та адміністративні справи, пов'язані з наступними вилученнями, продовжують поступати. Як "Укрліскомплекс", так і Wood Source публічно спростували те, що порушують закон.³¹⁹

грудні 2016 його співвласник, Євгеній Дерев'яно, взяв під контроль іншу чеську компанію, WD Solution.³²⁰ Ця нова фірма продовжувала імпортувати колоди з Карпатського регіону з початку 2017 року. І хоча важко ідентифікувати кінцевого споживача цих колод, бо покупець більше не фігурує як одержувач вантажу у митних записах України, та адреса, вказана на багатьох деклараціях - заводи Mondi.³²¹

Коли ми представили наші висновки компанії напередодні публікації цього звіту, Mondi почали заперечувати факт отримання деревини з WD Solution. Вони заявили, що всі покупки компанії з України сертифіковані FSC або ця деревина пройшла контроль FSC, і що вони спіраються на кращі існуючі системи сертифікації, щоб мати впевненість у джерелах походження деревини.³²² Це означає, що всі українські закупівлі деревини здійснюються через торговельні фірми, такі, як Mondi не розглядає як "оператор" відповідно до правил EUTR.³²³ Це означає, що вони не зобов'язані забезпечувати факт отримання деревини на законних підставах. Компанія повідомила, що вона знає про вилучення деревини в Україні, про яке ми згадували, і стверджувала, що справи "були закриті без виявлення юридичної невідповідності", хоча публікація в блозі, яку вони наводять для підтвердження цього твердження, стосується абсолютно іншого подібного вилучення, яке мало місце у травні 2016 р. і пізніше.³²⁴ Представники Lenzing також підтвердили, що вони ніколи не виконували функції "оператора" щодо своїх покупок з України³²⁵, проте наполягали на тому, що вони дотримувалися Директив щодо управління лісогосподарством ЄС з моменту його першого випуску, і погодилися ще раз переглянути свої закупки українського лісу. Вони запропонували запросити до себе стороннього аудитора, якщо Earthsight погодиться поділити з ними рахунок за його послуги.³²⁶

Колоди, які були вилучені на українському кордоні по дорозі до заводів з виробництва целюлози в Чехії, 2016

© Goloskarpat https://goloskarpat.info/society/5726409304902/?utm_content=03131%2C%1

Зростання цих розбіжностей в Україні не залишилося непомітним. Наприклад, орган влади у прикордонному регіоні Закарпаття, через який проходить багато таких перевезень на шляху до ЄС, повідомив, що більша частина експорту, яка проголошується "паливною деревиною" під час прибуття на кордон, якимсь чудесним чином перетворюється на технічну та ділову деревину, яку забороняється експортувати згідно з українським законодавством".²⁹⁵

українських лісових господарств. Хоча описи з митного кодексу України (на яких визначено заборону експорту колод) ідентичні тим, що використовуються ЄС²⁹⁶, та представники українського лісгосподарства відхиляються від міжнародних стандартів, дозволяючи класифікувати деревину як колоди низької якості, призначені виключно для виробництва целюлози або ДСП, тобто "деревиною дров'яна для технологічних потреб"; Українські митники дотримуються законодавства і вірять наданим документам, тому вони також традиційно класифікують деревину так само, всупереч власним визначенням.²⁹⁷ Неправильна класифікація цих колод дерева як «паливна деревина» представниками верхівки українського лісництва збільшилась протягом останніх років.²⁹⁸ РПравила, що регулюють класифікацію та маркування таких колод слабкіші за норми для звичайної нормальної деревини, а зростання кількості випадків неправильної класифікації пояснюється зусиллями окремих державних лісових господарств у спробі зловживати слабким контролем, щоб збільшити кількість деревини для вирубки, ніж це дозволено, і забезпечити можливість корупційних схем, таких як "пересортування"²⁹⁹, згідно з якою якість і ціна деревини занижені у продажах за рахунок "відкатів" від покупців.³⁰⁰ До заборони експорту колод 33% українського експорту «паливної деревини» було класифіковано як HS4403 після прибуття в ЄС. З часу заборони експорту колод ця пропорція зросла до 50 відсотків.³⁰¹ Ймовірно, це пов'язано з неправильною класифікацією більших колод, для того, щоб була можливість обійти заборону експорту лісу-кругляку. Здається, це підтверджують і інші докази, і ми припускаємо, що принаймні деякі з цих нелегально заявлених колод були призначені для основних покупців в ЄС.

Голова одного державного лісового господарства в українських Карпатах, наприклад, був визнаний винним у декларуванні заборонених для експорту колод як паливної деревини. Дані колоди призначалися одержувачу компанії Egger і відправлялися через торгові фірми-посередники протягом листопада 2015 р. - лютого 2016 р.³⁰² Ряд інших справ, пов'язаних з неправильною класифікацією

заборонених для експорту колод, які проходили в документах як «паливна деревина» пов'язані з вищезазначеними покупцями з Румунії.³⁰³ Один з найбільш резонансних випадків неправильного декларування пиломатеріалів як паливної деревини, який відбувся в квітні 2016 року, пов'язаний з двома заводами по виробництву целюлози в Чехії, а ці заводи належать найбільшому в Європі виробнику упаковки (Mondi, оборот 7 млрд. євро) та найбільшому виробнику віскози (Lenzing, 2 млрд. євро) (див. Справа № 4 на стор. 42, де згадані обидві компанії). Враховуючи те, що ми чули від українських митників, такі вилучення є верхівкою айсбергу.

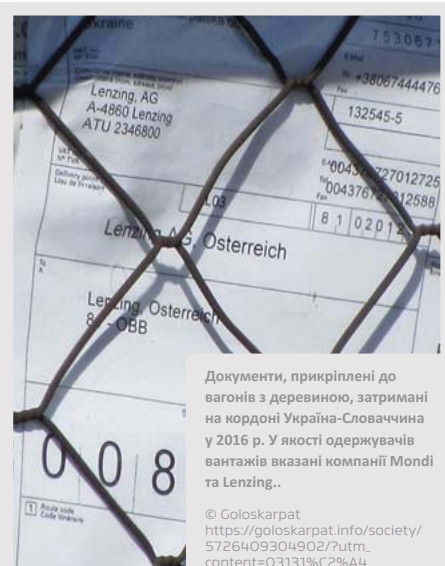
Ретельне порівняння даних з митниць ЄС та України показує, що найбільші покупці в ЄС є серед тих, хто отримували деревину, що класифікується ЄС як така, що підпадає під заборонений код HS4403. На сьогоднішній день найбільший покупець - це Egger в Радауті в Румунії. Записи з румунської митниці підтверджували це протягом цілого 2017 року. Egger отримував по 25 000 тонн таких колод з України щомісяця. Також компанія Egger відмовилася коментувати ці дані, відмінні від тих, які, як стверджували представники цієї компанії, були отримані в результаті додаткового аудиту внутрішніми та зовнішніми експертами. Додаткові докази того, що імпорту цієї деревини був нелегальним, з'явилися в червні 2018 року, коли Чернівецька митниця оголосила про те, що під час співпраці з митниками на кордоні з Румунією, вони виявили нелегальну та неправильно задекларовану для експорту партію лісу-кругляку вартістю понад 1 млн. доларів США в період перших п'яти місяців року, і що вантажі відправлялися трьома лісгосподарствами регіону.³⁰⁴ Порівняння звітності про перевезення свідчить про те, що ці нібито нелегальні

Три великі фірми ЄС висловили зацікавленість у веденні бізнесу з нашим фіктивним українським постачальником.

відвантаження представляють майже усі експортні операції з «паливних» колод протягом цього періоду. Вони також показують, що Egger купував більше ніж 80 відсотків колод з цих лісових господарств, і що деревина експортувалася до Румунії.³⁰⁵

3.2.4 Компанії з ЄС зацікавлені в тому, щоб купувати українську деревину сумнівного походження

Наявність компаній з ЄС, які показують свою зацікавленість у придбанні деревини сумнівного походження, підтверджує очевидну відсутність суттєвої перевірки основних покупців ЄС стосовно України, і це виявило таємне дослідження «під прикриттям», проведене Earthsight наприкінці 2017 року. Під виглядом українських експортерів Earthsight звернувся до основних покупців в ЄС, які хочуть експортувати як ліс-кругляк, так і технологічну паливну деревину довжиною більше за 2 м. Деревину першого типу категорично заборонено експортувати. Як пояснювалося раніше, законність експорту останнього призначенні для цілей, крім «паливних», є предметом палких дискусій, але деревину такої довжини, звичайно ж, забороняється продавати на експорт державними лісовими господарствами,

INTERNATIONAL PAPER

POLAND

- Group turnover: €18 billion
- Paper factory at Kwidzyn in Poland is one of the 10 largest EU consumers of Ukrainian wood
 - Half of the Ukrainian logs it purchased in 2017 were from State Forestry Enterprises in Ukraine which are the subject of major ongoing corruption investigations
 - Buying timber from areas rife with illegal amber mining, whose FSC certification had been dropped as a result

- Group turnover: €7 billion
- Mills in Czech Republic and Slovakia sourced large volumes of logs from Ukraine until early 2016
 - Shipment of logs destined for Czech mill detained by Ukrainian Customs; supplier was prosecuted for using mis-declaration to circumvent log export ban
 - Lobbying EU to press Ukraine to overturn log export ban

CZECH REPUBLIC

C A R P

SLOVAKIA

- Group turnover: €2 billion
- Prior to Ukraine's log export ban, was among the top 10 largest EU consumers of logs from Ukraine
 - Logs destined for Lenzing's Czech mill were detained in December 2015 and April 2016 by Ukrainian Customs; supplier was prosecuted for mis-declaration
 - In communications with Ukrainian Customs in relation to the latter detention, Lenzing admitted not to knowing where the wood supplied to it by its Czech intermediary had originated

- Group turnover: €0.6 billion
- Largest EU importer of sawn timber from the Ukrainian Carpathians
 - Romanian subsidiary is linked to one of Ukraine's largest ever illegal timber export cases, exposed in Lviv province in 2016, in which corrupt officials helped launder illegal sawn wood. Court records confirm that JF Furnir was supplied timber by one of the masterminds in that case, during the relevant period.
 - Less than 2 per cent of recent spruce imports from the Ukrainian Carpathians by JAF's Hungarian subsidiary were FSC certified

HUNGARY

THE EU MONSTER MILLS BUYING HIGH-RISK UKRAINIAN WOOD

For full details and sources, plus responses to our findings from the companies mentioned, please refer to the main text of the report

Group turnover: €4 billion

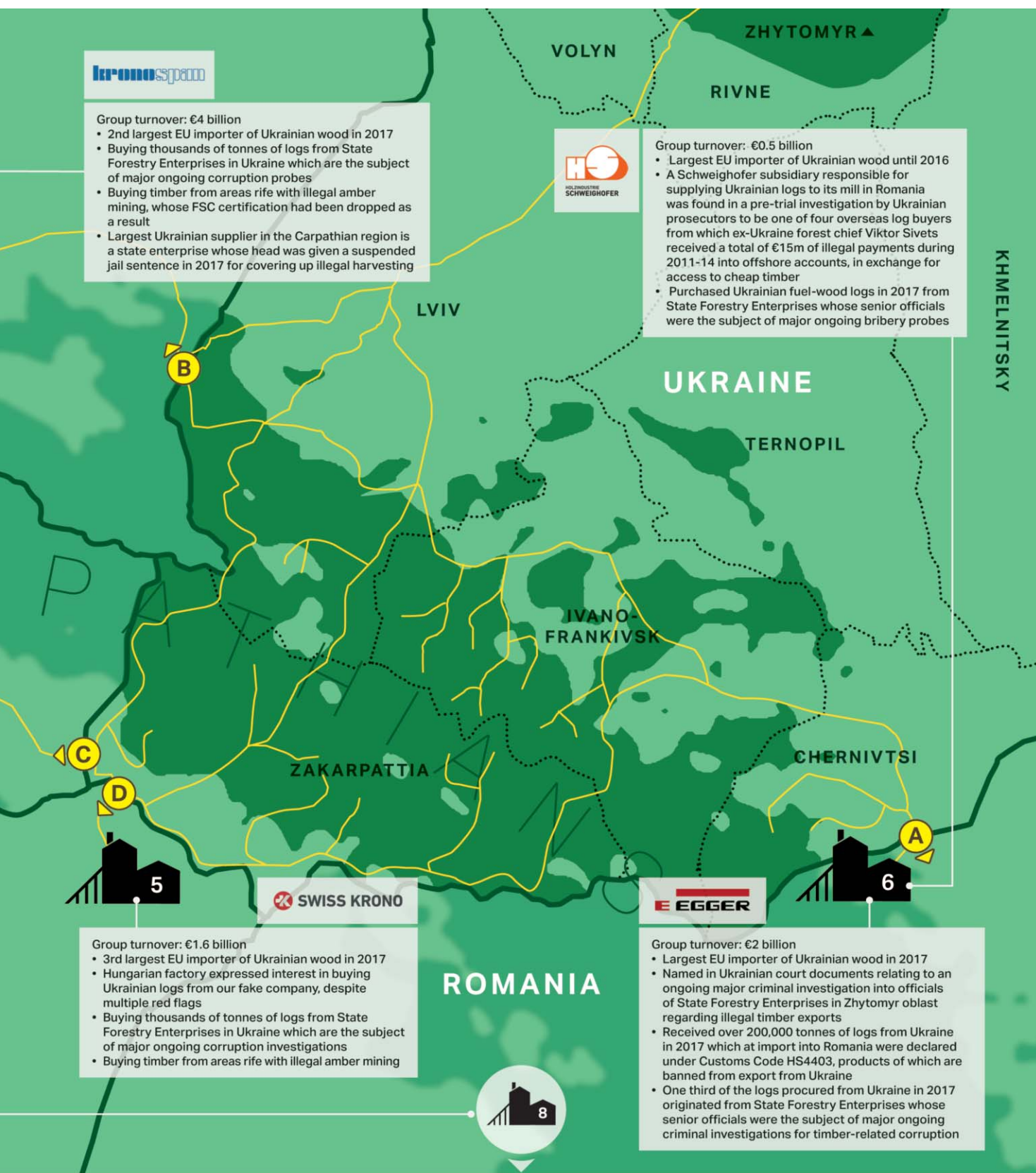
- 2nd largest EU importer of Ukrainian wood in 2017
- Buying thousands of tonnes of logs from State Forestry Enterprises in Ukraine which are the subject of major ongoing corruption probes
- Buying timber from areas rife with illegal amber mining, whose FSC certification had been dropped as a result
- Largest Ukrainian supplier in the Carpathian region is a state enterprise whose head was given a suspended jail sentence in 2017 for covering up illegal harvesting

Group turnover: €0.5 billion

- Largest EU importer of Ukrainian wood until 2016
- A Schweighofer subsidiary responsible for supplying Ukrainian logs to its mill in Romania was found in a pre-trial investigation by Ukrainian prosecutors to be one of four overseas log buyers from which ex-Ukraine forest chief Viktor Sivets received a total of €15m of illegal payments during 2011-14 into offshore accounts, in exchange for access to cheap timber
- Purchased Ukrainian fuel-wood logs in 2017 from State Forestry Enterprises whose senior officials were the subject of major ongoing bribery probes

KHMELNITSKY

SWISS KRONO

EGGER

Group turnover: €1.6 billion

- 3rd largest EU importer of Ukrainian wood in 2017
- Hungarian factory expressed interest in buying Ukrainian logs from our fake company, despite multiple red flags
- Buying thousands of tonnes of logs from State Forestry Enterprises in Ukraine which are the subject of major ongoing corruption investigations
- Buying timber from areas rife with illegal amber mining

Group turnover: €2 billion

- Largest EU importer of Ukrainian wood in 2017
- Named in Ukrainian court documents relating to an ongoing major criminal investigation into officials of State Forestry Enterprises in Zhytomyr oblast regarding illegal timber exports
- Received over 200,000 tonnes of logs from Ukraine in 2017 which at import into Romania were declared under Customs Code HS4403, products of which are banned from export from Ukraine
- One third of the logs procured from Ukraine in 2017 originated from State Forestry Enterprises whose senior officials were the subject of major ongoing criminal investigations for timber-related corruption

ROMANIA

MILL

1. International Paper Kwidzyn
2. Biocel Paskov (Lenzing Grp)
3. Mondi Steti Slovakia
4. Silva Ltd - Kronospan Mielec
5. Swiss-Krono Hungary
6. Holzindustrie Schweighofer / Egger Romania
7. JAF Holz Ungarn
8. JF Furnir

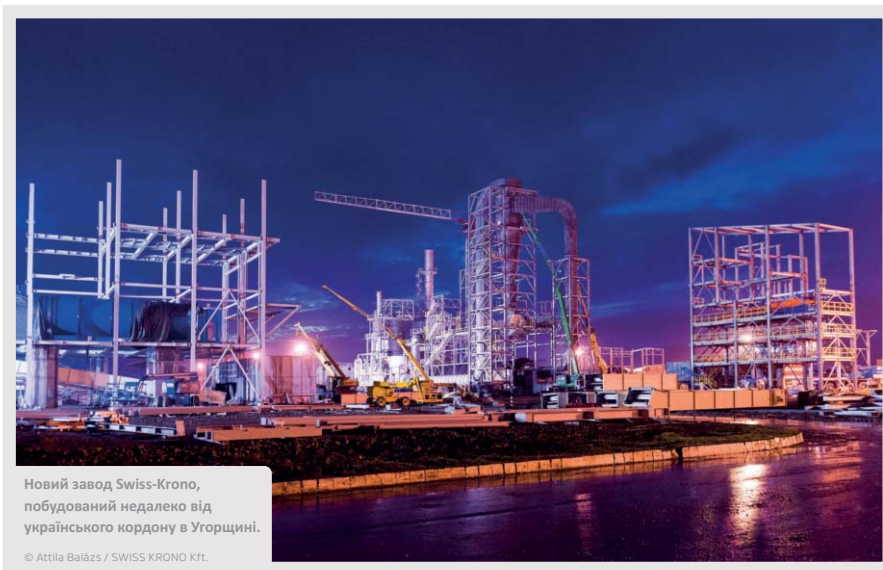

CUSTOMS POINT

- A. Vadul-Siret
- B. Korczowa-Krakovets
- C. Chop
- D. Batovo

KEY

- Carpathian mountains Ukraine
- Selected rail routes
- Oblast (province) borders
- Country borders

Новий завод Swiss-Krono, побудований недалеко від українського кордону в Угорщині.

© Attila Balázs / SWISS KRONO Kft.

Представник нашої підставної компанії заявив, що українська митниця дуже «охоче співпрацює з нами», і це повністю задовольнило клієнта та розвіяло сумніви щодо експортного контролю деревини.

які виробляють переважно більшість деревини в країні (див. схему на стор. 13 щодо заборони експорту лісу-кругляку). Та більшість покупців надають перевагу закупівлі саме довшої деревини, навіть якщо ця деревина буде розщеплена або розшарована.³²⁷

Незважаючи на нашу підставну фірму, яка пропонувала доставляти деревину нелегального походження, і, незважаючи на те, що вона ніде не була зареєстрована, не було надано адреси або стаціонарного телефону, не кажучи вже про відповідні сертифікати або веб-сайт, втім три великі фірми ЄС висловили зацікавленість у бізнесі з нами. І однією з цих компаній була Erdert Tuszer, найбільша лісгосподарська компанія Угорщини, яка виробляє та продає пиломатеріали, стружку та різні вироби з деревини.³²⁸ Erdert, що є приватною власністю заможної родини Тот, також має великий об'єкт, близько до українського кордону, укомплектований власною залізничною колією. До заборони експорту лісу-кругляка компанія імпортувала з України

4000 куб. метрів (3500 тонн) на рік спиланої деревини.³²⁹ У 2017 році компанія продовжувала імпортувати понад 1000 тонн спиланої деревини³³⁰, причому менше ніж половина з цієї деревини була сертифікована FSC.³³¹ Найбільшим його постачальником було вищезгадане неблагонадійне Клесівське лісове господарство у Рівному³³² (див. Справа №3 на стор. 38).

Після першої розмови нашого працівника з працівником компанії, яка зацікавилася купівлею деревини, нашого агента скерували до директора з закупівель компанії Erdert, пана Тота Арпада. Пан Арпад попросив підтвердження того, що наша компанія зможе експортувати ліс-кругляк, незважаючи на мораторій на експорт. Наш дослідник відповів, що наша компанія має «добрі стосунки» з українською митницею, і тому це не буде проблемою. Очевидно, вкрай задоволений, пан Арпад потім відправив нас до одного з його співробітників для завершення угоди; ця особа зробила запит на цінову пропозицію на колоди довжиною в 4 метри. Коли ми повідомили про проведене дослідження, представник компанії Erdert лише заявив, що внутрішня політика компанії щодо закупівель вимагає дотримання всіх законів.³³³ У відповідь на загальний запит щодо процедур належної обачності він заявив, що для деревини, не призначеної для FSC, це обмежувалося перевіркою дійсного сертифіката про походження деревини, виданого можновладцями, відповідальними за експорт.³³⁴

Іншою фірмою, яка була готова обговорити бізнес з нашим підставним постачальником, був третій за величиною споживач українського дерева, австрійська компанія Swiss-Krono. Великий сплеск в імпорті забороненого для вивозу лісу-кругляка HS4403 з України до Угорщини відбувся в

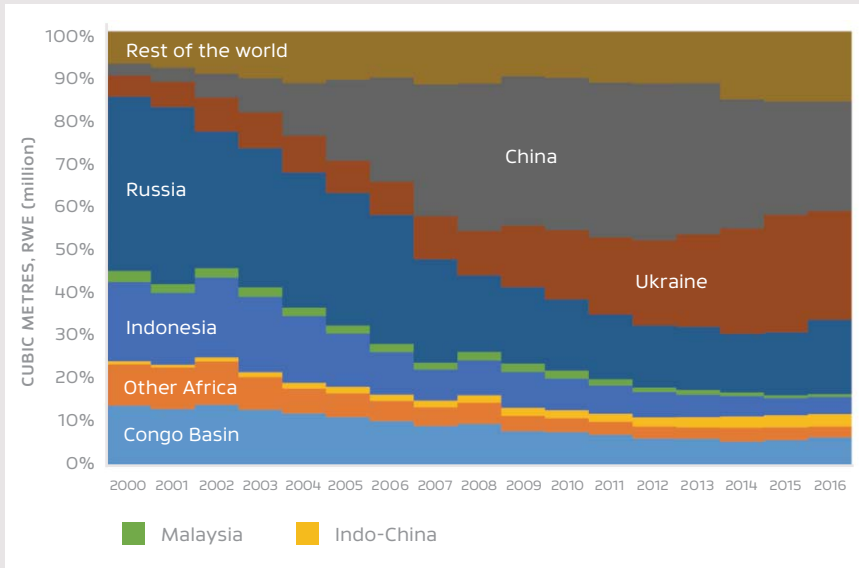
період між жовтнем 2016 р. та січнем 2017 р. (див. мал. 7).³³⁵ Раптовий стрибок у імпорті відбувся в тому ж місяці, коли почалося виробництво на великому новому заводі Swiss-Krono в Угорщині.³³⁶ Завод, який виробляє орієнтовано-стружкову плиту (ОСП), був побудований поруч з українським кордоном, з власною залізничною колією, що безпосередньо з'єднує завод з сусідньою країною.

У грудні 2017 року представник з закупівлі лісу заводу "Swiss-Krono" по виробництву ОСП в Угорщині висловив зацікавленість у придбанні лісу-кругляку, запропонованого підставною компанією Earthsight. Коли фахівець із закупівель Богдан Бодіс звернувся з проханням підтвердити, що ми зможемо експортувати колоди довжиною більше 2 метрів, наш таємний агент заявив, що наша компанія вже доставляла такі колоди до Європи у 2017 році і що українська митниця охоче співпрацює з нами. Тоді пан Бодіс поцікавився ціновою політикою, підтвердив незмінну зацікавленість у придбанні лісу-кругляку та запропонував влаштувати особисту зустріч.³³⁷ Коли компанія Earthsight повідомила компанії-засновнику про наше приховане слідство, представник компанії заявив, що процедури перевірки відбуваються під час опитування потенційних постачальників про походження їх товарів в особистих зустрічах, при яких такі постачальники також зобов'язані обіцяти виконувати всі відповідні закони. Вони також перевіряють, щоб всі відвантаження мали сертифікати про походження та супроводжуючі документи, в яких вказана адреса одержувача. Компанія наполягала на тому, що вона "поважає і дотримується всіх законів і правил".³³⁸

Велика компанія в Словаччині з виробництва целюлози під назвою Vukoza також проявила зацікавленість в нашій деревині. Завод виробляє целюлозно-паперові вироби переважно з бука, і експортує більшу частину своєї продукції, найбільші ринки для якої - Австрія, Німеччина та Франція.³³⁹ До заборони експорту лісу-кругляку вона входила до десятки найбільших імпортерів українських колод в ЄС.³⁴⁰ Розмова закінчилася лише тому, що ми не змогли забезпечити достатню кількість. Коли було підготовлено пропозицію про постачання 50 тонн на місяць «технологічних паливних» колод з буку довжиною 3 метри і більше, представник компанії сказав, що він буде зацікавлений, але тільки якщо ми зможемо поставити 500 тонн на місяць або більше.³⁴¹ Vukoza не відповіла на наші наступні прохання прокоментувати наші висновки або наше опитування щодо процедур належної перевірки джерела походження деревини.

МАЛЮНОК 8

Оцінка імпорту ЄС надходження нелегальної деревини за країною походження/регіоном, у 2000-2016 роки

Source: Import-source analysis produced by James Hewitt for the EU, adapted and extended for Earthsight

ЄС імпортує деревини нелегального походження з України більше, ніж з усіх тропічних країн разом взятих.

3.2.5 Оцінювання масштабів проблеми

Стандартний метод оцінки обсягу торгівлі нелегальною деревиною між двома країнами, розроблений авторитетним аналітичним центром Великобританії Chatham House, включає суму усіх найкращих наявних оцінок правопорушень у країні, що поставляє товар (скориговані, якщо це обґрунтовано, щоб відобразити намагання відрізнити законне від незаконного) з загальними обсягами торгівлі. Загальний аналіз такого роду, проведений для ЄС у 2016 році, показав, що імпорт нелегальної деревини з країн "східної периферії" Європи набуває все більшого значення.³⁵³ Цей аналіз не вирізняв імпорт з України від імпорту з інших країн, таких як Білорусь. Earthsight доручила автору цього аналізу представити детальну інформацію та продовжити дослідження до 2016 року. У дослідженні застосовано оцінку ступеню незаконності експорту українського деревини на 40 відсотків, що підтверджується як дослідженням Earthsight у 2017 році про нелегальні санітарні рубки, так і аналізом лісового балансу експорту спиланого лісу, який розглядається у частині 2.

Результати показують, що до 2015 року ЄС імпортував, імовірно, більше деревини незаконного походження з України, ніж з будь-якої іншої країни світу (див. мал. 8). За обсягом лісу-кругляку (обсяг сировини, необхідний для виробництва різних імпортованих продуктів), ЄС, згідно з оцінками, імпортує більше нелегальної деревини з України, ніж з усіх країн тропіків – південно-східної Азії, Африки та Латинської Америки – разом взятих.

ЗВ'ЯЗОК З НАЙБІЛЬШИМИ КОМПАНІЯМИ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ У ЄС

Глобальні компанії з переробки деревини, викриті в цьому звіті як покупці української деревини, пов'язаної з незаконністю та корупцією, навряд чи є загальновідомими. Але фірми, які продають їх продукцію, значно відоміші. Деревина з заводів Schweighofer у Румунії раніше відстежувалася в продукції, що продається в Ikea.³⁴² ДСП як з компанії Egger, так і Swiss-Krono, покрита меламіном, також використовується для виробництва меблів, які потім продаються шведським концерном.³⁴³ Більша частина спиланого лісу, який йде на виробництво дерев'яних панелей та дерев'яної підлоги, що потім продається мережею DIY та дистрибуторами будівельних виробів по всьому ЄС, поставляються фірмою Egger, Kronospan та Swiss-Krono, у тому числі це і продукти, що продаються у філіях Wickes, Homebase та B & Q у Великобританії³⁴⁴ та Hagebau³⁴⁵, Obi³⁴⁶ та Hornbach³⁴⁷ у Німеччині, Австрії та інших країнах Центральної Європи. Їх товари також користуються попитом у французькій мережі Leroy Merlin³⁴⁸ та Castorama.³⁴⁹

Віскозні волокна від компанії Lenzing використовуються у виробництві одягу, який продається компаніями H&M³⁵⁰, Zara³⁵¹ and Marks & Spencer³⁵², та інших. Компанія International Paper випускає папір для ксероксу, що продається по всій Європі під торговими марками HP та Xerox. Earthsight знайшов папір HP, виготовлений на заводі фірми в Польщі (яка використовує українську деревину), у продажу у відділеннях офісної роздрібної мережі Staples у Німеччині (див. фото нижче).

4. ЯК ЄС ПРОГАВИВ УКРАЇНУ

Покупці з ЄС не приділяють належної уваги перевірці своїх постачальників, що, як показує цей звіт, призводить до жахливих наслідків.

проінформувати, які саме перевірки вони роблять для того, щоб переконатися в законності придбання української деревини. Їхні відповіді показують, що українська деревина, в основному нелегального походження, продовжує поступати до ЄС. Також ці звіти показують, що деякі з цих покупців уникають відповідальності перед EUTR через використання посередників. Ті компанії, які імпортують деревину самостійно, використовують неперевірені джерела інформації, і результати звітності показують жахливі порушення та масові зловживання. Також результати звітності наводять на думку про те, що відповідальними за постійне надходження деревини підозрілого походження є не лише фірми, але і представники вищих органів влади у відповідних країнах, які мають виконувати вимоги EUTR, і які погоджуються на ці порушення вимог стосовно належної перевірки джерел надходження сировини.

4.1 ВИКОРИСТАННЯ ПОСЕРЕДНИКІВ

На відміну від подібних законів у інших юрисдикціях, таких як, наприклад, в США, основні вимоги ЄС щодо імпортованої деревини застосовуються лише до тих компаній, які займаються імпортом, та не стосуються тих, які обробляють або продають цю деревину.³⁵⁴ Наші дані свідчать про те, що деякі з найпотужніших споживачів української деревини в ЄС можуть використовувати цю лазівку, щоб уникнути своїх обов'язків. Дані з української митниці зазвичай показують, що поки залізничні поїзди, які перевозять українську деревину в Європу, можуть направлятися безпосередньо на деревообробні цехи компаній, і назви цих компаній можуть проходити в справах як "одержувачі" у відповідних

записах, і ті компанії, які несуть юридичну відповідальність перед EUTR, дуже часто є третьою ланкою: це невеликі, незрозумілі "посередники".

Наприклад, фабрика International Paper в Польщі використовує фірму FHU Import-Export для всіх своїх покупок з України.³⁵⁵ За цією адресою зареєстрована невелика фірма, яка знаходиться у квартирі над магазинчиком у маленькому селі на сході Польщі (див. малюнок нижче).³⁵⁶ Крім того, щоб захистити реальних покупців від несення юридичної відповідальності, якщо їх спіймають на порушенні норм, то ці фірми-посередники також можуть досить легко себе виправдати. До заборони вивезення деревних колод, наприклад, невідома чеська посередницька фірма під назвою Wood Source s.r.o. опрацювала величезні обсяги українського лісу, призначеного для таких великих покупців, як Holzindustrie Schweighofer, Egger, Lenzing та Mondi.³⁵⁷ Після того, як дві поставки було затримано українською владою на кордоні, фірма та її українська компанія-партнер були втягнуті в скандал, і справа розглядалася в українському суді (див. Справа 4 на стор. 42). Wood Source s.r.o. був включений до списку порушників закону³⁵⁸ а назва цієї компанії перестала з'являтися в митних записах. Та в той же самий час власник компанії очолив іншу чеську фірму WD Solution і почав використовувати її для імпорту української деревини замість попередньої, яка припинила свою діяльність.³⁵⁹

Хоча посередники дозволяють деяким великим фірмам отримувати вантаж з України таким чином, щоб уникнути ризику судового переслідування згідно до положень EUTR, фірми, які зазначені в цьому звіті і використовують таких посередників, однак дотримуються певної закупівельної політики, яка передбачає також певні стандарти щодо законності та надійності. Така стратегія спирається на побоювання клієнтів, які хочуть бути добропорядними громадянами, і особливо є важливою для найбільших фірм, які прагнуть захистити свою репутацію. Насправді, у їхніх відповідях на наші запитання ці фірми погоджуються, що теж використовували посередників, але також стверджують, що вони проводили ті ж самі види перевірок, як ті, що зазначені і є обов'язковими у переліку EUTR. Проблема полягає в тому, що ці перевірки в дійсності мало що можуть гарантувати.

4.2 ВТРАТА ДОВІРИ ДО FSC

Найвідомішою формою нехтування правилами, про яку згадують відомі компанії-покупці у своїх відповідях, є сертифікація від FSC. Ліси FSC перевіряються третіми особами, які

За цією адресою зареєстрований посередник компанії International Paper для імпорту з України. Це квартира над магазинчиком у маленькому містечку.

© 2018 Google

Ліси, сертифіковані FSC на Закарпатті
© Earthsight

повинні гарантувати, що лісозаготівля є законною та правомірною. Інспектори відвідують кожен сертифікований ліс щорічно, перевіряючи документи та проводячи польові дослідження. Введення в дію положень лісового господарства ЄС сприяло швидкому росту популярності FSC в Україні. Близько 3,7 мільйонів гектарів українського виробничого лісу тепер сертифіковані FSC, в тому числі 1,4 мільйони гектарів у Карпатському регіоні. Майже 90% лісів, що знаходяться під контролем Державного агентства лісових ресурсів в Українських Карпатах, сертифіковані FSC. Площа сертифікованих FSC лісів в Україні зростає вдвічі після набуття чинності положень EUTR.³⁶⁰

На жаль, дослідження Earthsight показують, що в Україні сертифікація FSC на сьогодні не може бути гарантом законності. Провали FSC продемонстрували численні випадки вилучення деревини та випадки корупції за останні роки, які пов'язані саме з лісами, сертифікованими FSC, та самою деревиною від FSC. Як стало відомо, значна частина експортованої деревини, за яку розшукуваний колишній голова лісового агентства Віктор Сівець вимагав хабарі протягом 2011-2014 рр., була сертифікована саме FSC. У кінці 2016 р. широкомасштабна організована схема відмивання грошей за деревину працювала у Львівській області, і до неї були залучені державні лісові підприємства, які отримали сертифікати FSC, до того ж ці сертифікати були перевидані на початку 2017 рр. І хоча аудитори були настільки уважними, щоб коментувати штани працівників під час лісозаготівлі, жодної згадки від них про шахрайство стосовно відмивання пилотеріалів не було.³⁶¹

Більшість лісозаготівельних майданчиків у Карпатах, які було звинувачено у незаконних діях, що було підтверджено дослідженнями, проведеними Earthsight в 2017 році, були сертифіковані FSC, а випадки порушення закону були підтвержені на кожному з відвіданих і сертифікованих FSC майданчиків.³⁶² Вищі посадові особи одного з таких лісових господарств, Берегометського, стали суб'єктами численних офіційних розслідувань через підозру у незаконних вирубках лісу та отриманні хабарів за останні два роки, а їх начальних у місцевому управлінні лісового господарства був затриманий у жовтні 2017 року на пропозиції дати хабар, щоб захистити свою діяльність від перевірки іншими державними установами (див. Розділ 2.3.3). Проте за FSC зберігається її статус. На нещодавній перевірці аудитори FSC провели на місці перевірки повних два дні.

Більшість лісових господарств у Рівненській та Житомирській областях, які є предметом постійних офіційних розслідувань щодо випадків корупції та незаконної вирубки лісу, були сертифіковані саме FSC, і зберегли за собою статус перевірених та надійних підприємств, незважаючи на викриття діяльності FSC у засобах масової інформації. Було встановлено, що відвантаження деревних колод з FSC сертифікованих лісових господарств є несанкціонованим, і цей сертифікат є недійсним для законного експорту деревини.

Заглиблюючись детальніше в процес діяльності FSC, стає зрозуміло, як такі випадки могли статися. Працюючі системи та процедури не здатні надійно виявляти або запобігати основним видам

Лісозаготівельні підприємства, які є об'єктом кримінальних розслідувань серйозних випадків корупції, все-таки залишаються сертифікованими за сертифікатами FSC

Колишній голова лісозаготівельного підприємства в Карпатах розповів Earthsight про те, як легко обійти перевірки FSC

порушень, які мають місце в Україні, таким як незаконна санітарна вирубка лісу та хабарництво на аукціонах деревини.

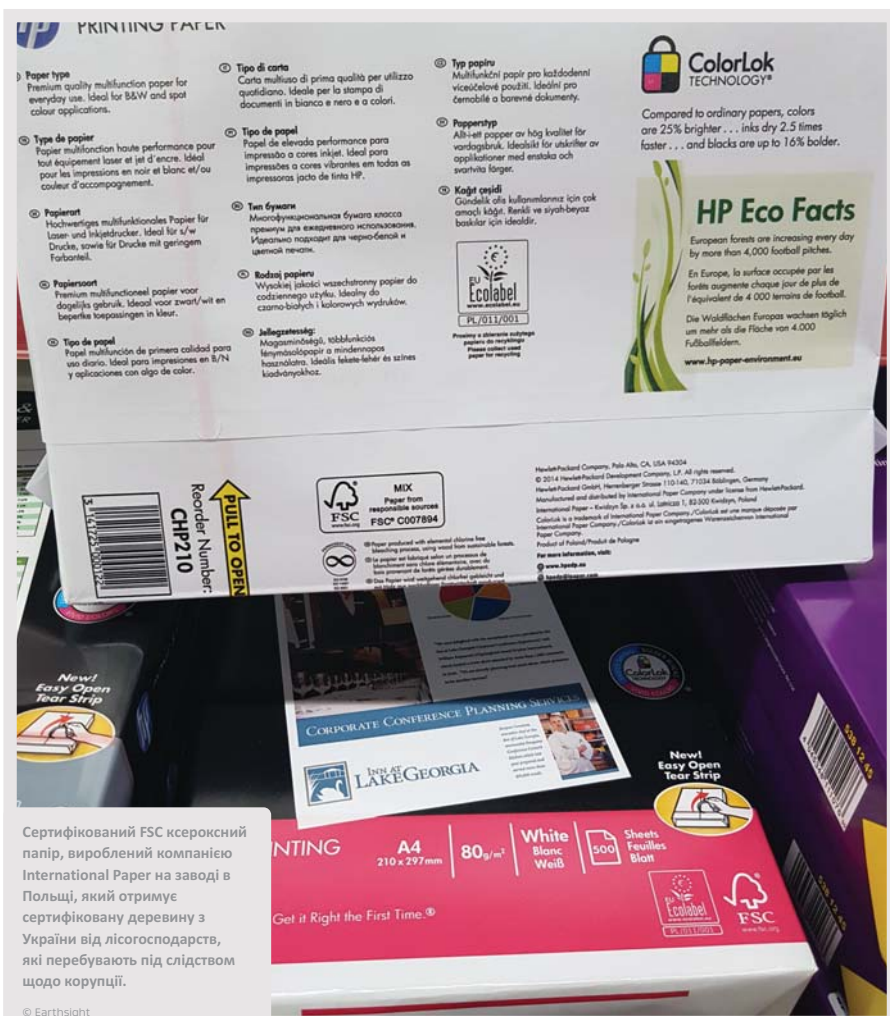
Коли мова йде про перевірки стосовно законності, то загальні звіти щодо оцінок FSC в Україні, як правило, стосуються таких речей, як наприклад, чи персонал, який працює на підприємстві, є підготовленим та кваліфікованим, та чи має підприємство копії законодавства у своєму розпорядженні, чи має підприємство свої власні записи про випадки нелегальної вирубки, а також свої власні підтвердження стосовно заходів, які вживаються для того, щоб запобігти правопорушенням. Коли розглядаються значні випадки зловживань, то це, як правило, лише тому, що вони були попередньо виявлені громадським сектором. У таких випадках прийнято, щоб установа, яка видала сертифікат, скасовувала своє рішення щодо його законності на підставі документів та тверджень, поданих державними органами, у тому числі підприємством, яке було сертифіковане. Такий підхід не може працювати в ситуації, коли корупція досягає

загрозливих масштабів, і де ті організації, які здійснюють ведення лісозаготівель та є сертифіковані, самі є порушниками закону. Такі системи і процедури FSC не відповідають цілям в умовах нестримної корумпованості. У 2013 році в дослідженні Антикорупційного ресурсного центру U4 було встановлено, що, хоча сертифікація FSC може мати певний ефект у боротьбі з корупцією в ситуаціях, коли така корупція була одноразовим випадком, вона мала обмежений позитивний ефект у тих місцях, де корупція набувала системного характеру.³⁶³

Існує декілька доказів того, що FSC визнала та намагається застосовувати свої обмежені можливості для того, щоб гарантувати легальність, як загалом, так і в українському контексті. У липні 2017 року було введено новий стандарт FSC, який набагато суворіший в питаннях законності, ніж попередній. Цей стандарт було розроблено з урахуванням того, що старий стандарт визнано неспроможним забезпечити відповідність до положень EUTR. Було визначено нові детальні вимоги для окремих країн, включаючи Україну.

Для забезпечення законності санітарної вирубки лісу, наприклад, вимагається перевірка майданчиків, запланованих для вирубки, і ця перевірка має проводитися незалежними експертами з належною кваліфікацією, а для виявлення правопорушень на митниці вимагається, щоб фактичний вміст вантажівок або вагонів звірявся з офіційною супроводжуючою вантаж документацією.³⁶⁴ Хоча це значно полегшує процес виявлення незаконних вантажів, та цілком імовірно, що державне лісове підприємство при бажанні зможе легко уникнути таких перевірок. Як не дивно, це стосується лише лісів, сертифікованих за стандартом FSC під назвою "Контрольована деревина", тоді як майже всі ліси FSC в Україні сертифіковані за більш широким стандартом "Управління лісом"³⁶⁵, а саме тому нові перевірки законності в цьому випадку не застосовуються.³⁶⁶ Незалежно від стандартів, правдивість сертифікації "Контрольованої деревини" також є сумнівною, беручи до уваги той факт, що перевірка проводиться самими торговельними підприємствами, а не незалежними аудиторами зі сторони.³⁶⁷ Підлягає сумнівам те, чи можна довіряти торговельним компаніям на рахунок того, що вони ретельно перевіряють джерела походження деревини, яку вони самі продають (див. Справа №1: Osuna Group).

Наскільки легко чиновники можуть обійти перевірки легальності FSC, було продемонстровано Earthsight на прикладі з колишнім головою одного з найбільших державних підприємств, яке займалося

Сертифікований FSC ксерський папір, вироблений компанією International Paper на заводі в Польщі, який отримує сертифіковану деревину з України від лісогосподарств, які перебувають під слідством щодо корупції.

Дрова, які зупинили на кордоні України по дорозі до ЄС

© Goloskarpat

експортом лісоматеріалів у Карпатах. Він зізнався, що під час його перебування на посаді він зрозумів як можна легко обійти перевірки FSC, які він назвав "просто вправами для розминки". Він зазначив, що в основному аудиторів звертаються до менеджерів із запитаннями: "Чи все гаразд?", і вони відповідають: "Так, все нормально". Він також зазначив, що коли фактичні перевірки відбуваються на місцях, то для лісників є звичайною практика, коли аудиторам показують лише найкращі місця для вирубки, які були підготовлені спеціально для них.

Зважаючи на величезні обсяги корупції в Україні та велику ймовірність того, що державні лісогосподарські підприємства шукають шляхи, як обдурити аудиторів, особливо важливо перевіряти незалежну інформацію, яка стосується можливих правопорушень. Але Earthsight виявив, що такі перевірки не робляться. Правила FSC не вимагають від аудиторів пошуку відповідної інформації. Вони розглядають лише таку інформацію, як судові документи, доповіді громадських організацій та журналістські доповіді, а також якщо є запити від зацікавлених сторін до аудиторів за відповідними коментарями.³⁶⁸

ЕНавіть коли третя сторона оприлюднює відповідну інформацію, аудиторів, як правило, дуже легко справляються з такими ситуаціями. Наприклад, вони часто вирішують не класифікувати окремі випадки нелегальної рубки дерев як досить серйозні підстави для того, щоб виправдати призупинення дії сертифіката FSC, за умови, що така рубка є винятком. Що стосується офіційних розслідувань та

судових справ, одна з найбільших компаній, яка отримала сертифікати FSC повідомила, що якщо справа стосується України, то навіть якщо вони будуть знати про правопорушення, то все одно не підніматимуть це питання, хіба лише у випадку винесення вироку.³⁶⁹ Такий підхід не може вважатися таким, що відповідає вимогам EUTR, і є сумнівним через повільність української судової системи, де справи можуть залишатися на розгляді протягом багатьох років.

4.3 ЗЛОЧИННА НЕОБАЧНІСТЬ

Хоча навіть FSC не може ефективно знизити ризик імпорту нелегальної деревини, більшість деревини, яку імпортують з України ці підприємства, навіть не відповідає існуючим стандартам.

Жоден із великих імпортерів, зазначених у цьому звіті, не вимагає, щоб їхні українські партнери мали повну сертифікацію на деревину в рамках FSC, і більшість із них визнали у відповідь на запити Earthsight отримання значних обсягів лісу, які не мають такої сертифікації. Дев'яносто вісім відсотків пиломатеріалів, що імпортуються угорським підрозділом JAF Group, є не сертифіковані³⁷⁰, так само як і близько третини пиломатеріалів, що закуповуються компанією Egger з Румунії³⁷¹, та тридцять відсотків угорською Swiss-Krono.³⁷² Більше половини пиломатеріалів імпортованих Erdert Tuszer до Угорщини не мають сертифікатів.³⁷³ Ні Kronospan, ні Schweighofer не відповіли на наші запити стосовно кількості сертифікованої деревини, проте наш власний аналіз

Міри, застосовані для припинення правопорушень щодо несертифікованої деревини, були абсолютно недієві

Фіктивні мітки для маркування деревини, вилучені у Львові у 2016 році злочинним синдикатом, до якого входили службові особи лісового агентства

© Security Service of Ukraine

Заходи з належної перевірки для незаконно видобутої продукції було проігноровано

свідчить, що близько 25 відсотків з попередніх поставок на їхні заводи у Польщі не сертифіковані, а 98 відсотків пиломатеріалів, отриманих Schweighofer в серпні 2017 р., були надані компаніями, яким вдалося обійти сертифікацію FSC.³⁷⁴ Компанія International Paper розповіла Earthsight, що 88% їхніх закупок з України у 2017 році мали повну сертифікацію FSC³⁷⁵, хоча наш аналіз окремих звітів про перевезення деревини суперечить цьому і показує значно нижчу частку, десь в районі 53%.³⁷⁶

Деякі залишкові обсяги, отримані Egger та Swiss-Krono, можуть бути перевірені постачальниками за стандартом FSC, нижчим за стандарт «Контрольованої деревини», але єдиними фірмами, які стверджували, що вони отримали тільки деревину, яка відповідає принаймні цьому стандарту протягом 2017 року, є ті, хто використовує посередників: International Paper, Lenzing та Mondi. Заходи з належної перевірки цих фірм виявляють велику кількість не сертифікованої деревини, більшість з якої декларується як сертифікована продукція, хоча ні JAF та Erdert не провели перевірку належним чином, так, як це вимагається згідно з FSC. Більшість фірм зазначили, що вони перевіряють, чи вантаж супроводжується "Сертифікатом про походження". Але ці сертифікати видаються тими ж самими корумпованими органами влади, які проводять лісозаготівлю.

Лісове господарство, яке бажає продати незаконно видобуту деревину, навряд чи зможе утриматися від видачі таких сертифікатів для відповідної деревини.

Відомо, що лісгосподарства також корумповано видавали такі документи для деревини, незаконно вивезеної третьою стороною. Такі документи також регулярно підробляються (див. розділ 2). Подібні проблеми пов'язані і з іншими документами, на які посилаються покупці, такі як транспортні або експортні документи.

Багато компаній згадують про перевірки, які вони виконують щодо своїх постачальників, але вони, як правило, абсолютно безглузді. Представники Swiss-Krono стверджують, що мають справу лише з "усталеними компаніями", які також постачають продукцію найбільшим конкурентам цієї компанії.³⁷⁷ Однак, як показує наш звіт, деякі з усталених компаній були визнані винними або знаходяться під слідством українських прокурорів. Позиція Swiss-Krono також суперечить його готовності взяти участь у обговоренні цін та умов доставки з нашою компанією, яка навіть не існує (див. розділ 3.2.3). Відповідь Swiss-Krono полягає в тому, що вони роблять додаткову перевірку при особистій зустрічі³⁷⁸, , однак неясно, як вербальні відповіді на питання можуть стати суттєвими доказами. Подібним чином, ряд компаній, у тому числі International Paper³⁷⁹, Lenzing³⁸⁰, Swiss-Krono³⁸¹ та Kronospan³⁸², , заявляють, що вони вимагають від постачальників підписувати документи (такі як контракти на придбання або "кодекси поведінки"), що засвідчують законність деревини, яку вони постачають, але це також трохи більше, ніж отримання необґрунтованих обіцянок.

Єдиними фірмами, які проводили хоч якісь перевірки на місцях, були Egger і Schweighofer, але розміри та значущість цих перевірок залишилися для нас незрозумілими. Schweighofer заявив, що її постачальники підлягають "програмі перевірки на місці"³⁸³, тоді як Egger заявив, що його команда внутрішнього аудиту "проводить перевірки на місцях та польові дослідження для перевірки джерела походження деревини", а цей крок, як вони стверджують, навіть виходить за рамки вимог EUTR.³⁸⁴ Дуже малоймовірно, що будь-яка з цих польових перевірок є більш ефективною для виявлення незаконного походження деревини, ніж перевірки, які проводяться по правилам сертифікації FSC.

Відповіді, отримані нами від цих компаній, дозволяють припустити, що деякі не розуміють, що таке незаконна вирубка, і вважають, що це стосується лише вирубок та контрабанди сторонніми неурядовими організаціями, повністю відокремленими від ліцензованої продукції. Компанія Osupa, один з найбільших покупців української деревини в ЄС, навіть вважала неможливим визначення лісу-кругляку

незаконним (див. Справа №1 на стор. 26). Інші, схоже, погано розуміють свої обов'язки в рамках EUTR. Наприклад, Swiss-Krono стверджував, що не мав жодних прямих стосунків з українськими деревообробними компаніями чи лісогосподарствами, начебто імпорт через посередників якимось чином відсторонив його від потенційних порушень.

4.4 ПРОВАЛ ОРГАНІВ ВЛАДИ ЄС

У відповідях на наші висновки, JAF, Egger та Schweighofer, всі підкреслювали, що вони були перевірені компетентними органами EUTR на відповідність до вимог держави-членів ЄС та були визнані відповідними. Компанії стверджують, що це доводить, що вони дотримуються EUTR.³⁸⁵ Але наші дані свідчать про те, що вони - і, найімовірніше, й інші імпортери, вказані в цьому звіті - проходять ці перевірки, тому що органи, залучені до перевірки, не приділяють належної уваги аудиту саме в Україні, що не відповідає духу EUTR, і може стати причиною порушення законодавства тими державами.

Офіційне керівництво EUTR заявляє, що там, де існує значна корупція, "навіть офіційні документи, видані органами влади, не можуть вважатися достовірними"³⁸⁶ Визнаючи це, влада, наприклад, Швеції та Данії дійшла висновку, що документи від державної компанії не є достатньою гарантією законності експорту деревини через високий ризик виникнення корупції.³⁸⁷ Здається, що основні країни ЄС, які імпортують деревину з України, мають зовсім інше ставлення.

Даний підхід до впровадження EUTR проявлявся в цих країнах протягом

деякого часу. Країни ЄС, які мають кордон з Україною та є одними з найбільших імпортерів цієї деревини, були одними з найповільніших щодо запровадження EUTR у національне законодавство. До весни 2015 року, через два роки після того, як EUTR набуло чинності, жодна з цих країн не реалізувала її. Європейська Комісія була змушена почати офіційні розслідування. Хоча це, нарешті, спонукало Польщу діяти, та Комісія повинна була почати офіційні процедури порушення кримінальних справ проти Угорщини та Румунії через продовження невиконання ними закону.

Угорщина повністю не застосувала закон до вересня 2016 року³⁸⁸, а справа про порушення справи проти Румунії не була закрита до грудня 2016 року.³⁸⁹ Починаючи з березня 2017 року, Комісія продовжувала розслідувати кримінальну справу щодо Словаччини і була вимушена накласти штрафні санкції за порушення EUTR.³⁹⁰ Навіть якщо Комісія вважає, що країна повинна відповідати вимогам, це лише означає, що вона прийняла відповідне законодавство та призначила агентство для його здійснення. Інші дані також свідчать про відсутність ентузіазму чи недостатніх ресурсів.

Жодна з країн не відгукнулася на запит громадської організації щодо кількості проведених перевірок та застосування покарань.³⁹¹ Хоча агенти з країн третього світу зазвичай залучені до імпорту з України, більша частина деревини реекспортується в ЄС, Польщу та Румунію, і це є лише кілька країн ЄС, які не повідомили про співпрацю з органами EUTR в інших країнах-членах.³⁹² Україна постійно обговорюється на засіданнях Європейського EUTR компетентними органами протягом останніх двох років, та приділяється

багато перевірок з приводу виявлення незаконного походження деревини зводяться лише до отримання непідтверджених усних обіцянок від постачальників.

представники Greenpeace протестують через невдачу ЄС впровадити директиви щодо деревообробної промисловості в Україні.

© Pierre Baelen / Greenpeace

Європейська комісія намагається змусити Україну скасувати заборону експорту лісу-кругляку.

велика увага перевіркам відповідності у ряді країн.³⁹³ Все більше зусиль прикладається, зокрема, в деяких ключових сусідніх країнах. ЄС навіть направив місію до України на початку 2018 року для розслідування цієї проблеми, до комісії увійшли представники компетентних органів EUTR-членів. Комісія виявила, що "значний корупційний ризик може бути виявлений у кожному ланцюжку протягом поставок, та що корупція широко розповсюджена по всій країні". Проте висновки комісії стосовно наслідків для імпорту ЄС були неоднозначними, вказуючи на те, що "не було достатньо загальнодоступних доказів для того, щоб переконати операторів ЄС у великій небезпеці, пов'язаній з українською деревиною". Крім того, що навряд чи результати є неправдиві, мова йдеться про те, що імпортери деревини з ЄС повинні самі переконуватися в дотриманні законодавства ЄС, а не уряд має примушувати їх це робити. Сподіваємось, цей звіт допоможе заповнити прогалини, які існують, згідно з висновками комісії.

Наші докази показують, що держави-члени ЄС все ще неефективно впроваджують законодавство ЄС стосовно України. Як наслідок, багато компаній ЄС продовжують імпортувати українську нелегальну деревину, без проведення суттєвої перевірки. Тим часом в Брюсселі, хоча бюрократи і працюють безпосередньо на підтримку виконання законодавчих зобов'язань ЄС щодо легітимності деревини з України, доклали значних зусиль для посилення відповідності, та найбільші зусилля ЄС щодо імпорту деревини ЄС з України були спрямовані на інше.

4.5 ЛИЦЕМІРСТВО НАЙВИЩОГО СТУПЕНЯ: ТИСК НА УКРАЇНСЬКИЙ УРЯД

Із надзвичайним лицемірством ЄС тисне на український уряд, щоб скасувати один із ключових заходів, які він вжив у останні роки, щоб спробувати стримувати потік нелегальної деревини та надати простір для вдосконалення системи управління.

Як пояснюється в главі 1, у квітні 2015 року Україна заборонила експорт лісу-кругляку.³⁹⁴ Хоча інші фактори також були важливими, одним із обґрунтувань заборони стало прагнення боротьби з неконтрольованим і часто нелегальним експортом колод, і таким чином була зроблена спроба захистити українські ліси. У вересні 2016 р. Генеральна прокуратура України в доповіді про незаконну вирубку та експорт лісу навіть рекомендувала розширити заборону на всю спилану деревину, щоб забезпечити додаткову підтримку зусиллям з протидії незаконності.³⁹⁵ Незадовго до того, як заборона було введена в дію, українська влада розкрила масштабну корупційну схему високого рівня, яка стосувалася експорту колод, і яка провадилася керівником Держлісагентства паном Віктором Сівцем, який дійшов прямо до верхівки влади (див. розділ 2.4.2). З новою владою, яка прагне викоринити корупцію, заборона на експорт розглядалася як засіб зменшення можливостей для незаконних трансакцій, була зроблена спроба виграти час для здійснення заходів щодо довгострокового управління з метою запобігти нелегальній вирубці. Важко експортувати нелегальну деревину, якщо спочатку її треба буде обробити, оскільки це вимагає заводів, які треба побудувати, і це вимагає більше часу, тому деревина буде залишатися в країні довше. Інші країни, які постраждали від несанкціонованої незаконної вирубки, такі як Індонезія, успішно використовували заборону експорту лісу-кругляка, щоб допомогти вирішити цю проблему.

Замість того, щоб підтримати це прагнення, ЄС намагався змусити українську владу скасувати заборону. ЄС стверджує, що ця заборона суперечить умовам вільної торгівлі та угоди з ЄС про позику в Європі суми у 1,8 млрд. євро у травні 2015 року; також неодноразово скасовувалися великі транші цих коштів³⁹⁶, щоб спробувати змусити уряд скасувати заборону.³⁹⁷

У грудні 2017 р. ЄС скасував остаточний транш в розмірі 600 мільйонів євро, з однією з чотирьох причин, а саме нездатність українських органів влади на виконання попередніх обіцянок скасувати заборону.³⁹⁸ Така тактика пресингу викликала протести українських

активісти закликають продовжити заборону на експорт лісу-кругляку, незважаючи на тиск з боку ЄС.

© Ukrfoto

Вагони лісу-кругляка, які очікують відправки на вокзалі в Чернівцях перед відправкою до Румунії

© Earthsight

активістів³⁹⁹ та призвела до того, що парламент звинувачує ЄС у "шантажі" України щодо скасування заборони, тим самим підриваючи зусилля країни, спрямовані на захист своїх лісів від незаконних вирубок та експорту деревини корумпованими особами.⁴⁰⁰ Супротивники дій ЄС зазначають, що розширена угода про асоціацію від 2014 року між двома юрисдикціями дозволяє обмеження торгівлі, якщо це виправдано державною політикою і має на меті захист навколишнього середовища.⁴⁰¹ Намагаючись примусити Україну зняти заборону на експорт лісу-кругляку, ЄС порушує інші умови угоди, згідно з якою він зобов'язується підтримувати зусилля з запобігання корупції, незаконній вирубці та транскордонній торгівлі нелегальними товарами.⁴⁰²

Українські коментатори стверджують, що реальна причина того, що ЄС наполягає на скасуванні заборони полягає в тому, що ряд великих підприємств з деревообробки в ЄС збагачує себе завдяки тому, що отримує поставки дешевого лісу-кругляка, ймовірно, нелегального походження з України. Дослідження Earthsight показують, що багато хто з тих гігантських фірм, які купували українську деревину, ймовірно незаконного походження та заплатамвану через своє відношення до справ, пов'язаних з корупцією, активно тиснуть на Європейську комісію, намагаючись змусити Україну скасувати заборону на експорт деревини. Компанія, яка найбільше постраждала від заборони, Schweighofer, як повідомляється, надзвичайно активно підштовхує Європейську організацію, яка займається питаннями лісозаготівлі (EOS) скасувати заборону на експорт лісу-кругляку, та

направила на засідання в Брюссель групу для лобіювання своїх інтересів. На цій зустрічі президент України Петро Порошенко оголосив, що він буде намагатися прислухатися до вимог ЄС, скасувавши заборону.⁴⁰³

Завдяки доступу до інформації, який Earthsight отримала від Європейської комісії, отримані свідчення показують подальші спроби великих покупців деревини з ЄС та їх представників, а також урядів тих країн, де розміщені дані фабрики, тиснути на Україну. На зустрічі в листопаді 2016 року, Консультативний комітет з питань доступу до ринків товарів та послуг DG Trade, до якого входили представники різних країн-членів ЄС, включаючи Румунію, та ряд представників європейської галузі деревообробної промисловості, один (невідомий) представник уряду заявив, що "деревопереробна промисловість дуже сильно постраждала через те, що ціни на деревину різко зросли з моменту введення заборони". Комісія взяла до відома зауваження держав-членів ЄС і пообіцяла, що зусилля щодо скасування заборони будуть продовжувати "на всіх рівнях".⁴⁰⁴

Європейські парламентарі, які представляли Австрію, Угорщину, Польщу та Румунію, - країни, в яких знаходяться фабрики великих покупців деревини, а також багато інших держав, де розміщені їхні потужності, дуже наполегливо працюють над тим, щоб скасувати заборону.⁴⁰⁵ Конфедерація європейської паперової промисловості (CEPI) також активно лобіює Європейську комісію щодо заборони. У одному із багатьох засідань, які вона провела з приводу цієї теми з Комісією у жовтні 2017 р.,

Дослідження Earthsight показують, що це сталося під тиском концернів з ЄС, які використовують нелегальну деревину

представник CEPI зустрівся з одним із найближчих радників комісії з питань торгівлі, паном Неле Ейхорном. Згідно з протоколом зустрічі, CEPI наголосив на "наслідках для промисловості ЄС" цієї заборони та зажадав, щоб DG Trade "збільшував тиск на Україну", щоб його скасувати. Їх запевнили, що здійснюються рішучі кроки для того, щоб "допомогти" Україні у скасуванні заборони.⁴⁰⁶

Mondi та International Paper мають місця у Раді правління CEPI⁴⁰⁷, а Lenzing та Bukoza представлені їхніми національними асоціаціями. I Mondi, i Lenzing відомі Earthsight як такі, що лобіювали Комісію щодо заборони через торгові асоціації, членами яких вони є.⁴⁰⁸

Усі ці компанії були значними споживачами українського лісу-кругляку до заборони. У цьому звіті показано, що всі вони також отримували деревину сумнівного походження. Дослідження Earthsight показують, що це сталося під тиском концернів з ЄС, які використовують нелегальну українську деревину.

5. РІШЕННЯ

рись

© Kvetto/Shutterstock.com

Потужні імпортери деревини мають вживати більш серйозні підходи, щоб бути впевненими в тому, що будь-яка українська деревина, яку вони купують, є чистою.

Остаточне рішення з приводу злочинів у лісовій галузі України має прийматися безпосередньо в межах країни. Зусилля для вирішення проблеми докладаються, але зрушення відбуваються занадто повільно.

На початку 2017 року Державне агентство лісових ресурсів повідомило про свої плани щодо впровадження низки широкомасштабних реформ у сфері управління лісовим господарством в Україні.⁴⁰⁹ Цілі, зазначені в проекті нової стратегії реформи, яка має здійснюватися протягом п'яти років, включають: удосконалення процесів, що регулюють процес продажу колод; впровадження нових механізмів запобігання корупції у прийнятті управлінських рішень, оновлення статусу Державного агентства лісових ресурсів таким чином, щоб він безпосередньо підпорядковувався Кабінету Міністрів, тим самим збільшуючи міжгалузеве співробітництво та приводячи українські стандарти в лісовому господарстві у відповідність до

європейських стандартів в цілому.⁴¹⁰ Однією з заявлених цілей було також встановлення нової системи легалізації деревообробки на кожному етапі, відповідно до положень Європейського Союзу щодо деревообробної промисловості.⁴¹¹ З того часу було розроблено цілу низку нових положень. І хоча це надзвичайно потрібний крок Державного агентства лісових ресурсів у правильному напрямку, та залишається з'ясувати, чи будуть реалізовані заплановані зміни, і навіть якщо вони матимуть місце, залишається невідомим, чи зможуть вони гарантувати те, що теперішня ситуація з розгулом корупції в секторі лісового господарства залишиться позаду. Потрібно застосувати набагато більший діапазон заходів, деякі з яких будуть виходити за межі цілей, визначених реформою Державного агентства лісових ресурсів.

Незадовго до публікації цього звіту український парламент прийняв нове законодавство, в якому суттєво

збільшено штрафи за незаконну вирубку лісу та торгівлю деревиною.⁴¹² І хоча це дуже хороший крок, та дуже сумнівно, що зміни у розмірі штрафів призведуть до суттєвих змін, якщо взяти до уваги, що корумповані чиновники першої ланки ніколи не були притягнуті до відповідальності, або розслідування їхньої діяльності зтягається на багато років, перш ніж їх буде притягнуто до суду. Є дуже важливим, щоб серйозні справи щодо розслідувань випадків корупції у деревообробній галузі розслідувалися набагато швидше, а винні були притягнуті до відповідальності. Влада також повинна почати вживати певні заходи до компаній, які дають хабарі, так само як і до чиновників, які ці хабарі отримують. Той же самий новий закон, який набуде чинності з 1 січня 2019 року, забороняє експортувати дрова для того, щоб легше було зупинити широкомасштабні порушення законодавства стосовно заборони експорту колод, задокументованого в цьому звіті. Це ускладнить обхід заборони, але існують інші можливості для махінацій, які, швидше за все, будуть використані в даному випадку.

Хоча, безумовно, потрібно вживати додаткові заходи та обговорювати точні детальні кроки, які необхідно здійснити українському уряду з метою зменшення випадків корупції в лісгосподарстві, і це поза рамками цього звіту. У центрі уваги цього звіту - роль, яку відіграє ЄС. І що є певним – це те, що боротьба України проти корупції в лісгосподарстві не відбувається у вакуумі. Чи буде ця боротьба успішною, значною мірою залежить від того, чи найбільший ринок експорту деревини з України залишиться відкритим для деревини із незаконним та корумпованим походженням.

Очевидною вихідною точкою для дій в ЄС є компанії, які імпортують та обробляють українську деревину, особливо багатонаціональні гіганти, згадані у цьому звіті. Ці компанії повинні застосовувати більш суттєвий та активний підхід для того, щоб достеменно знати, що українська деревина, яку вони закуповують, є чистою. Ці міри мають включати щось більше, ніж просто перевірку державних документів або віру обіцянкам від постачальників. Також не можна покладатися виключно на незалежну сертифікацію, здійснену Лісовою наглядовою радою (FSC). За даними українських експертів у сфері лісництва, сертифікація FSC допомогла покращити управління лісовим господарством в країні. Тому важливо продовжувати підтримувати FSC. Але, як показує цей звіт, його поточні системи та процедури не здатні повністю гарантувати легальність деревини та відсутність корумпованих схем. І якщо FSC планує продовжувати свою діяльність в Україні та бути корисним покупцям за

кордоном, то має ретельно переглянути системи та процедури своєї роботи.

Спочатку треба розширити рамки нових перевірок стосовно законності, включених до стандарту "Контрольований ліс", і довести їх до основного стандарту лісового господарства; також треба вимагати від аудиторів активно використовувати українські ЗМІ та судові документи й виключити сертифікацію тих постачальників, щодо яких велися офіційні розслідування за серйозні правопорушення, пов'язані з торгівлею лісом, або яких було визнано винними у таких злочинах. FSC також має переглянути свої погляди на те, як вирішувати складні проблеми, які виникають під час сертифікації лісу в країнах з високим рівнем корупції.

Влада в країнах, які отримують українську деревину, повинна вимагати відповідних дій від імпортерів. Чиновники ЄС у Брюсселі повинні переконатися, що саме так і відбувається.

Вимоги реформувати стандарти FSC, а також вживати певні заходи до великих компаній, які переробляють українську деревину, повинні надходити від роздрібних торговців, які продають свою продукцію. Найважливіші торговельні мережі, такі як Ikea, повинні негайно вжити заходів для розслідування своїх ланцюжків поставок продукції, виготовленої з української деревини, і вимагати більш суттєвих гарантій того, що будь-яка така деревина є законною та без корупції. Вони не можуть продовжувати покладатися лише на сертифікацію FSC для захисту своїх брендів.

Однак дії великих закупівельних компаній стосовно питань законності імпортованої деревини не повинні бути добровільними. ЄС визнає це, тому прийняв закон про заборону імпорту нелегальної деревини та обов'язковий контроль за виконанням закону. Але для України цей закон не спрацює. Вина за це криється, в основному, в національних органах влади окремих країн ЄС, на які покладено завдання впровадити та забезпечити виконання цього закону. І якщо треба припинити надходження

підозрілої деревини в Європу з України, то влада, особливо таких країн як Румунія, Польща, Угорщина, Австрія та Німеччина, має відіграти вирішальну роль. Вона повинна вимагати більш ретельної перевірки імпортерами джерел надходження цієї деревини. Якщо ці національні органи влади не діятимуть, то обов'язок установ ЄС у Брюсселі - примусити їх роботи це. Європейські чиновники, які працюють саме над питаннями законності постачання деревини, вживають певні заходи стосовно України, однак об'єм цих заходів має бути збільшено. Особливі формальні вказівки мають бути включені, зокрема, стосовно України, а також вирішення питань корупції в цілому. Якщо додаткова допомога та вказівки, надані національним органам влади, не спрацюють, може з'явитися потреба у більш суттєвих кроках.

Дії на рівні ЄС також повинні виходити за вузькі рамки обмежень тих, хто працює над впровадженням положень EUTR. Європейська Комісія значно підтримує спроби реформування системи управління лісовим господарством в Україні, але ці зусилля підриває нездатність ефективно впроваджувати положення EUTR, і багато сил було витрачено марно на спроби змусити Україну відкликати свою заборону на експорт колод. Найвищі посадові особи в Комісії повинні забезпечити найбільшу політичну та фінансову підтримку, щоб забезпечити покращення впровадження положень EUTR, а зусилля Комісії, які в даний час витрачаються щодо заборони експорту колод, замість того, щоб посилити підтримку української реформи управління лісами, має бути переорієнтовано в цьому напрямку. Щоб великі фірми не могли обійти заборони завдяки використанню посередників, Комісія також повинна розглянути питання про внесення змін до положень EUTR, щоб покласти відповідальність також на продавців та роздрібних постачальників. Увага ЄС та органів влади держав-членів ЄС не повинна обмежуватися лише тими, хто несе відповідальність за питання лісгосподарства. Використання підставних фірм, секретних юрисдикцій, а також можливе залучення фірм ЄС у корупцію в Україні повинні бути в центрі уваги органів влади, відповідальних за дотримання законодавства з питань відмивання грошей та боротьби з хабарництвом.

Хорообрі активісти та чиновники борються з корупцією в лісовому секторі в Україні. Але їм потрібна допомога. Компанії та чиновники в ЄС повинні відповісти на їхні заклики та підтримати їх.

- 1 The Economist, 'Ukraine is struggling with corruption, sometimes successfully', 25th May 2017, <https://www.economist.com/europe/2017/05/25/ukraine-is-struggling-with-corruption-sometimes-successfully>
- 2 Reuters, 'Topped 'mafia' president cost Ukraine up to \$100 billion, prosecutor says', 30th April 2004, <https://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-yanukovich/toppled-mafia-president-cost-ukraine-up-to-100-billion-prosecutor-says-idUSBREA3TK820140430>
- 3 OECD, Anti-Corruption Reforms in Ukraine: Round 3 Monitoring of the Istanbul Anti-Corruption Action Plan, 24th March 2015, <https://www.oecd.org/corruption/acn/Ukraine-Round-3-Monitoring-Report-ENG.pdf>
- 4 Kyiv Post, 'Top officials stealing from nation at war?', 13th October 2017, https://www.kyivpost.com/ukraine-politics/top-officials-stealing-nation-war.html?utm_content=buffer9b897&utm_medium=social&utm_source=twitter.com&utm_campaign=buffer
- 5 Transparency International, Corruption Perceptions Index 2016
- 6 American Chamber of Commerce in Ukraine, Corruption Perception Survey 2015, <http://www.chamber.ua/Content/Documents/-436507952Corruption-perception-survey-report-ENG.pdf>
- 7 Chatham House Ukraine Forum, 'Ukraine's transformation: Assessments and solutions', 5th July 2017, London. Statement by the Managing Director for Eastern Europe and the Caucasus for the European Bank for Reconstruction and Development
- 8 OECD, Anti-Corruption Reforms in Ukraine: Round 3 Monitoring of the Istanbul Anti-Corruption Action Plan, 24th March 2015, <https://www.oecd.org/corruption/acn/Ukraine-Round-3-Monitoring-Report-ENG.pdf>
- 9 See for example Atlantic Council, 'What Ukraine's Anticorruption Warriors Forget, And Why It May Weaken the State', June 2018 and Kyiv Post, 'NABU's future uncertain amid Kholodnytsky scandal', 6th April 2018.
- 10 New York Times, 'Schooled in Scandal: What makes Ukraine a hotbed of intrigue', 7th October 2017, <https://www.nytimes.com/2017/10/07/world/europe/ukraine-russia-manafort-corruption.html>
- 11 Interpol, 'Forestry crime in Ukraine – A threat and risk assessment', 31st December 2016
- 12 Lopatin, E. et al., 'Atlas of the forest sector in Ukraine with the focus on wood fuels', Working Papers of the Finnish Forest Research Institute, 2011, <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2011/mwp211.pdf>
- 13 As of 2004. Zibtsev, S. and Tarasenko, V., Ukraine Country Report, Trends in Forest Use and Conservation - Policy Options for Action, FAO, 2004, <http://www.fao.org/docrep/MEETING/007/AD744E/AD744E14.htm>
- 14 Pavelko and Skrylnikov, 'Illegal logging in Ukraine: A fact-finding study', Regional Environment Centre Grey Paper, June 2010, http://www.envsec.org/publications/fact_finding_study_illegal_logging_eng_feb_11.pdf
- 15 Government of the Republic of Ukraine, Global Environmental Facility and UNDP, Strengthening Governance and Financial Sustainability of the National Protected Area System in Ukraine, 2008, https://info.undp.org/docs/pdc/Documents/UKR/00048804_Project_Document.pdf
- 16 Webster R, Holt S, Avis C (eds) (2001) The status of the Carpathians. A report developed as a part of the Carpathian Ecoregion initiative. WWF, Vienna
- 17 Regional Environmental Centre and EURAC, Handbook on the Carpathian Convention, The Regional Environmental Centre for Central and Eastern Europe, 2007, http://www.carpathianconvention.org/tl_files/carpathiancon/Downloads/04%20Publications%20-%20Press%20-%20Gallery/Documents%20and%20Publications/4.1.2.8%20Carpathian%20Handbook.pdf
- 18 CCIBIS, Heritage in the Carpathians, 2014. Available: <http://www.ccibis.org/carpathian-values/82-heritage-in-the-natural-environment>.
- 19 Regional Environmental Centre and EURAC, 2007, op cit.
- 20 Ibid.
- 21 Maran, T., et al., 2010. Mustela lutreola. The IUCN Red List of Threatened Species 2010: e.T14018A4381596. <http://www.iucnredlist.org/details/14018/3>
- 22 BirdLife International. 2017. Aquila heliaca (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22696048A117070289, <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-3.RLTS.T22696048A117070289.en>
- 23 Calculated from areas in hectares listed for all individual sites listed by UNESCO at https://whc.unesco.org/en/list/1133/multiple=1&unique_number=2152, as of July 2018
- 24 Alina Yakymchuk, Taras Mykytyn and Andriy Valyukh (2017). Management of the nature conservation areas of Ukraine's Polissya region based on the international experience. Problems and Perspectives in Management (open-access), 15(1-1), 183-190, https://businessperspectives.org/images/pdf/applications/publishing/templates/article/assets/8702/PPM_2017_01cont_Yakymchuk.pdf
- 25 UNESCO, West Polesie Transboundary Biosphere Reserve, September 2012, <http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/environment/ecological-sciences/biosphere-reserves/europe-north-america/belaruspolandukraine/west-polesie-transboundary-biosphere-reserve/>
- 26 Ibid.
- 27 Breymer and Noble, Biodiversity Conservation in Transboundary Protected Areas, National Research Council 1996
- 28 See for example distribution map at Mech, L.D. & Boitani, L. (IUCN SSC Wolf Specialist Group). 2010. Canis lupus. The IUCN Red List of Threatened Species 2010: e.T3746A10049204. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2010-4.RLTS.T3746A10049204.en>.
- 29 Breitenmoser, U., et al., Action Plan for the conservation of the Eurasian Lynx (Lynx lynx) in Europe, Figure 2
- 30 Kora/LCIE, 2007, 'Distribution of the Brown Bear in Europe', shows small populations in Ukraine's Polissya - http://www.kora.ch/uploads/pics/344_Monitoring_Baer_Europa_2007_Sp-ois_gr_01.jpg
- 31 See for example National Geographic, 'The dramatic impact of illegal amber mining in Ukraine's wild west', January 2017, at <https://news.nationalgeographic.com/2017/01/illegal-amber-mining-ukraine/>
- 32 UNECE and OSCE, Transboundary Diagnostic Study for the Dniester River Basin, OSCE/UNECE Project: Transboundary Co-operation and Sustainable Management of the Dniester River, November 2005, <https://www.osce.org/eea/38320?download=true>
- 33 Ibid.
- 34 Ibid.
- 35 Breitenmoser, U., et al., 2015. Lynx lynx (errata version published in 2017). The IUCN Red List of Threatened Species 2015: e.T12519A121707666, <http://www.iucnredlist.org/details/12519/0>
- 36 United Nations Environment Programme, 'Combating wildlife and forest crime in the Danube-Carpathian region', 2017, https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/22225/Combating_WildlifeCrime_Danube.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- 37 WWF, 'Moratorium on logging in Carpathian old-growth forests of Ukraine', 22nd January 2018, <http://wwf.panda.org/?321210/Moratorium-on-logging-in-Carpathian-old-growth-forests-of-Ukraine>
- 38 Zibtsev, S. and Tarasenko, V., 2004. Ukraine Country Report, in: FAO/Czech Republic Forestry Policy Workshop; Trends in Forest Use and Conservation - Policy Options for Action, 21 – 26 March 2004, <http://www.fao.org/docrep/MEETING/007/AD744E/AD744E14.htm>
- 39 World Bank/Profor, Ukraine Forestry Sector Note, March 2006, https://www.profor.info/sites/profor.info/files/UkraineForestSectorNote2006_0.pdf
- 40 UN COMTRADE export data for for 2017 total exports of HS44 (timber), HS47 (pulp), HS48 (paper) and wood furniture (HS940169, 940330, 940340, 940350, 940360)
- 41 Regional Environment Center, 'Illegal Logging in Ukraine: Fact-funding Study', June 2010
- 42 Better Regulation Delivery Office, 'Green Book', Timber Market Regulation, March 2017 - <https://regulation.gov.ua/book/17-reguluvanna-rinku-derevini>
- 43 Interpol, 2016, op cit.
- 44 Better Regulation Delivery Office, 'Green Book', Timber Market Regulation, March 2017 - <https://regulation.gov.ua/book/17-reguluvanna-rinku-derevini>
- 45 Ibid.
- 46 Zibtsev, S. and Tarasenko, V., 2004. Ukraine Country Report, in: FAO/Czech Republic Forestry Policy Workshop; Trends in Forest Use and Conservation - Policy Options for Action, 21 – 26 March 2004, <http://www.fao.org/tempref/docrep/fao/006/AD744E/AD744E13.pdf>
- 47 Interpol, 2016, op cit.
- 48 According to interviews by Earthsight with Ukrainian forestry experts, 2017
- 49 Ibid.
- 50 Forest Stewardship Council, FSC National Risk Assessment of Controlled Wood for Ukraine, 2017, <https://ua.fsc.org/preview.fsc-national-risk-assessment-of-controlled-wood-for-ukraine.a-367.pdf>
- 51 Ukrstat, Main indicators of the forestry management (1990-2017), https://ukrstat.org/en/operativ/operativ2014/sg/lis/lis_e/lgd2016_e.htm
- 52 UN COMTRADE, 2017
- 53 Verkhovna Rada of Ukraine, Про внесення змін до Закону України "Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів [...] Верховна Рада України; Закон від 09.04.2015 325-VIII", 2015, <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/325-19>
- 54 Ibid.
- 55 EXPLANATORY NOTE to the Bill "On Amendments to the Law of Ukraine" On peculiarities of state regulation of business entities associated with the sale and export of timber "(on the moratorium on the export of timber in forest technology and law form)"
- 56 GOV.UA, 'Держлісагентство унеможливило експорт ділової деревини під виглядом дров', January 12, 2017, <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/249651370>
- 57 U4 Brief, 'Corruption in natural resource management – an introduction', February 2008, <https://www.u4.no/publications/corruption-in-natural-resource-management-an-introduction.pdf>
- 58 See for example; Global Witness, 'Jade and the Generals', May 2017, <https://www.globalwitness.org/en/campaigns/myanmar/jade-and-generals/>; Global Witness, 'Blood Timber', July 2015, <https://www.globalwitness.org/en-gb/campaigns/forests/bloodtimber/>; and 'UNEP marks International Day for Preventing the Exploitation of the Environment in War and Armed Conflict', UNEP Press release, 6th November 2015, <https://www.unenvironment.org/news-and-stories/press-release/unep-marks-international-day-preventing-exploitation-environment-war>
- 59 UNDP/UNODC factsheet, 'Corruption and development', undated, http://www.anticorruptionday.org/documents/actagainstcorruption/print/materials2016/corr16_fs_DEVELOPMENT_en_PRINT.pdf
- 60 U4 2008, op cit.
- 61 Ibid.
- 62 GAN Business Anti-Corruption Portal, Ukraine Corruption Report, Last Updated August 2017, <https://www.business-anti-corruption.com/country-profiles/ukraine/>
- 63 Official SAFR figures as supplied to Earthsight by local Ukrainian forest experts
- 64 World Bank/Profor, Ukraine Forestry Sector Note, March 2006, https://www.profor.info/sites/profor.info/files/UkraineForestSectorNote2006_0.pdf
- 65 Lawson, S. & MacFaul, L., Illegal logging and related trade: indicators of the global response, Chatham House, 2010
- 66 State Audit Service figures for January-May 2017, received by Earthsight in October 2017
- 67 Ibid.
- 68 Based on Earthsight analysis of court documents relating to a wide range of relevant cases, 2015-2017
- 69 General Prosecutors Office release, 2016, http://www.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_t=rec&id=192803
- 70 Ibid.
- 71 Figures released by Zakarpattia RFMB in response to Freedom of Information request by Earthsight, 2017
- 72 Better Regulation Delivery Office (BRDO), 'Green Book', Timber Market Regulation', March 2017 - <https://regulation.gov.ua/book/17-reguluvanna-rinku-derevini>
- 73 'BRDO: The budget of Ukraine loses 200 million hryvnas annually because of illegal sawmills', Better Regulation Delivery Office press release, 27th Jun 2017, <http://en.brdo.com.ua/main/brdo-budget-ukraine-loses-200-million-hryvnas-annually-illegal-sawmills/>
- 74 World Bank/Profor, Ukraine Forestry Sector Note, March 2006, https://www.profor.info/sites/profor.info/files/UkraineForestSectorNote2006_0.pdf
- 75 Release by General Prosecutors Office, 26th May 2016 - http://www.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_t=rec&id=192803
- 76 Interpol, 2016, op cit.
- 77 Ibid., page 15
- 78 Based on Earthsight analysis of court documents relating to a wide range of relevant cases, 2015-2017
- 79 Better Regulation Delivery Office, 'Green Book', Timber Market Regulation, March 2017 - <https://regulation.gov.ua/book/17-reguluvanna-rinku-derevini>
- 80 Ibid.
- 81 Ibid.
- 82 Ibid.
- 83 Ibid.

- 84 Interpol, 2016, op cit.
- 85 Ibid.
- 86 Ibid.
- 87 Official SAFR figures as supplied to Earthsight by local Ukrainian forest experts
- 88 Ibid.
- 89 Ukrstat, Main indicators of the forestry management (1990-2017), https://ukrstat.org/en/operativ/operativ2014/sg/lis/lis_e/ldg2016_e.htm
- 90 Interpol, 2016, op cit., pages 17 and 9
- 91 Ibid., page 17
- 92 Ibid. page 9
- 93 Kyiv Ecological and Cultural Center, 'Массовые нарушения закона при организации санитарных рубок в объектах ПЗФ', 30th September 2015, <http://ecoethics.ru/massovyye-narusheniya-zakona-pri-organizatsii-sanitarnyih-rubok-v-obektah-pzf/>
- 94 Ibid.
- 95 Ibid.
- 96 New York Times, 'Chernobyl's Silent Exclusion Zone (Except for the Logging)', April 23rd 2016 - <https://www.nytimes.com/2016/04/24/world/europe/chernobyls-silent-exclusion-zone-except-for-the-logging.html>
- 97 Interpol, 2016, op cit., page 9
- 98 Ukraine's State agency of Forest Resources, October 2016: http://oklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=172449&cat_id=32888
- 99 WWF Germany, 'Selective Field Assessment of Sanitary Logging Sites in Ukrainian Carpathians', forthcoming
- 100 Ibid.
- 101 Ibid.
- 102 Including, for example, those relating to Vynograd (Case number 42017071060000008, 18th February 2017) and Berehevo (Lisportal, 'Берегівський лісопс відшкодував заподіяні лісам збитки', 4th February 2017 - <http://www.lesovod.org.ua/node/32434>) SFEs and Carpathian Military Forestry (Case number 42016090780000080, 15th November 2016).
- 103 Interpol, 2016, op cit. page 17
- 104 WWF Germany, 'Selective Field Assessment of Sanitary Logging Sites in Ukrainian Carpathians', forthcoming
- 105 WWF Germany, 'Selective Field Assessment of Deforestation in the Ukrainian Carpathians', forthcoming
- 106 Earthsight interview with logging contractor, May 2017
- 107 National Geographic, 'The Dramatic Impact of Illegal Amber Mining in Ukraine's Wild West', 31st January 2017 - <https://news.nationalgeographic.com/2017/01/illegal-amber-mining-ukraine/>
- 108 Earthsight analysis of official data
- 109 Pravda, 'Ліс рубають – бакси летять... і арешти всіх директорів лісопсів Рівненської області', 5th March 2017 - <http://blogs.pravda.com.ua/authors/bbavakov/58bc04ca772c1/>
- 110 Chernivtsi Promin, 'Головного лісника Буковини затримали під час спроби підкупу посадовця поліції', 9th October 2017 - <http://promin.cv.ua/2017/10/09/golovnoho-lisivnyka-bukovyny-zatrymaly-pid-chas-sproby-pidkupu-posadovtsia-politsii.html>
- 111 Criminal case No. 4201714040000093
- 112 Ibid.
- 113 Ukrainian Regulation 42, 'Щодо вдосконалення механізмів продажу необробленої деревини', 2007 - <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0164-07>
- 114 Ibid.
- 115 Interpol, 2016, op cit.
- 116 Based on an analysis of court records relating to illegal logging by Earthsight in 2017 and 2018
- 117 Earthsight interview with MP Ostar Yednak, September 2017
- 118 Earthsight interview with MP Ostar Yednak, September 2017
- 119 Earthsight interview with forester from a Zakarpattia SFE, November 2017
- 120 Interview with a local contractor in Ivano Frankivsk in May 2017
- 121 See for example media report: Ракурс, 'Обсяги незаконної вирубки лісу залишилися такими ж, як за Януковича', 24th March 2015, <http://ua.racurs.ua/792-nezakonna-vyrubka-lisu-jak-za-yanukovycha>
- 122 Figures released by State Audit Service of Ukraine regarding audits of SFEs during the first five months of 2017.
- 123 Based on an analysis of court records relating to illegal logging by Earthsight in 2017 and 2018
- 124 Popkov, 2016, op cit.
- 125 Lisportal, 'Суд дозволив арештувати гроші "лісника Януковича" у швейцарському банку', 8th February 2017, <https://www.lisportal.org.ua/32498/>. Figures cited are US\$12.8 million and €24.5 million; USD figure converted to € by Earthsight using interbank rates from the relevant time period.
- 126 Ukpnews24, 'Interpol removed from the wanted list eks-the head goslesagentstva', November 21 2017, <https://ukropnews24.com/media-interpol-removed-from-the-wanted-list-eks-the-head-goslesagentstva/>
- 127 Popkov, 2016, op cit.
- 128 Ibid.
- 129 Ibid.
- 130 Ibid.
- 131 Ibid.
- 132 Earthsight Interview with Ukrainian MP Ostar Yednak, 2017
- 133 Народний контроль, 'НАРОДНІ ДЕПУТАТИ ВИМАГАЮТЬ ЗВІЛЬНИТИ ГОЛОВУ ДЕРЖЛИСАГЕНТСТВА ЗА ПРОВАЛ РЕФОРМ І КОРУПЦІЮ', November 13th 2015 - <http://Nkontrol.org.ua/Narodni-Deputati-Vimagayut-Zvilniti-Golovu-Derzhlisagentstva-Za-Proval-Reform-I-Korupciyu/>; Sensor.Net, 'Голова Держлісагентства Ковальчук Перед Звільненням Незаконно Призначив Директорів, - "Обозревателі"', 14th May 2016, http://Lesovod.blogspot.Co.Uk/2016/05/Blog-Post_166.html
- 134 Popkov, 2016, op cit.
- 135 Ibid.
- 136 Based on an analysis of documents and email exchanges obtained by Earthsight in 2017
- 137 Earthsight interview, May 2017
- 138 Blog by MP Ostar Yednak on Sensor.net, 'Лісові радники чи решалови?' 13th September 2016 - https://sensor.net.ua/blogs/1102962/sov_radniki_chi_rshalovi
- 139 Interviews by Earthsight with Ukrainian forestry experts, including NGOs and legislators, 2016-2017
- 140 Cases No. 4201606000000069 dd. 02.09.2016 and No. 3201606000000042 of 02/09/2016
- 141 Earthsight interview with a forester, whose name will not be disclosed to protect his safety. October 2017
- 142 Chas.cv, 'Як заяви про порушення щодо журналістів в Чернівцях перетворюються на звернення', 6th June 2017 - <http://www.chas.cv.ua/39643-yak-zayavi-pro-porushennya-schodo-zhurnalstv-v-chernivciyah-peretvoryuyutsya-na-zvernennya.html>
- 143 Ibid.
- 144 WWF Ukraine, 19th July 2017, <https://www.facebook.com/wwfukraine/photos/a.185154568173383.41361.115298211825686/1521280094560817/?type=3&theater>
- 145 WWF Forest Watch Ukraine, 13th October - <https://www.facebook.com/groups/lisovavarta/permalink/1647335455299955/>
- 146 Bukkor, 'За втручання прокуратури НПП «Вишняцький» відшкодує державі збитки завдані незаконною рубкою дерев', 10th Feb 2017 - <http://bukkor.com.ua/?p=6039>
- 147 WWF, 'WWF staff attacked again while investigating illegal logging in Ukrainian Carpathians.' 3rd May 2018, http://wwf.panda.org/knowledge_hub/where_we_work/black_sea_basin/danube_carpathian/?327170/WWF-staff-attacked-again-while-investigating-illegal-logging-in-Ukrainian-Carpathians
- 148 Ukrainian Court records for 2015-2017 examined by Earthsight. See Case Study 1: Osuna Group for one example.
- 149 Transparency International UK and Bellingcat, 'Offshore in the UK', June 2017, <http://www.transparency.org.uk/publications/offshore-in-the-uk/#.WxqfT-4vwwk>
- 150 BBC News, 'Crackdown plan on Scottish limited partnerships', 29th April 2018, <http://www.bbc.co.uk/news/uk-scotland-scotland-business-43935839>
- 151 BBC News, 'Potters Bar, Ukraine's stolen billions and the Eurovision connection', 6th February 2018, <http://www.bbc.co.uk/news/uk-42950097>
- 152 BBC News, 'Crackdown plan on Scottish limited partnerships', 29th April 2018, <http://www.bbc.co.uk/news/uk-scotland-scotland-business-43935839>
- 153 One recent investigation by the BBC and Transparency International, for example, showed that funds from Ukraine's hosting of the Eurovision song contest in 2017 had been funnelled to Yanukovich cronies via a London-registered LLP, whose listed partners were opaque firms registered in the Caribbean island of Nevis. Over 100 other firms implicated in international money laundering schemes were found to be registered at the same London address, and were estimated to have laundered some \$1.7 billion (BBC News, 'Potters Bar, Ukraine's stolen billions and the Eurovision connection', 6th February 2018, <http://www.bbc.co.uk/news/uk-42950097>)
- 154 Kyiv Post, 'Many businesses win OK to bypass US sanctions', 15th April 2016, <https://www.pressreader.com/ukraine/kyiv-post/20160415/281736973620269>
- 155 Case number 42014000000000364
- 156 Ukrainian Customs records, January 2018, analysed by Earthsight
- 157 Ukrainian Customs records, August 2017 and January 2018, analysed by Earthsight
- 158 Osuna website, <http://osuna-group.com/>, accessed 1st July 2018
- 159 UN COMTRADE data supplied by Ukrainian Customs show total log (HS4403) exports in 2016 of just under 2,075,103 cubic metres.
- 160 UK Companies House records, accessed February 2018
- 161 Ukrainian Customs records, analysed by Earthsight
- 162 Popkov, 2016, op cit., pp. 21-27. The report refers to the shift in exports to UK-registered companies but does not identify those companies. Earthsight's analysis of Ukrainian Customs records confirms that the shipments concerned were nearly all handled by Osuna's two UK letterbox firms.
- 163 Case No. 32016060000000042 of 02/09/2016
- 164 Antac, Ukraine, 'Schemes against independence: 26 examples of systemic corruption in Ukraine', 5th September 2016 - <https://antac.org.ua/en/analytiks/schemes-against-independence-26-examples-of-systemic-corruption-in-ukraine-liga-net/>
- 165 Nepcon, FSC Chain of Custody Certification Report for GLD Trade Holding, Annual audit: 2018, 12th March 2018, Appendix E, <http://fsc.force.com/servelet/servelet.FileDownload?file=00Pf300000rDXV4EAO;Nepcon,FSCChainofCustodyCertificationReportforOsunaHoldingLLP,AnnualAudit:2018,12thMarch2018,AppendixE> <http://fsc.force.com/servelet/servelet.FileDownload?file=00Pf300000rDn47EAC>
- 166 Nepcon, FSC Chain of Custody Certification Report for GLD Trade Holding, Annual audit: 2018, 12th March 2018, <http://fsc.force.com/servelet/servelet.FileDownload?file=00Pf300000rDXV4EAO;Nepcon,FSCChainofCustodyCertificationReportforOsunaHoldingLLP,AnnualAudit:2018,12thMarch2018>, <http://fsc.force.com/servelet/servelet.FileDownload?file=00Pf300000rDn47EAC>
- 167 Ukrainian Customs records, August 2017 and January 2018, analysed by Earthsight
- 168 Ukrainian and Romanian Customs records, analysed by Earthsight
- 169 Popkov, 2016, op cit.
- 170 Lisportal, 'Чернігівские лесники спасаются от поборов и коррупции увольнением', 6th March 2017 - <https://www.lisportal.org.ua/32759/>
- 171 Kyiv Post, 'How can Ukraine fix its customs service?' 3rd October 2016 - <https://www.kyivpost.com/business/can-ukraine-fix-customs-service.html>
- 172 20minut, 'Екологічна інспекція: майже щодня ми виявляємо автомобіль з лісопродукцією без документів Посилання на джерело', 26th May 2015 - <https://zt.20minut.ua/Groshi/ekologichna-inspektsiya-mayzhe-schodnya-mi-viyavlyayemo-avtomobil-z-lis-10448240.html>
- 173 Econews, 'Львівська прокуратура затримала організатора незаконного експорту лісу в ЄС', 8th August 2016 - http://econews.bei.org.ua/2016/08/blog-post_91.html
- 174 Bukkor, 'На Буковині СБУ затримала вантажик, в якій незаконно перевозили кодеревіну', 17th December 2016 - <http://bukkor.com.ua/?p=5750>
- 175 See Case Study 4, for example.
- 176 Uzhgorod.net, 'Через закарпатську митницю до Європи ПІром не доїхали ні палети, ні цигарки', 13th February 2017: <http://uzhgorod.net.ua/news/106369>
- 177 Criminal case No. 12016260000000314, 19th May 2016
- 178 Prosecutor General's Office of Ukraine, 'Інформація щодо незаконної порубки лісу та видобування корисних копалин', 20th September 2016 - https://www.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_t-recid=192803
- 179 Kyiv Post, 'Corruption fuels illegal logging, destroying Ukraine's forestland', 6th October 2016 - <https://www.kyivpost.com/business/corruption-fuels-illegal-logging-destroying-ukraines-forestland.html>
- 180 Kyiv Post, 'How can Ukraine fix its customs service?' 3rd October 2016 - <https://www.kyivpost.com/business/can-ukraine-fix-customs-service.html>
- 181 Earthsight interview with a source from the Ukrainian Customs Department, 2017.
- 182 Ibid.
- 183 Better Regulation Delivery Office, 'Green Book', Timber Market Regulation, March 2017 - <https://regulation.gov.ua/book/17-reguluvanna-rinku-derevini>

- 184 Earthsight interview with a source from the Ukrainian Customs Department, 2017
- 185 Interpol, 2016, op cit., page14
- 186 Lesovod, 'В Одеській області не дали вивезти до Румунії деревину на понад 1 мільйон', 24th January 2017 - <https://www.lisportal.org.ua/32267/>
- 187 Criminal case No. 1201626000000314, 19th May 2016
- 188 On Amendments to the Law of Ukraine "On the Peculiarities of State Regulation of Activity of Entities [...] The Verkhovna Rada of Ukraine; Law dated 09.04.2015 No 325-VIII, <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/325-19>
- 189 Kyiv Post, 'Corruption fuels illegal logging, destroying Ukraine's forestland', 6th October 2016 - <https://www.kyivpost.com/business/corruption-fuels-illegal-logging-destroying-ukraines-forestland.html>
- 190 Numerous court records - Case number 461/3620/17; Case 461/3821/17; <http://reyestr.court.gov.ua/Review/61935964>; <http://reyestr.court.gov.ua/Review/56179638>; <http://reyestr.court.gov.ua/Review/62252997>; <http://reyestr.court.gov.ua/Review/66685569>; <http://reyestr.court.gov.ua/Review/62284701>; <http://reyestr.court.gov.ua/Review/60776546>
- 191 Official site of the Slavskoe Forestry State Enterprise, 'На Львівщині арештували майно чиновника лісгоспу, який експортував колоди під виглядом дров', 9th August 2017 - <http://www.slavsklis.com.ua/index.php/79-novyny/291-na-lvivshchyni-areshtuvaly-maino-chynovnyka-lishospu-iakyi-eksportuvav-kolody-pid-vyhlidom-drov>
- 192 Ibid.
- 193 The State Fiscal Service of Ukraine, 'Микола Салагор: про стан справ із експортом лісоматеріалів через українсько-румунський кордон', 2017 - <http://cv.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/print-237901.html>
- 194 Molbuk.ua, 'На експорт пропускаямо лише дрова паливні, - митниця Буковини', 1st March 2017 - https://molbuk.ua/chernovtsy_news/123321-na-eksport-propuskayemo-lyshe-drova-palynny-mytynsya-bukovyny.html
- 195 Kordon, 'Кругляк з волинськими ціпами виявили поблизу румунського кордону', 6th December 2016 - <http://kordon.in.ua/news/kruhlyak-z-volynskymy-chipamy-vnyavly-poblyzu-rumunskoho-kordonu-foto-34747/>
- 196 UN COMTRADE data for Ukraine exports of timber and timber products (HS44), 2017, by US\$ value.
- 197 Eurostat import data, by weight.
- 198 Eurostat import data for timber, pulp, paper and wood furniture, by € value.
- 199 Eurostat data, by weight, including logs (HS4403) and fuelwood logs (HS440110)
- 200 Eurostat import data for timber, pulp, paper and wood furniture, by € value, 2016
- 201 The largest processors of Ukrainian wood in the EU include all three of the world's largest producers of chipboard, which is used for most flat-packed furniture.
- 202 Other primary processors of Ukrainian wood in the EU include pulp and paper factories of Mondi and International Paper, two of the world's largest paper companies (see Chapter 3 text).
- 203 Until the log export ban of 2015, another significant EU consumer of Ukrainian wood was Lenzing, one of the world's largest producers of viscose fibre, which is widely used in clothing manufacture.
- 204 For example, one of the largest EU processors of Ukrainian wood in recent years has been Holzindustrie Schweighofer (see text of Chapter 3). Schweighofer produces electricity from wood waste for distribution to the grid in Romania, and some of its largest EU customers are energy companies in places like Austria, which distribute wood pellets (EIA, Stealing the Last Forest, 2015, <https://www.illegal-logging.info/sites/files/chlogging/EIA%20%282015%29%20Romania%20Report.pdf>)
- 205 Swiss-Krono, Egger, Schweighofer and Kronospan. Source: Ukrainian Customs export records, analysed by Earthsight.
- 206 Trend Austria, 'Gerald Schweighofer - der stahlharte Holzbaron', 2017 - <https://www.trend.at/wirtschaft/gerald-schweighofer-holzbaron-8347760>
- 207 'History of the Schweighofer Group', <https://www.schweighofer.at/en/company/chronicle.html>, accessed 24th May 2018
- 208 EIA, Stealing the Last Forest, 2015, <https://www.illegal-logging.info/sites/files/chlogging/EIA%20%282015%29%20Romania%20Report.pdf>
- 209 Ukrainian Customs export data, analysed by Earthsight
- 210 Wood-based panels are sheet materials that contain a significant amount of wood in the form of strips, veneers, chips, strands or fibres. Types include plywood (made from veneer sheets), particleboard/chipboard (made from small wood chips), fibreboard (such as medium density fibreboard of MDF, made from wood fibres, and oriented strand board (OSB, made from large chips of wood)
- 211 Sonae Industria Investor Presentation, February 2016 - http://www.sonaeindustria.com/file_bank/investor_presentations/2016-02_SIND_investor%20presentation_FINAL.pdf
- 212 Linksruckzuck KPO, 'Die reichsten Österreicher innen', 2nd July 2017, <http://oee.kpoe.at/article.php/2006051209274686>
- 213 Ukrainian Customs records for January 2018, analysed by Earthsight
- 214 Sonae Industria, 2016, op cit.
- 215 Linksruckzuck KPO, 'Die reichsten Österreicher innen', 2nd July 2017, <http://oee.kpoe.at/article.php/2006051209274686>; 'Die Späne fliegen', 10th Jan 2014, http://taskforceholz.ch/fileadmin/user_upload/Dokumente/Info_und_Medien/Pressespiegel/140110_Bilanz_11518455.pdf
- 216 Swiss Krono, http://www.swisskrono.ua/?page_id=6&lang=en, accessed 23rd May 2018
- 217 Ukrainian Customs export records for HS4410 for January 2018, analysed by Earthsight
- 218 Swiss Krono, 'Inauguration of the New SWISS KRONO Plant in Hungary', 20th October 2016, <http://www.swisskrono.hu/Artikel-Press/Eroeffnung-des-neuen-SWISS-KRONO-Standortes-in-Ungarn-1116223341.html>
- 219 Sonae Industria, 2016, op cit.
- 220 Ukrainian Customs records for February-August 2017 and January 2018, analysed by Earthsight
- 221 Woodbizforum, 'Kronospan may acquire an MDF plant in Ukraine', 26th May 2017, <https://www.woodbizforum.com/kronospan-may-acquire-an-mdf-plant-in-ukraine/>
- 222 ZF English, 'Egger to export 60% of Radauti output', 15th Feb 2007, <http://www.zf.ro/zf-english/egger-to-export-60-of-radauti-output-3044926>
- 223 European Bank for Reconstruction and Development, Kronospan UA modernisation, 2015, <http://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/kronospan-ua-modernisation.html>
- 224 HIPA, 'Swiss wood company to use latest technologies in Vasarosnameny', 9th Nov 2016, <https://hipa.hu/swiss-wood-company-to-use-the-latest-technologies-in-vasarosnameny>
- 225 Greenpeace, Partners in Crime, June 2003
- 226 Global Witness, 'Made in Vietnam-Cut in Cambodia - How the garden furniture trade is destroying rainforests', April 1999
- 227 Greenpeace, Partners in Mahogany Crime, October 2001
- 228 Terea et al, Evaluation of the EU FLEGT Action Plan, 2004-2014, Final Report Volume 1 (Main Report), 27th April 2016, <https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/report-flegt-evaluation.pdf>
- 229 Thomson Reuters Foundation News, 'Europe's trail-blazing tropical forest policy is working', 4th May 2016, <http://news.trust.org/item/20160504103033-5z16p/>
- 230 Regulation of the European Parliament and of the Council laying down the obligations of operators who place timber and timber products on the market, 20th Oct 2010 - <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32010R0995>
- 231 The EUTR also applies to timber harvested within the EU, in which case the firm 'placing the wood on the market' is the company which fells and first sells the timber to another EU company.
- 232 There are some circumstances in which wood from outside the EU could be imported and not 'placed on the EU market' (e.g. if goods are imported and kept in customs bond for onward shipment outside of the EU), but in almost all circumstances importing and placing on the market are synonymous.
- 233 The EUTR doesn't actually refer to importers, but 'operators', defined as companies placing timber on the EU market; this is because EUTR also applies to timber harvested within the EU. Where it applies to timber sourced from outside the EU, an 'operator' is effectively the same thing as an importer.
- 234 European Commission Notice of 12.2.2016: Guidance Document for the EU Timber Regulation, http://ec.europa.eu/environment/forests/pdf/eutr_guidance.zip
- 235 Ibid.
- 236 Terea et al, op. cit., Key message 3 & Recommendation 3, page 162
- 237 Ibid.
- 238 Ibid., page 99, Figure 13
- 239 IFForestry, 'Україна і Австрія підписали Меморандум про співпрацю у лісовій сфері', 20th October 2016, <http://www.ifforestry.gov.ua/novyny/item/370-ukraina-i-avstriya-pidpysaly-memorandum-pro-spiivpratsiu-u-lisovii-sferi>
- 240 Ref minutes of FLEGT/EUTR meetings in Brussels, 2016-2018
- 241 Minutes of FLEGT/EUTR meeting in Brussels Apr 2018
- 242 Kronospan, Egger and Swiss Krono are the three largest in terms of production capacity. Source: Sonae Industria Investor Presentation, February 2016, http://www.sonaeindustria.com/file_bank/investor_presentations/2016-02_SIND_investor%20presentation_FINAL.pdf
- 243 International Paper – see references in text
- 244 Schweighofer, which is second only to Stora Enso in Europe. Based on production capacity data and mill locations at the Sawmill Database, <https://www.sawmilldatabase.com/producttoplist.php>
- 245 Environmental Investigation Agency, 'Stealing the Last Forest', 2015, https://content.eia-global.org/assets/2015/10/Stealing_the_Last_Forest/EIA_2015_Report_Stealing_the_Last_Forest.pdf
- 246 Ibid.
- 247 Based on Earthsight analysis of EU customs records
- 248 Based on Ukrainian Customs data for September and October 2015, analysed by Earthsight
- 249 EIA, 'Saving Europe's last virgin forests', 2016, <https://eia-global.org/subinitiatives/romania>
- 250 Ibid.
- 251 FSC website, Holzindustrie Schweighofer case, <https://ic.fsc.org/en/what-is-fsc/what-we-do/dispute-resolution/current-cases/holzindustrie-schweighofer-hs>
- 252 For example Brico Depot Romania see Romania Insider, 'Brico Depot Romania stops buying timber from Holzindustrie Schweighofer', 10th March 2017, <https://www.romania-insider.com/brico-depot-romania-stops-buying-timber-holzindustrie-schweighofer/> and for Hornbach Germany see Romania Insider, 'Hornbach drops Austrian timber supplier after illegal logging scandal in Romania', 22nd December 2016, <https://www.romania-insider.com/hornbach-drops-austrian-timber-supplier-after-illegal-logging-scandal-in-romania/>
- 253 Slovakian company records (Ministry of Justice of the Slovak Republic, Business Register on Internet, UNILES, s.r.o., 2003, <http://www.orrs.sk/vypis.asp?lan=en&ID=87132&SID=2&P=1>) confirm that Uniles s.r.o. was majority (70 per cent) owned during the relevant period of February 2011-February 2014 by Austrian company SPB Beteiligungsverwaltung GmbH, which is in turn a 100%-owned subsidiary of the Schweighofer group. Between August 2015 and March 2018 the remaining shares were also held by the Schweighofer group, via wholly-owned subsidiary Cascade Empire Immobilien GmbH, which was sold to a Swedish firm in March 2018. For the full Schweighofer corporate structure as of October 2016, see the FSC Complaints Panel report: FSC, Recommendation to the FSC Board of Directors, Impartial Complaints Panel consisting of Leo van der Vlist, Heiko Liedeker & Berty van Hensbergen, 2016, <https://ic.fsc.org/file-download/public-version-of-the-complaints-panel-evaluation-report-oct-2016.6426.htm>
- 254 Lisportal, 'Суд дозволив арештувати гроші "лісника Януковича" у швейцарському банку', 8th February 2017, <https://www.lisportal.org.ua/32498/>, accessed 4th June 2018
- 255 Romanian Customs, import records for 2011-2013, obtained and analysed by Earthsight. Proportion in value terms; figure in Euros converted from Romanian lei at interbank rates for mid-way through the relevant period (31/12/2012)
- 256 Ukrainian Customs, export records for 2015, obtained and analysed by Earthsight
- 257 Letter from Peter Kajane, Director, Uniles s.r.o., to Earthsight, 12th June 2018
- 258 Environmental Investigation Agency, 'Stealing the Last Forest', 2015, https://content.eia-global.org/assets/2015/10/Stealing_the_Last_Forest/EIA_2015_Report_Stealing_the_Last_Forest.pdf, p27; ZF English, 'Egger to export 60% of Radauti output', 15th Feb 2007, <http://www.zf.ro/zf-english/egger-to-export-60-of-radauti-output-3044926>
- 259 Ukrainian Customs export records for January-December 2017, analysed by Earthsight
- 260 Criminal case No. 3201606000000042 dated 2nd September 2016
- 261 Ukrainian Customs export records, analysed by Earthsight
- 262 Zik News, 'Large-scale scheme of illegal wood export exposed in Lviv Oblast', 6th September 2017, <http://zik.ua/news/2016/09/06/na-lvivshchyni-vykrlyu-mashtabnu-shemu-eksportu-lisu-837892>, accessed 23rd October 2017
- 263 Zaxid.net, 'Lviv prosecutor's office detain the organizer of illegal export of forests to the EU', 5th August 2017, https://zaxid.net/lvivska-prokuratura_zatrimala_organizatora_nezakonnogo_eksportu_lisu_v_ues_n1399803, accessed 23rd October 2017
- 264 Court documents
- 265 Zik News, op. cit.
- 266 Email from JAF International Services Ges.m.b.H. to Earthsight, 28th February 2018

- 267 Email from JAF International Services Ges.m.b.H. to Earthsight, 25th May 2018
- 268 Galinfo, 'The prosecutor's office is investigating 8 forestry cases', 7th August 2017, http://galinfo.com.ua/news/prokuratura_rozslidue_8_provadzhen_u_sferi_lisovogo_gospodarstva_266449.html, accessed 23rd October 2017
- 269 Court documents, case number 12016140000000375
- 270 Court documents, case number 42017140000000106
- 271 Ibid.
- 272 Ukrainian Customs export records for February-August 2017 and January 2018, analysed by Earthsight
- 273 Ibid.
- 274 Al Jazeera, 'Inside Ukraine's 'amber mafia', 4th July 2016, <https://www.aljazeera.com/news/2016/07/ukraine-amber-mafia-160704101214561.html>
- 275 Criminal case number 42017180490000032. Also Implicated in the scandal are Volodimirets, Ostrozhskoe, Kostopil, Rivne, Sosnovskoe and Sarnensky SFEs. One of the two main accused, the head of the Rivne RFMB, was still in office at the time of writing
- 276 Criminal case number 12016180000000161, 26th August 2016. The SFEs named in the investigation are Vysotsky, Sarnensky, Rokytynivske and Volodimirets.
- 277 Ibid.
- 278 Ukrainian Customs records obtained by Earthsight
- 279 Nepcon, FSC Forest Management Certification, 3rd surveillance Report for: Rivne Regional Administration of Forest and Hunting Economy in Rivne region, Ukraine, August 2017, <http://fsc.force.com/servlet/servlet.FileDownload?file=00P300000u11dEAC>
- 280 Ukrainian Customs records obtained by Earthsight
- 281 Ibid.
- 282 Personal communications between Earthsight and Ukrainian forestry and anti-corruption activists, 2017
- 283 Organised Crime and Corruption Reporting Project, 'Clear Cut Crimes,' 20th September 2016, <https://www.occrp.org/en/investigations/5655-clear-cut-crimes>
- 284 The State Environmental Inspectorate in Chernivtsi Oblast, 'Проведено перевірку ДП «Берегометське лісомисливське господарство», undated, <http://chern-ecoinsp.gov.ua/news/125-new54>
- 285 Ukrainian Customs export records for February-August 2017 and January 2018, obtained and analysed by Earthsight
- 286 WWF Germany, 'Selective Field Assessment of Sanitary Logging Sites in Ukrainian Carpathians', forthcoming
- 287 Ukrainian Customs export records for February-August 2017 for products exported under HS Code 440110, analysed by Earthsight. The actual percentages being consumed by these five firms is likely higher, since an additional 19 per cent of overall exports and 3 per cent of corruption-linked SFE exports listed as the consignee a trading firm called Prolisok in Romania, which does not store or process timber itself and has been known in the past to procure timber for Romanian processing firms such as Egger and Schweighofer.
- 288 Letter from Silva Director Marek Glaz to Earthsight, 20th February 2018
- 289 Letter from Manuela Leitner, Head of Communications & Public Relations, Egger Group, to Earthsight, 28th March 2018
- 290 Letter from Frank Roth, Head of Corporate Communications, Swiss-Krono Tec GmbH, to Earthsight, 6th March 2018
- 291 Email from Patric Selin, Director of EMEA Fiber Supply, to Earthsight, 28th February 2018
- 292 Letter from Michael Proschek-Hauptmann, Head of Compliance and Sustainability, Holzindustrie Schweighofer, to Earthsight, 27th February 2018
- 293 Eurostat
- 294 Ibid.
- 295 Zakarpattia Regional Administration Press Release, 4th July 2016, <https://zakarpattya.net.ua/News/158004-U-Zakarpatskii-ODA-na-povidomlennia-Derzhlisahenstva-pro-milioni-zbytky-derzhavi-vidpasuvaly-zvorotnimy-zvnyu-vachenniamy>
- 296 Both the EU and Ukraine use the internationally agreed World Customs Organisation (WCO) Harmonised System customs codes, available at <https://unstats.un.org/unsd/tradekb/Knowledgebase/50018/Harmonized-Commodity-Description-and-Coding-Systems-HS>. The Ukrainian codes for both fuelwood logs (HS440110) and all other logs (HS4403) are contained in the The Verkhovna Rada of Ukraine; Law, Tariff from 19.09.2013 584-VII, Customs Tariff of Ukraine (Groups 01-72), <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/584%D0%B0-18/page40>. The definition given by WCO for HS440110 is 'Wood; for fuel, in logs, billets, twigs, faggots or similar forms' and for HS4403 is 'Wood in the rough, whether or not stripped of bark or sapwood, or roughly squared'
- 297 The State Fiscal Service of Ukraine, 'Микола Салагор: про стан справ із експортом лісоматеріалів через українсько-румунський кордон', undated, <http://cv.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/print-237901.html>
- 298 Popkov, 2016, op cit.
- 299 Ibid.
- 300 Personal communications between Earthsight and M.Popkov in 2017
- 301 Based on comparison of Ukraine export data (UN COMTRADE) and EU import data (Eurostat) for the years 2014 and 2017
- 302 Case 461/3821/17
- 303 Case 461/3821/17; Court cases: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/62252997> ; <http://reyestr.court.gov.ua/Review/66685569>
- 304 Website of Ukraine customs service in Chernivtsi, 'Three Bukovina forestry enterprises 'caught' mis-declaring exported wood', 14th June 2018, <http://cv.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/340597.html>
- 305 Based on analysis by Earthsight of Ukrainian customs records for January 2018, extrapolated to January-May 2018
- 306 Based on court documents obtained by Earthsight through Freedom of Information requests
- 307 Ibid.
- 308 Wood Source s.r.o. was legally established in 2013, but the company website describes itself as having existed since 2010, presumably under a different legal entity.
- 309 Wood Source Sro website, <http://www.wood-source.cz/en/>, accessed 20th October 2017
- 310 Bloomberg company overview for Mondi Steti, at <https://www.bloomberg.com/research/stocks/private/snapshot.asp?privcapId=5899017>; Mondi website: <https://www.mondigroup.com/en/about-mondi/where-we-operate/our-locations/europe/czech-republic/mondi-%C5%A1%C4%95%C3%AD/> both last accessed in July 2018
- 311 See Lenzing Biocel Paskov website: <http://www.biocel.cz/en/homepage2/> last accessed July 2018
- 312 Wood Source Sro website, <http://www.wood-source.cz/en/>, accessed 20th October 2017
- 313 Ibid.
- 314 Czech company records for Wood Source s.r.o. show that it was co-founded by Maxim Ditsky, Yevheniy Derevyanko and Dmitry Rebrov; in August 2013 a fourth man, Alexander Petukhov, also became a shareholder. All four men have remained shareholders since, with Ditsky taking a controlling stake of 51 per cent in June 2015. Ukrainian company records for Ukrliskompleks LLC (company code 38720529) show that it was founded in September 2013 and is 50:50 owned by Maxim Ditsky and Yevheniy Derevyanko. Ukrainian media articles regarding the April 2016 Chop seizure quote Derevyanko and describe him as the co-founder of Ukrliskompleks (Uzhgorod.net.ua, 27th April 2016 - <http://uzhgorod.net.ua/news/93652>). Ukrainian company records obtained by Earthsight confirm that Derevyanko is the founder and co-owner.
- 315 Case number 308/596/16-n
- 316 Interview with a Ukrainian forestry professional; and see for example pictures of consignment notes on the detained wagons taken by Ukrainian media in the immediate aftermath of the detention: Goloskarpat, April 20th 2016, https://goloskarpat.info/society/5717399140f49/?utm_content=0312
- 317 Case number 42016070000000083
- 318 Email from Herbert Grill, Director of Wood Procurement at Lenzing Aktiengesellschaft, Austria, to Sergij Uretij, Deputy Head of Zakarpattia Customs Offences resistance division, 22nd April 2017
- 319 Uzhgorod.net.ua, 'Фігуранти скандалу із вагонами контрабандного лісу озвучили свою офіційну позицію', 27th April 2016, <http://uzhgorod.net.ua/news/93652>
- 320 Czech company records show Derevyanko became the sole Director of WD Solutions on 31st Dec 2016
- 321 Ukrainian customs records, 2017, obtained and analysed by Earthsight
- 322 Email from Tanya Patterson of Mondi to Earthsight, 28th February 2018
- 323 Email from Tanya Patterson of Mondi to Earthsight, 10th January 2018
- 324 Lisportal, 'правовий аналіз конфлікту із затриманням вагонів із деревиною на закарпатській митниці у 2016 році (+ 4 таблиці із переліком судових справ)', 18th February 2018, <https://www.lisportal.org.ua/project-post/92046/>
- 325 Email from Andrea Promberger of Lenzing to Earthsight, 10th January 2018
- 326 Letter from Andrea Promberger of Lenzing to Earthsight, 28th February 2018
- 327 Ukrainian Customs data confirm that prior to the 2 metre length limit being introduced, most 'technological' fuelwood being imported by major EU buyers, including chipboard and pulp producers, was of longer lengths; some of these buyers also specify longer lengths in their timber procurement advertising. https://www.erdert.hu/ceginformacio/telephelyek/erdert_tuzser_zrt, accessed 5th June 2018
- 329 Based on Ukrainian Customs export data for September and October 2015, obtained and analysed by Earthsight
- 330 Based on Ukrainian Customs export data for August 2017, obtained and analysed by Earthsight
- 331 Response to Earthsight questionnaire on Ukrainian wood purchases, received by Earthsight from the General Manager of Erdert Tuzser, 28th February 2018
- 332 Based on Ukrainian Customs export data for 2017, analysed by Earthsight
- 333 Email response received by Earthsight from the General Manager of Erdert Tuzser, 28th February 2018
- 334 Ibid.
- 335 Eurostat
- 336 Swiss-Krono 'Inauguration of the New SWISS KRONO Plant in Hungary', 20th October 2016, <http://www.swisskrono.hu/Press-Articles/Inauguration-of-the-New-SWISS-KRONO-Plant-in-Hungary-0209355153.html>
- 337 Email exchange between Bogdan Bodis and Earthsight's undercover company, Dec 2017-Jan 2018
- 338 Communications received by Earthsight from Swiss-Krono's Head of Corporate Communications, 27th February and 6th March 2018
- 339 Bukóza Holding webpage, 2018, <http://www.bukoza.sk/en/about-us>
- 340 Ukrainian Customs export records for September and October 2015, obtained and analysed by Earthsight
- 341 Email, text and phone communications between Bukoza representative and Earthsight undercover investigator, December 2017-January 2018
- 342 France Info, "'Cash Investigation". 'Bois: la chaîne d'approvisionnement d'Ikea en Roumanie sent le soufre', 25th January 2017 - http://www.francetvinfo.fr/france/video-cash-investigation-bois-la-chaine-d-approvisionnement-d-ikea-en-roumanie-sent-le-soufre_2034815.html
- 343 Egger's sales to Ikea are confirmed in a company brochure: Egger Brochure 'Naturally Egger', undated, https://dreamfloor.hu/custom/dreamfloor/image/data/productproperty/letoltheto_katalogusok_anyagok/EGGER/4_Altalanos_informaciok/Kornyezetvedelem_es_fenntartathossag.pdf; Swiss-Krono is described as supplying Ikea in this profile on its boss Ines Kaindl: Bilanz, 'Die Späne fliegen', 10th Jan 2014, http://taskforceholz.ch/fileadmin/user_upload/Dokumente/Info_und_Medien/Pressespiegel/140110_Bilanz_11518455.pdf
- 344 Survey of Wickes and Homebase branches by Earthsight, March 2018 identified both Egger and Kronospan products on sale in both. Kronospan flooring available on the B&Q website, https://www.diy.com/kronospan/_/N-1z0ukc, accessed 12th June 2018
- 345 Egger laminate flooring products were available on Hagebau's website, <https://www.hagebau.de/search/?q=Egger&sc=&>, accessed 24th May 2018
- 346 Egger laminate flooring products were available on Obi's website, <https://www.obi.de/search/egger/?isi=true>, accessed 24th May 2018; Kronospan/Swiss-Krono products on sale in Obi stores according to this news magazine profile- Bilanz, 'Die Späne fliegen', 10th Jan 2014, http://taskforceholz.ch/fileadmin/user_upload/Dokumente/Info_und_Medien/Pressespiegel/140110_Bilanz_11518455.pdf; Swiss-Krono OSB3 boards are advertised on the website of Obi in Poland - <https://www.obi.pl/ploty-konstrukcyjne-i-meblowe/swiss-krono-plyta-osb-3-wym-12-mm-x-1250-mm-x-2500-mm/p/5573142> (accessed 4th June 2018)
- 347 Kronospan OSB boards, including for example: <https://www.hornbach.de/shop/OSB3-Verlegeplatte-12x625x2050-mm-E1-ungeschliffen/8367968/artikel.html>, and Egger flooring, including for example <https://www.hornbach.de/shop/Korkboden-8-0-Jacksonville-Eiche-natur/6311637/artikel.html>, available on Hornbach website, accessed 24th May 2018
- 348 Such as, for example, Swiss-Krono OSB boards offered on the website of Leroy

- Merlin in Poland, <https://www.leroymerlin.pl/konstrukcje-drewniane-i-met-alo-we/deski-plyty-wykonczeniowe-listwy/plyty-osb/plyta-wykonczeniowa-osb-3-18-swiss-krono-group,p76009,11899.html>, accessed 12th June 2018
- 349 Such as, for example, Egger flooring offered for sale on the Castorama website, <https://www.castorama.pl/produkty/wykonczenie/drewno-i-drewnopodobne/panele-podlogowe/panele/panel-podlogowy-egger-mega-floor-classic-dab-parquet-1-98-m2.html>, accessed 12th June 2018
- 350 Changing Markets, 'Dirty Fashion: How pollution in the global textiles supply chain is making viscose toxic', June 2017, http://changingmarkets.org/wp-content/uploads/2017/06/CHANGING_MARKETS_DIRTY_FASHION_REPORT_SPREAD_WEB.pdf
- 351 Ibid.
- 352 A number of products listed on Marks & Spencer's website are identified as having been manufactured using Lenzing Modal material – for example: <http://www.marksandspencer.com/5-pack-no-vpl-high-rise-full-briefs-with-modal/p/p22212902?&pdpredirect> (accessed 4th June 2018).
- 353 Terea et al, Evaluation of the EU FLEGT Action Plan, 2004-2014, Final Report Volume 1 (Main Report), 27th April 2016, <https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/report-flegt-evaluation.pdf>
- 354 The EUTR's key requirements (the prohibition on sourcing illegally sourced wood, and the requirement to carry out due diligence) apply only to 'operators': companies which 'place' wood on the EU market (either harvesting and selling wood produced domestically, or importing wood sourced overseas). Firms further down supply chains are only required to keep records of purchases and sales.
- 355 Confirmed in email communication from IPP to Earthsight, 17th January 2018
- 356 F.H.U. Import-Export Gra?yna Stachura, registered address Bugaj 12, 26-130 Suchedniów, <https://info.fsc.org/details.php?id=a0240000005U3yAAE&type=certificate>
- 357 Ukrainian customs records and Wood Source SRO website
- 358 Mondri confirmed to Earthsight that it is "no longer receiving any deliveries from Wood Source Sro" (email from Mondri representative to Earthsight, 28th Feb 2018)
- 359 See Case Study 4 for references
- 360 Figures from FSC certificate database as of 11th December 2017, analysed by Earthsight
- 361 SGS, Forest Management Certification Report, Lviv Regional Forestry and Hunting Board, Public Summary, 23rd January 2017, <http://fsc.force.com/servlet/servlet.FileDownload?file=00P3300000LqTIEAK>
- 362 In the sanitary felling study (WWF Germany, 'Selective Field Assessment of Sanitary Logging Sites in Ukrainian Carpathians', forthcoming), of 11 sites in FSC-certified SFEs, eight were found to have not been legally justified by the condition of the forest. In half of the sites where logging had recently been completed, evidence of breaches of regulations during harvesting were also documented. All of these SFEs had been certified for many years, and passed without hitch through numerous audits. Illegals were also discovered in all six study sites in an SFE in Zakarpattia whose FSC certification had lapsed at the time. The SFE was recertified in September 2017, without any of these illegals having been detected by auditors.
- 363 Soreide, T. & Williams, A., 'Certified integrity? Forest certification and anti-corruption', U4 Anti-Corruption Resource Centre, 2013, <https://www.cmi.no/publications/file/4704-certified-integrity.pdf>
- 364 FSC National Assessment of Controlled Wood for Ukraine, July 2017, <https://ua.fsc.org/preview/fsc-national-risk-assessment-of-controlled-wood-for-ukraine.a-367.pdf>
- 365 There are two types of FSC certification of harvest sites: full FSC 'Forest Management' certification, and a much more limited 'Controlled Wood' certification. On its own, timber from forests only certified to the 'Controlled Wood' standard cannot be given the FSC label, since it has not been assessed against a full range of sustainability measures. Controlled Wood can be used to make up the balance of the wood contained in a product advertised as 'FSC Mixed Source', in which a minimum of 30 per cent of the content must be from forests with full Forest Management certification. Both standards include criteria meant to ensure that wood is legally harvested.
- 366 Confirmed in email correspondence with Oksana Pavlischuk of FSC Ukraine, 19th December 2017, who also confirmed that no equivalent changes are planned for the FSC Forest Management standard
- 367 It is possible for an individual timber producer to be Controlled Wood certified, in which case this must be done by an external auditor, but in Ukraine nearly all Controlled Wood certification is done by the firms buying the wood
- 368 Confirmed in correspondence between Earthsight and FSC, May 2017
- 369 Information supplied by SGS Ukraine in response to a query by representatives of WWF Ukraine in December 2017.
- 370 Letter from JAF Group to Earthsight, 28th February 2018
- 371 Letter from Egger to Earthsight, 11th January 2018
- 372 Letter from Swiss-Krono to Earthsight, 27th February 2018
- 373 Letter from Erdert-Tuszer to Earthsight, 28th February 2018
- 374 Shipment by shipment comparative analysis by Earthsight of Ukraine Customs export records with FSC certificates as recorded on the FSC database, for the period February-August 2017 for Silva (Kronospan) and August 2017 for Schweighofer
- 375 Email from International Paper to Earthsight, 17th January 2018
- 376 Shipment by shipment comparative analysis by Earthsight of Ukraine Customs export records with FSC certificates as recorded on the FSC database, for the period January-December 2017
- 377 Letter from Swiss-Krono to Earthsight, 27th February 2018
- 378 Letter from Swiss-Krono to Earthsight, 6th March 2018
- 379 Email from International Paper to Earthsight, 17th January 2018
- 380 Letter from Lenzing to Earthsight, 10th January 2018
- 381 Letter from Swiss-Krono to Earthsight, 27th February 2018
- 382 Letter from Silva to Earthsight, 20th February 2018. The language is not entirely clear, stating "All deliveries of wood are made on the basis of a purchase contract based on the observance of the rules of due diligence"
- 383 Letter from Holzindustrie Schweighofer to Earthsight, 10th January 2018
- 384 Letter from Egger to Earthsight, 11th January 2018
- 385 Letters received by Earthsight from International Pulp & Paper, JAF Group, Egger Romania and Holzindustrie Schweighofer, Jan-Feb 2018
- 386 European Commission Notice of 12.2.2016: Guidance Document for the EU Timber Regulation, http://ec.europa.eu/environment/forests/pdf/eutr_guidance.zip
- 387 EIA, 'Denmark sanctions entire Burmese teak industry', 15th March 2017, <https://eia-international.org/denmark-sanctions-entire-burmese-teak-industry>
- 388 European Commission, Summary Record of FLEGT/EUTR Expert Group Meeting, 30th September 2016
- 389 European Commission, Minutes of FLEGT/EUTR Expert Group Meeting, 2nd December 2016
- 390 Client Earth, EUTR News, March 2016-March 2017, 3rd March 2017, <https://www.clientearth.org/eutr-news-march-2016-to-march-2017/#1d>
- 391 Report on results of survey of enforcement activities during April-September 2016, Forest Trends, Timber Regulation Enforcement Exchange, Newsletter, Fall 2016
- 392 UNEP-WCMC, Overview of Key Outputs by the under contract with the European Commission, 27th Jun 2017, http://illegallogging-deforestation-conference.eu/wp-content/uploads/2017/07/FLEGT_PART_DEMAND_SIDE_MEASURES_BO_GROUP_2.pdf
- 393 European Commission, minutes of FLEGT/EUTR Expert Group meetings
- 394 Verkhovna Rada of Ukraine, 2015, op cit.
- 395 Prosecutor General's Office of Ukraine, 'Information on illegal logging and extraction of minerals', 20th September 2016, http://www.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_t=rec&id=192803, accessed 23rd Oct 2017
- 396 Macro-Financial Assistance for Ukraine, MoU between the European Union and Ukraine, 22nd May 2015, http://ec.europa.eu/economy_finance/international/neighbourhood_policy/doc/mou_eu_ukraine_en.pdf
- 397 Ukraine Today, 'The EU recalled the conditions for granting Ukraine the second tranche of macro-financial assistance', 10th October 2016, <http://en.reporter-ua.ru/the-eu-recalled-the-conditions-for-granting-ukraine-the-second-tranche-of-macro-financial-assistance.html>
- 398 European Commission press release, 'European Commission ready to consider further Macro-Financial Assistance to Ukraine, provided reform momentum is stepped up', 1st December 2017, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-5064_en.htm; European Parliament, Parliamentary questions, 21st March 2018, E-000063/2018, Answer given by Ms Malmström on behalf of the Commission, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2018-000063&language=EN>
- 399 Kyiv Post, 'EU presses Ukraine to end lumber export ban', 9th December 2016, <https://www.kyivpost.com/business/eu-presses-ukraine-end-lumber-export-ban.html>
- 400 Hromadske Radio, 'EU demand to abolish moratorium on exports of logs is blackmail – Ostap Yednak', 28th November 2016, <https://hromadske.com/programs/hromadska-hvilya/vymoga-yes-skasuvaty-moratoriy-na-eksport-lisu-kruglyaka-shantazh-ostap-yednak>
- 401 Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part, 29th May 2014, [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22014A0529\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22014A0529(01)&from=EN), Article 271 Paragraph 2
- 402 Ibid., Articles 22 and 294. It is also arguably in contravention of Article 290 on the Right to Regulate, which states that the Parties to protect the environment and support sustainable development through legislation and regulation.
- 403 Kyiv Post, 'EU presses Ukraine to end lumber export ban', 9th Dec 2016, <https://www.kyivpost.com/business/eu-presses-ukraine-end-lumber-export-ban.html>
- 404 Draft Minutes, Market Access Advisory Committee, 17th November 2016 (redacted), 23rd November 2016 (Ref. Ares (2016)6652986 - 28/11/2016), released by the Commission in response to a Freedom of Information request made by Earthsight, and now publicly available at <https://www.asktheeu.org/en/request/4068/response/13592/attach/3/10%20MAAC%20November%202016%20final%20minutes%20Redacted.pdf>. Participants list available at <https://www.asktheeu.org/en/request/4865/response/16172/attach/5/list%20of%20participants%20MAAC%2017%20November%202016%20Redacted.pdf>
- 405 European Parliament, Parliamentary questions, 9th January 2018, E-000063-18, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=WQ&reference=E-2018-000063&language=EN>
- 406 Minutes of meeting between Nele Eichhorn and CEPI on 2 October 2017 (Ares (2017)4921615), released by the Commission in response to a Freedom of Information request made by Earthsight, and now publicly available at <https://www.asktheeu.org/en/request/4866/response/15885/attach/5/Ares%202017%204921615%20Meeting%20Report%20Redacted.pdf>
- 407 Confederation of European Paper Industries, webpage, <http://www.cepi.org/about-us/organisation>, accessed 25th May 2018
- 408 Letter from Lenzing to Earthsight, 10th January 2018; Email from Tanya Patterson of Mondri to Earthsight, 10th January 2018
- 409 Press release from SAFR, 10th February 2017, http://dkg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=183724&cat_id=32888
- 410 Strategy for Sustainable Development and Institutional Reform of Forestry in Ukraine to 2022, as published on the website of SAFR 11th November 2017, http://dkg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=182241&cat_id=32888
- 411 Press release from SAFR, 12th May 2017, http://dkg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=179828&cat_id=32888
- 412 Interfax Ukraine, 'Rada limits domestic use of unprocessed timber, temporarily suspends lumber exports', 3rd July 2018, <https://en.interfax.com.ua/news/economic/515655.html>

email: info@earth sight.org.uk

www.earth sight.org.uk